

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

Διπλωματική Εργασία

«Το αποτύπωμα μίας καταστροφής : πώς ο βομβαρδισμός του
Σεπτεμβρίου του 1943 άλλαξε την πόλη της Κέρκυρας»

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΚΟΡΙΑΝΙΤΗ

Επιβλέπων καθηγητής : ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΙΩΤΗΣ

Αθήνα, Ιούνιος 2026

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του/της φοιτητή/φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Το αποτύπωμα μίας καταστροφής : πώς ο βομβαρδισμός του
Σεπτεμβρίου του 1943 άλλαξε την πόλη της Κέρκυρας»

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΚΟΡΙΑΝΙΤΗ

Επιβλέπων καθηγητής: Ιωάννης Γιαννιτσιώτης

Στη Ρόζα, εννοείται. Και τον Σόφρι.

Περίληψη

Η Κέρκυρα στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο βομβαρδίστηκε από τους Ιταλούς, τους Γερμανούς και τους Συμμάχους. Ο βομβαρδισμός των Γερμανών στις 13 προς 14 Σεπτεμβρίου 1943 υπήρξε ο καθοριστικότερος, αυτός που με τη σφοδρότητά του επέφερε καθοριστικές αλλαγές, καθώς η επίθεση στόχευσε και τον πυκνοδομημένο ιστό της παλιάς πόλης. Εκτός από ανθρώπινες απώλειες, οικίες και επιχειρήσεις, η Κέρκυρα μέσα σε κάποιες ώρες στερείται σημαντικό κομμάτι της πολιτιστικής της κληρονομιάς που περιλαμβάνει εμβληματικά κτήρια, αρχεία, συλλογές και έργα τέχνης. Μετά τον πόλεμο η πόλη προσπαθεί να ανασυγκροτηθεί ανάμεσα σε ερείπια και ετοιμόρροπα κτήρια. Καθώς η καταστροφή υπήρξε εξαιρετικά εκτεταμένη, η εργασία ακολουθεί κυρίως τη μεταπολεμική τύχη κτηρίων που υπάγονται σε τρεις διαφορετικές κατηγορίες: Αυτά τα οποία κατεδαφίστηκαν και αντικαταστάθηκαν-εν μέσω αντιδράσεων- με ανάλυση της εμβληματικής περίπτωσης του Δημοτικού Θεάτρου. Δεύτερον, αυτά που αποκαταστάθηκαν, όπου εξετάζεται η περίπτωση της Ιόνιας Ακαδημίας με αναφορά στην Δημόσια Βιβλιοθήκη που στεγαζόταν εκεί προπολεμικά, με τη σχετική κινητοποίηση να οδηγεί και στην ίδρυση του Ιονίου Πανεπιστημίου. Στην ίδια κατηγορία εντάσσεται το καμπαναριό της Αουντσιάτας (από τον βομβαρδισμό καταστράφηκε όχι το ίδιο αλλά ο περιβάλλον χώρος), στο οποίο έπαιξε σημαντικό ρόλο η δραστηριοποίηση των πολιτών. Τέλος, γίνεται αναφορά στα ερείπια της «Εβραϊκής» που παραμένουν, πάνω από 80 χρόνια μετά αφημένα στην φθορά. Κοινό χαρακτηριστικό, η έλλειψη οργανωμένου σχεδίου ανοικοδόμησης, με συνέπεια οι διαδικασίες να διαρκούν δεκαετίες με αναβολές και παλινωδίες που προκαλούν δικαιολογημένα την αγανάκτηση ενώ κάθε περίπτωση εξαρτάται από διαφορετικές συγκυρίες. Το σίγουρο είναι ότι η πόλη της Κέρκυρας μετά τον Σεπτέμβριο του 1943 είναι μία διαφορετική, φτωχότερη σε μνημεία (και φυσικά στην οικονομία της) πόλη, με την ημερομηνία του βομβαρδισμού να αναφέρεται ως η μαύρη επέτειος της μακραίωνης ιστορικής της διαδρομής.

Λέξεις – Κλειδιά

Κέρκυρα, βομβαρδισμός, Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, ανοικοδόμηση, Δημοτικό Θέατρο, Ιόνιος Ακαδημία, Αουντσιάτα, εβραϊκή συνοικία

“The Legacy of a Catastrophe : How the September 1943 bombing changed the City of Corfu”

Stavroula Korianiti

Abstract

The German bombardment of Corfu on 13–14 September 1943 constituted the most devastating episode in the island's wartime history. Unlike earlier air raids by the Italians and the Allies, the attack deliberately struck the densely built historic centre, resulting not only in extensive civilian casualties and material destruction but also in the irreparable loss of a substantial part of Corfu's cultural heritage. Historic buildings, archives, libraries, collections, and works of art disappeared within a matter of hours, fundamentally altering the city's historical landscape.

Rather than focusing exclusively on the destruction itself, this paper examines the post-war management of that loss through the subsequent fate of selected monuments and urban spaces. Three distinct categories are explored: buildings that were demolished and replaced, exemplified by the controversial case of the Municipal Theatre; buildings that were restored, including the Ionian Academy and the Annunziata bell tower, where civic mobilization played a significant role; and sites that remain in ruins, such as the former Jewish Quarter, whose condition continues to reflect unresolved issues of memory and heritage preservation more than eighty years after the war.

Drawing on these case studies, the paper argues that post-war reconstruction in Corfu was not guided by a coherent planning strategy but evolved through fragmented decisions, political contingencies, financial constraints, and local initiatives. The prolonged reconstruction process, marked by delays and changing priorities, shaped a new urban identity while revealing the complex relationship between heritage, collective memory, and post-war recovery. The paper ultimately demonstrates that September 1943 marked

a lasting turning point in Corfu's urban and cultural history, the consequences of which remain visible in the city today.

Keywords

Corfu, bombardment, Second World War, reconstruction, Municipal Theater, Ionian Academy, Annunziata, Jewish quarters

Περιεχόμενα

Περίληψη	Error! Bookmark not defined.
Abstract	Error! Bookmark not defined.
Περιεχόμενα	viii
1. Εισαγωγή.....	1
1.1 Ο βομβαρδισμός	Error! Bookmark not defined.
1.2 Οι «βομβοπαθείς» και «ερείπια επί ερειπίων, ολόκληραι συνοικίες νεκροκεφαλών». .	4
1.3. Το νομοθετικό πλαίσιο	6
2. Αντικαθιστώντας το Νέο Μπαρόκ με το Bauhaus-Το Δημοτικό Θέατρο της Κέρκυρας	7
2.1 Ένα σύμβολο που θα μπορούσε να είχε σωθεί	7
2.2. Οι υπερασπιστές του παλιού και ο αντίλογος	10
2.3. Με τα νέα δεδομένα-το θέατρο που θα κτίζεται για δεκαετίες	15
2.4. Ο αρχιτέκτονας, το "χρώμα" της πόλης και ένα πανάκριβο έργο που μισήθηκε	19
2.5. Η (περίπου) ολοκλήρωση ενός προβληματικού έργου και νέα ζητήματα	41
3. Η Ιόνιος Ακαδημία, μία αναντικατάστατη Βιβλιοθήκη και το Ιόνιο Πανεπιστήμιο	48
3.1. Πριν την καταστροφή.....	48
3.2. Ένας μακροχρόνιος αγώνας αποκατάστασης-Η επανίδρυση ενός Πανεπιστημίου...	53
4. Το καμπαναριό της Ανουντισιάτα.....	72
5. Από αυτά που παραμένουν ερείπια : η "Οβριακή"	79
6. Συμπέρασμα.....	85
Βιβλιογραφία.....	89

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Ο βομβαρδισμός

Η Κέρκυρα στις 14 Σεπτεμβρίου του 1943 ξημερώνει μία διαφορετική πόλη. Άνθρωποι, σπίτια, περιουσίες, καταστήματα, εκκλησίες, έργα τέχνης, μνημεία, μοναδικά αρχεία έχουν εξαφανιστεί στην κόλαση του σφοδρού, πολύωρου βομβαρδισμού που εξαπέλυσε η Γερμανία εναντίον των μέχρι πρότινος συμμάχων της Ιταλών. Η 13^η-14^η Σεπτεμβρίου δεν ήταν η μοναδική φορά που βομβαρδίστηκε το νησί, ήταν όμως η ένταση, η διάρκεια και κυρίως ο στόχος, δηλαδή ο πυκνοκτισμένος ιστός της πόλης που οδήγησαν σε ανεπανόρθωτη καταστροφή. Τα στρατιωτικά γεγονότα που προηγήθηκαν δεν είναι αντικείμενο της παρούσας εργασίας, καταγράφονται αναλυτικά για τον ενδιαφερόμενο στο βιβλίο «Κέρκυρα, Σεπτέμβρης 1943» του Γ.Αθανάσaina. Η εξόντωση από τους Γερμανούς της ιταλικής Μεραρχίας «Άκουι» μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας στις 8 Σεπτεμβρίου 1943 ήταν ο λόγος που το υπό ιταλική κατοχή νησί βρέθηκε στο στόχαστρο.

Στις 13, οι Γερμανοί ρίχνουν προκηρύξεις στα ιταλικά, παρουσιάζοντας τους εαυτούς τους ως εγγυητές της ασφαλούς επιστροφής των Ιταλών στρατιωτών στην πατρίδα τους. Ενεργό ρόλο για τους ντόπιους διαδραματίζει ο δραστήριος Μητροπολίτης Μεθόδιος, ο οποίος συνομιλεί με την ιταλική διοίκηση. Τα απομνημονεύματά του με τον τίτλο «Αρχείον και καθημερινά περιστατικά γεγονότα επί ιταλικής και γερμανικής κατοχής» που εκδόθηκε στην Κέρκυρα το 1949 είναι πολύ σημαντική πηγή για τα γεγονότα εκείνων των ημερών. Ο βομβαρδισμός για τους Γερμανούς επείγει «γιατί αλλιώς υπάρχει η δυνατότητα να έρθουν προς τα εδώ οι Άγγλοι από το Μπρίντζι».¹ Οι Ιταλοί βρίσκονται εκτεθειμένοι, χωρίς δυνατότητα ενισχύσεων-και μαζί τους η πόλη κυρίως-της Κέρκυρας. Ο Μεθόδιος γράφει στις 13 Σεπτεμβρίου ² «Ο τόπος ευρίσκεται εις εμπόλεμον κατάστασιν. Συνιστώμεν αποφυγήν συγκεντρώσεων, έστω και μικρών» και «Ψυχραιμία και θάρρος. Ο φόβος είναι μεγαλύτερος εχθρός. Μη φοβείσθε. Ζητείτε την προστασία του Θεού». Ο Επίτροπος Πολιτικών Υποθέσεων των Ιονίων Νήσων Barattieri δηλώνει³ ότι έκαναν ό,τι μπορούσαν για ν'αποφύγουν τη σύγκρουση με τους Γερμανούς, «με τον κύριον σκοπόν να αποφύγωμεν

¹ Γ.Αθανάσaina, *Κέρκυρα Σεπτέμβρης 1943*, Μακεδονικές Εκδόσεις 1999,σελ.118

² Μητροπολίτη Μεθοδίου, *Αρχείον και καθημερινά περιστατικά γεγονότα επί ιταλικής και γερμανικής κατοχής*, Κέρκυρα, 1949.αρ.94, σελ.278

³ Βλ.υπ.2 αρ.95, σελ.279

αιματοχυσία του Κερκυραϊκού λαού και καταστροφή οικιών», αν και αυτό συνεπάγεται κίνδυνο για την ζωή των 10.000 Ιταλών στρατιωτών που βρίσκονταν εκείνη τη στιγμή στο νησί. Πρόθεσή τους είναι αφού το πρωί «προδοτικώς οι Γερμανοί προσέβαλον την Κέρκυραν» να την υπερασπιστούν «μέχρις εσχάτων» και μάλιστα ζητάει και την συνδρομή των κατοίκων. Όλο αυτό επισημαίνει, μέχρι να έρθει ο Βασιλικός Ελληνικός Στρατός στον οποίο οι Ιταλοί θα παραδώσουν το νησί «σύμφωνα με όλους τους κανόνες και τα ήθη του διεθνούς δικαίου». Το ανακοινωθέν τοιχοκολλείται και το βράδυ, από τις 8.10 ως τις 9.30, γερμανικά αεροπλάνα ρίχνουν πάλι βόμβες.

Γράφει ο Μεθόδιος «Περί την 2 μετά το μεσονύκτιον αφυπνίσθην από τρομακτικών βόμβων επιδρομής αεροπλάνων και φρικιαστικών συριγμών ριπτομένων βομβών και γδούπον καταρρεύσεως οικοδομών» Οι Ιταλοί όμως του επιτρέπουν να βγει ώρες αργότερα, περίπου στις έξι το πρωί. «Εξήλθον συνοδευόμενος υπό του Αρχιδιακόνου Σεβαστιανού Ασπιώτη, διήλθομεν δια των καιομένων συνοικιών του Μητροπολιτικού Ναού της παραλίας, της Εβραϊκής συνοικίας, του καιομένου Δημοτικού Θεάτρου». Παντού αντικρίζει φωτιές ενώ πολλοί από τους έντρομους κατοίκους είχαν βρει καταφύγιο στις στοές των φρουρίων, τις «μίνες» και στην εκκλησία του πολιούχου Αγίου Σπυρίδωνα που ευτυχώς δεν χτυπήθηκε. «Κατήλθομεν δια του καιομένου δικαστικού μεγάρου, επιστρέψαντες είδομεν τα καιόμενα Γυμνάσια, επροχωρήσαμεν εις την συνοικίαν του Ναού της Αγίας Παρασκευής, καιομένου και τούτου, διήλθομεν προ του καιομένου Ναού της Ευαγγελίστριας (Ανουντσιάτα) και της καιομένης Αρχιεπισκοπής της Ρωμαϊκής Εκκλησίας και των παρ'αυτήν καιομένων οικοδομών, δια της καιομένης συνοικίας του Ναού των Αγίων Πατέρων της Α' Οικουμενικής Συνόδου, και κατήλθομεν εις την καιομένην συνοικίαν του Ναού του Αγίου Βασιλείου. Ο λαός αλλόφρων είχαν εγκαταλείψει τας κατοικίας των».

Ο βομβαρδισμός συνεχίζεται τις επόμενες μέρες. Όσοι μπορούνε, πηγαίνουν προς τα χωριά σχηματίζοντας πορείες πανικόβλητων ανθρώπων, ανάμεσά τους τα παιδιά του Ορφανοτροφείου και οι ηλικιωμένοι του Γηροκομείου. Από τα χωριά περνάει αργότερα και ο Μεθόδιος ώστε να καταγράψει ανάγκες σε τρόφιμα ή ρούχα. Μέσα στον χαλασμό αναδεικνύονται αφανείς ήρωες όπως ο γιατρός Αν.Γκούσης που δεν εγκαταλείπει τους τροφίμους του Ψυχιατρείου και καταφέρνει να βρεθούν τρόφιμα ώστε να μην πεθάνουν από την πείνα.⁴

⁴ Νεκ.Καλούδης, *Η αποβίβαση των Γερμανών στην Κέρκυρα και η καταστροφή της πόλεως από τους αεροπορικούς βομβαρδισμούς το Σεπτέμβρη του 1943*, Αθήνα 1991, σελ.52 και 56

Το Νοέμβριο πλέον, ο Μεθόδιος στέλνει αναφορά ⁵στο Υπουργείο Θρησκευμάτων και Παιδείας καθώς και στο Υπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας, με τον αριθμό των μνημείων που καταστράφηκαν πλήρως ή μερικώς, τις εκκλησίες, την Βιβλιοθήκη. Απευθύνει έκκληση στις αθηναϊκές εφημερίδες όπου εκθέτει την τραγική κατάσταση⁶- «Ο άστεγος και γυμνητεύων βομβοπυροπαθής και γενικώς ο λιμοκτονών πληθυσμός» και «Ο πάσχων πληθυσμός της προϊστορικής και ακραιφνώς ελληνικής Νήσου ζητεί και αναμένει την γενναίαν χειρονομίαν των Ελλήνων αδελφών του προς ανακούφισιν των δεινών του. Η κατάστασίς του είναι αφθάστου τραγικότητος». Στις 12 Νοεμβρίου στέλνει στον αρχιεπίσκοπο Δαμασκηνό⁷ζητώντας επίσης βοήθεια λέγοντας ότι δεν έχει ούτε χαρτί, «εξηντλήσαμεν ό,τι παλαιόν ημπορούσαμε να σχίσωμεν».

Η πόλη έχει δεχτεί ένα πλήγμα που την αλλάζει για πάντα, που την συνοδεύει ως τις μέρες μας, σε αυτά που βλέπει ο κάτοικος ή ο επισκέπτης, αν και πουθενά-με εξαίρεση την αναμνηστική πλάκα για τη μεραρχία Άκουι στον Κήπο του Λαού στο Παλάτι- δεν υπάρχει μνημείο αφιερωμένο στη νύχτα που περιέγραψαν ως «κόλαση του Δάντη».

Η παρούσα εργασία διερευνά το πώς η πόλη προσπάθησε να αποκαταστήσει τα «τραύματά» της, διαδικασία που πήρε δεκαετίες και που τυπικά δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη, καθώς ακόμη και σήμερα παραμένουν κτήρια κατεστραμμένα από εκείνη τη νύχτα. Η μεταπολεμική τύχη των μνημείων δεν υπάγεται σε ενιαίους κανόνες. Για διευκόλυνση της έρευνας, η εργασία ακολουθεί επιλεκτικά παραδείγματα που ανήκουν σε τρεις κατηγορίες: πρώτον αυτά που κατεδαφίστηκαν, με την εμβληματική περίπτωση του Δημοτικού Θεάτρου, δεύτερον αυτά που αποκαταστάθηκαν, στα οποία εξετάζονται η Ιόνιος Ακαδημία και η Ανονντσιάτα και τέλος, αυτά που παραμένουν ερείπια, με το παράδειγμα των πολυκατοικιών της Εβραϊκής Συνοικίας. Η έρευνα στηρίχθηκε κατά κύριο λόγο στον πολύ μεγάλο όγκο των δημοσιευμάτων του τοπικού τύπου που παρακολουθούσε στενά τις εξελίξεις εκφράζοντας συχνά την αγανάκτηση για την υποβάθμιση της καλλιτεχνικής και εκπαιδευτικής παράδοσης του νησιού που εκπροσωπούσε το Δημοτικό Θέατρο και η Ιόνιος Ακαδημία αντίστοιχα. Διαβάζοντας τα πολυάριθμα, επίμονα δημοσιεύματα σε εφημερίδες που εκδίδονταν στο νησί αλλά και στην Αθήνα, σχηματίζεται η εικόνα μίας λαβωμένης πόλης που μαζί με τα σημαντικά οικονομικά, πρακτικά προβλήματα που άφησε η επίθεση, καλείται να προστατέψει και την πολιτιστική της κληρονομιά.

⁵ Βλ.υποσημ.2, αρ.122, σελ.338

⁶ Βλ.υπος.2, αρ.118,σελ.336

⁷ Βλ.υπος.2,αρ.124, σελ.341

1.2. Οι «βομβοπαθείς» και «ερείπια επί ερειπίων, ολόκληραι συνοικίες νεκροκεφαλών»⁸

Η πόλη βρέθηκε σε μία πραγματικά τραγική κατάσταση τον Σεπτέμβριο του 1943 αλλά όπως υπενθυμίζουν τα «Κερκυραϊκά Νέα» στην επέτειο των έξι χρόνων, δηλαδή στις 12 Σεπτεμβρίου του 1949, η Κέρκυρα στην διάρκεια του πολέμου βομβαρδίστηκε 127 φορές από τους Ιταλούς, 32 από τους Γερμανούς και 36 από τους συμμάχους. Οι νεκροί έφτασαν περίπου τους 600, τα πλήρως κατεστραμμένα κτήρια τον αριθμό των 525 με τα 440 να βρίσκονται στην παλιά πόλη. Αυτό οδήγησε σε 5000 περίπου αστέγους, με τους 4500 να είναι κάτοικοι της παλιάς πόλης. Πλήρως καταστράφηκαν ναοί ορθόδοξοι και καθολικοί, το Ταχυδρομείο, το Δικαστήριο, όλα τα σχολεία μέσης εκπαίδευσης, κτήρια στο Παλιό και Νέο Φρούριο, η Ιόνιος Βουλή, το Ξενοδοχείο «Μπέλα Βενέτσια», το Ορφανοτροφείο, το Γηροκομείο, μία λίστα μεγάλη με πολλά από τα κτήρια, όπως η Ιόνιος Βουλή ή τα Δικαστήρια να είναι και σημαντικής αρχιτεκτονικής αξίας.

Πολλοί από τους «βομβοπαθείς» ζητάνε να αποζημιωθούν από τις περιουσίες των Ιταλών κατοίκων του νησιού που εκδιώχθηκαν με το τέλος του πολέμου, ένα θέμα που επανέρχεται τακτικά.⁹ Καθώς η οικονομία του νησιού έχει δεχτεί ισχυρότατο πλήγμα, ενδιαφέρει η δυνατότητα της «τουριστικής ανασυγκροτήσεως»,¹⁰ στην οποία παίζει βέβαια ρόλο η «εκκαθάρισις των ερειπίων και ο ευπρεπισμός». Υπάρχουν επείγοντα προβλήματα, θέματα ασφαλείας «εις την προσπάθειαν εκκαθαρίσεως της κληρονομίας του πολέμου»¹¹ με βασικό και το ζήτημα των «ετοιμόρροπων κατοικιών» για τις οποίες περιμένουν παρέμβαση από το Υπουργείο Ανοικοδομήσεως. Ωστόσο από το σχέδιο Μάρσαλ «απουσιάζει εντελώς η Κέρκυρα».¹² Ο τοπικός τύπος αφιερώνει διαρκώς άρθρα-για τις επόμενες δεκαετίες, καθώς οι διαδικασίες αποκατάστασης κινούνται αργά- εκθέτοντας το οξύ στεγαστικό πρόβλημα που προκάλεσε ο βομβαρδισμός αλλά και τις οικοδομικές αυθαιρεσίες που απειλούν το

⁸ Ελευθερία 8/7/1959

⁹ Κερκυραϊκά Νέα, ενδεικτικά 13/12/1948, 18/7/1949, 25/7/1949, 12/12/1949

¹⁰ Κερκυραϊκά Νέα, 7/2/1949

¹¹ Κερκυραϊκά Νέα 11/4/1949

¹² Κερκυραϊκά Νέα 11/7/1949

«χρώμα» του νησιού¹³. Το «σχέδιο πόλεως» του 1952 προτείνει ζώνες προτεραιότητας κρίνοντας ως πιο επείγουσα την διάνοιξη «των δύο οδών παλαιάς εβραϊκής συνοικίας, της οδού Ευγενίου Βουλγάρεως» και ορισμένων άλλων μέσα στην πόλη.¹⁴ Οι εφημερίδες επανέρχονται στο θέμα του στεγαστικού, στηλιτεύουν την έλλειψη προγραμματισμού, κάνουν συγκρίσεις με άλλες πόλεις όπως της Βιέννης, όπου ο Δήμος φρόντισε να κατασκευάσει κατοικίες.¹⁵ Άλλωστε το πρόβλημα δεν είναι μόνο οι κατοικίες ή οι επαγγελματικοί χώροι, είναι τα κτήρια που εκπροσωπούσαν την «πολιτιστική παράδοση», επομένως η απώλειά τους «δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθεί ως απλή απώλεια οικοδομών» όπως επισημαίνουν τα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 26 Αυγούστου 1957.

Η πυκνή δόμηση της πόλης δημιουργεί κι ένα πρόσθετο πρόβλημα ασφαλείας για τις οικοδομές που δεν καταστράφηκαν οι ίδιες αλλά οι διπλανές τους, με τις οποίες αποτελούσαν συνεχές σύνολο. Δεν είναι ότι το κράτος δεν κινήθηκε προς επίλυση του προβλήματος-μόνο από τα σπίτια των Ιταλών και των Ισραηλιτών βρήκαν νέα στέγη περίπου 2500 άτομα, κτίστηκαν και ανοικοδομήθηκαν πολυκατοικίες, δόθηκε οικοδομικό υλικό σε 1250 ιδιοκτήτες για αυτοστέγαση, τέθηκε σε εφαρμογή το πρόγραμμα Λαϊκής Στέγης κι Εργατικής κατοικίας αλλά αν και το 1957 δεν υπήρχαν άστεγοι πια, οι συνθήκες στέγασης εξακολουθούσαν να είναι προβληματικές για πολλούς.¹⁶ Η αίσθηση είναι ότι οι διεκδικήσεις τους δεν ικανοποιούνται επαρκώς και αναλογικά της έκτασης του βομβαρδισμού : «Αμέτρητα τα εκ της τοιαύτης καταστροφής απομείναντα ερείπια και οι χώροι οι καταστάντες ασκεπείς, ασύγκριτοι δε αι ζημιαί αι προκληθείσαι εις τας ιδιωτικές περιουσίας και εις βάρος μίας μεγάλης μερίδας κατοίκων της Κέρκυρας», ενώ ο όρος «ανασυγκρότησις» καλλιέργησε προσδοκίες που διαψεύστηκαν.¹⁷

Προβληματικό και το «σχέδιο πόλεως» καθώς πλέον κατασκευάζονται «αντί των άλλοτε επιβλητικών πολυόροφων κτιρίων της, που ο πόλεμος τα κατέστρεψεν, ενίας λιλιπουτείους οικοδομάς αρχηγόνου αρχιτεκτονικής και είδους ξένου προς τον τοπικόν χαρακτήρα», με αποτέλεσμα να επέρχεται ένα είδος «παραμορφώσεως εις τους κεντρικωτέρους μάλιστα τομείς», με το στεγαστικό να παραμένει άλυτο ενώ έχουμε φτάσει πια στο 1958. Σε έρευνα που διενεργήθηκε την ίδια χρονιά από το Κέντρο Κοινωνικής Προνοίας Κέρκυρας αναφέρθηκε ότι 37 οικογένειες «διαβιούν εις ετοιμόρροπα διαμερίσματα», 298 σε

¹³ Ένα χαρακτηριστικό άρθρο π.χ. στα *Κερκυραϊκά Νέα* 23/6/1969

¹⁴ *Κερκυραϊκά Νέα*, 22/9/1952

¹⁵ *Κερκυραϊκά Νέα* 8/9/1952

¹⁶ *Κερκυραϊκά Νέα* 26/8/1957

¹⁷ *Ελευθερία*, 11/3/1958

ανθυγιεινές συνθήκες και 105 σε πρόχειρες κατασκευές.¹⁸ «Ας μην ομιλήσωμεν δια τα δημόσια κτίρια και τα κτίρια τα συνυφασμένα με την παράδοσιν του Κερκυραϊκού πολιτισμού, άτινα εξηφανίσθησαν και για τα οποία καμία κυβέρνηση δεν έδειξε ενδιαφέρον».¹⁹ Το να απομακρυνθούν τα ερείπια από τους δρόμους της πόλης είναι σημαντικό και για τον τουρισμό όπως υπενθυμίζεται- «Θα πρέπει να βελτιωθεί οπωσδήποτε η εμφάνισις της πόλεως, ώστε να παύση να παρουσιάζη την εικόνα βομβαρδισμένης και εγκαταλελειμμένης περιοχής, Όπως είναι σήμερα, όχι μόνο ευχαρίστησιν δεν προκαλεί αλλά αποκλείει και την δημιουργία των ψυχολογικών προϋποθέσεων να την ξαναεπισκεφθής».²⁰ Τα ερείπια μας έχουν μείνει σαν «εύσημα πατριωτισμού» γράφει η «Ελευθερία» στις 8 Ιουλίου του 1959, καθώς η πόλη πολύ απέχει από το να έχει διαχειριστεί τα προβλήματα που της άφησε ο βομβαρδισμός και νιώθει εγκατάλειψη από το κράτος. Παράλληλα τα νέα κτήρια που υψώνονται στην θέση των βομβαρδισμένων εξακολουθούν να προκαλούν προβληματισμό καθώς διακρίνεται μία «αναρχούμενη πολεοδομική έκφρασις».²¹ χωρίς σεβασμό στην αρχιτεκτονική παράδοση, με συνέπεια η Κέρκυρα σε κάποιους να μοιάζει με «ψιμυθιωμένην γεροντοκόρην, η οποία δεν γνωρίζει να χρησιμοποιήσει τα καλλυντικά της». Για να περιοριστούν αυτές οι παραφωνίες στις 12 Δεκεμβρίου 1966 τα «Κερκυραϊκά Νέα» ζητάνε να κηρυχθεί η παλιά πόλη ιστορικός χώρος διατηρητέος. Η προστασία άλλωστε του τοπικού χρώματος είναι προϋπόθεση και της σημαντικότητας τουριστικής ανάπτυξης. Τελικά με το ΦΕΚ 183/16.3.1967, τ.Β' η Παλαιά πόλη κρίνεται όντως διατηρητέα και υπάγεται στον έλεγχο της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας.²²

1.3. Το νομοθετικό πλαίσιο

Καθώς η αποκατάσταση των μνημείων έγινε σε βάθος δεκαετιών, η σχετική νομοθεσία άλλαξε και συμπληρώθηκε επανειλημμένα. Το κτήριο π.χ. που με τα σημερινά δεδομένα θα προστατευόταν από την κατεδάφιση, είναι το Δημοτικό Θέατρο. Και πάλι βέβαια, αν υπήρχε κυρίως η πολιτική βούληση-των δημοτικών αρχών-θα μπορούσαν να το είχαν σώσει και με την τότε ισχύουσα νομοθεσία, αφού υπήρχε ο νόμος 1469/1950 που προστάτευε επιλεκτικά μνημεία που χρονολογούνταν μετά το 1830. Ο νόμος αυτός δηλαδή στο άρθρο

¹⁸ Ελευθερία 18/8/1958

¹⁹ Ελευθερία, 11/3/1958

²⁰ Κερκυραϊκά Νέα 6/7/1959

²¹ Κερκυραϊκά Νέα 6/11/1961

²² Κερκυραϊκά Νέα 23/6/1969

5 έβαζε ως κριτήριο προστασίας για τα νεότερα του 1830 κτίσματα την «ιστορικήν σπουδαιότητα». Για την περίπτωση του Δημοτικού Θεάτρου υπήρξε όμως και σχετική έκθεση που ουσιαστικά δεν του αναγνώριζε ιστορική και καλλιτεχνική αξία, ενώ η κατεδάφιση όπως θα δούμε, έγινε βεβιασμένα. Ο συγκεκριμένος νόμος αφορούσε σημαντικό κομμάτι των κτηρίων της πόλης και από την περίοδο της Αγγλοκρατίας. Το κράτος προστατεύει τα μνημεία (όπως και τις παραδοσιακές περιοχές) σύμφωνα και με το άρθρο 24 του Συντάγματος του 1975, ενώ το 1985, ο Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός (ν. 1577/1985) με το άρθρο 4 κατοχυρώνει την προστασία της αρχιτεκτονικής και φυσικής κληρονομιάς. Το 2002 όμως, ο νόμος 3028/2002, ΦΕΚ 153 Α/ 28/6/2002 δίνει ένα πιο σύγχρονο, λεπτομερές και διευρυμένο πλαίσιο για το τι χαρακτηρίζεται πολιτιστική κληρονομιά αλλά και τις υποχρεώσεις του κράτους απέναντί της. Να σημειωθεί ότι ακόμη κι αν κτήρια χαρακτηρίζονται από το νόμο ως διατηρητέα (όπως συνέβη με την Ιόνιο Ακαδημία και την Ανουντσιάτα), αυτό δεν σημαίνει ότι επιταχύνονται οι όποιες διαδικασίες αποκατάστασης. Ειδική αναφορά πρέπει να γίνει και στις υποχρεώσεις προστασίας των μνημείων που συνεπάγεται η ένταξη της παλιάς πόλης της Κέρκυρας στην UNESCO το 2007, με την απόφαση 31 COM 8 B 40 (το καμπαναριό της Ανουντσιάτας όμως υπενθυμίζουμε αποκαταστάθηκε σχεδόν 20 χρόνια αργότερα). Γενικότερα η δόμηση μεταπολεμικά ρυθμίστηκε με ειδικά προεδρικά διατάγματα και υπουργικές αποφάσεις ενώ σημαντικό είναι ότι η παλιά πόλη είναι χαρακτηρισμένη ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο με την Υ.Α.Φ18/46592/2305/24-7-1979 (ΦΕΚ 52/Β/21-1-1980) όπου τροποποιήθηκαν τα όρια της παλιάς πόλης σε σχέση με το ΦΕΚ του 1967.

2. Αντικαθιστώντας το νέο-μπαρόκ με το Bauhaus-Το Δημοτικό Θέατρο της Κέρκυρας.

2.1. Ένα σύμβολο που θα μπορούσε να είχε σωθεί

Το Δημοτικό Θέατρο της Κέρκυρας είναι το πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα, η εντονότερη υπενθύμιση του πολιτιστικού πλούτου που χάθηκε με τους βομβαρδισμούς του Σεπτεμβρίου του 1943. Το σημερινό κτήριο που αντικατέστησε το βομβαρδισμένο, στέκει σαν ξένο σώμα, παράταιρο με την ιδιόρρυθμη αρχιτεκτονική του, παραμένοντας δεκαετίες

μετά την κατασκευή του αποκρουστικό ή έστω άξιο περιφρόνησης για τους ντόπιους ακόμη ως τις μέρες μας. Αρκεί να διατρέξει κάποιος τα σχετικά σχόλια στο διαδίκτυο ή τον τοπικό τύπο και θα διαπιστώσει ότι η σύγκριση με τον προκάτοχό του παραμένει σταθερά συντριπτικά σε βάρος του. Για τους Κερκυραίους το Δημοτικό Θέατρο μαζί με την Ιόνιο Ακαδημία υπήρξαν τα θύματα της καταστροφής για τα οποία η μέριμνα της αποκατάστασης υπήρξε η πιο αγωνιώδης-και στις δύο περιπτώσεις όμως οι εξελίξεις κινήθηκαν με εξαιρετικά αργούς ρυθμούς.

Η επαφή των κατοίκων της Κέρκυρας με το θέατρο ξεκίνησε την περίοδο της βενετικής κυριαρχίας με τη μετατροπή της λέσχης των αριστοκρατών του νησιού (loggia) Σαν Τζιάκομο-το σημερινό Δημαρχείο-σε θέατρο²³ το 1720. Το Σαν Τζιάκομο «εξελίχθηκε σε παιδευτική καλλιτεχνική εστία αξιόλογη για τον πληθυσμό».²⁴ Τότε “αρχίζει η θεατρική και μουσική αγωγή των Κερκυραίων”²⁵, οι οποίοι σύμφωνα με τον ιστορικό του νεοελληνικού θεάτρου Ν.Λάσκαρη θα εξελιχθούν σε “μανιώδεις θεατρόφιλους”. Το 1733 παρουσιάζεται για πρώτη φορά στην Κέρκυρα όπερα, είδος που θα γίνει δημοφιλές στο νησί. Μάλιστα, χαρακτηριστική του έντονου ενθουσιασμού που ανέπτυξαν για τις παραστάσεις, σε συνδυασμό με το ότι έγιναν αυστηροί και απαιτητικοί θεατές και ακροατές είναι η έκφραση «applaudito a Corfu» που διασώζει η προφορική παράδοση. Αν δηλαδή κάποιος καλλιτέχνης γνώριζε επιτυχία στο Σαν Τζιάκομο της Κέρκυρας, θεωρούνταν μία αξιοσημείωτη διάκριση.²⁶ Το θέατρο του Σαν Τζιάκομο αντικαθίσταται από το κτήριο που θα μας απασχολήσει, το Δημοτικό Θέατρο, του οποίου ο κύκλος ζωής θα συνδεθεί κατά τραγική ειρωνεία με την Γερμανία, καθώς ανοίγει τις πύλες του το 1903 με την γερμανική όπερα «Λόενγκριν» του Βάγκνερ και καίγεται από τους Γερμανούς σαράντα χρόνια αργότερα.

²³ N.Stamatopoulos, *Old Corfu, History and Culture*, Corfu 1993,σελ.82

²⁴ Ελλη Γιωτοπούλου-Σισυλιάνου, *Η Βενετοκρατία στα Επτάνησα, Η περίπτωση της Κέρκυρας*, Εστία, 2023, σελ.146

²⁵ *Κερκυραϊκά Νέα*, 16/9/1974

²⁶ Ο Χρ. Χωμενίδης είχε γράψει ένα διήγημα με τον τίτλο «*Applaudito a Corfu*» που είχε δημοσιευτεί στη *Lifo* τον Ιούλιο του 2012.

Εικ.1 Το παλιό Δημοτικό Θέατρο της Κέρκυρας (φωτογραφία από Wikicommons)

Το Θέατρο κτίστηκε έξω από τα παλιά τείχη, ανάμεσα στην Πόρτα Ριάλα (μνημειώδης πύλη που κατεδαφίστηκε από άλλη μία θρυλικά ατυχή απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου το 1893) και την πλατεία του Σαρόκου. Αρχιτέκτονας ήταν ο Ιταλός «εξ Ανκώνας» Corrado Pergolesi που παίρνει σαν πρότυπο τα σχέδια της Σκάλας του Μιλάνου.²⁷ Το έργο άρχισε τον Ιούλιο του 1893. Επρόκειτο για μία μνημειακή κατασκευή «σε επιφάνεια γης 1900 τετραγωνικών μέτρων και ύψος θεάτρου 15 μέτρων». Στην πρόσοψη υπήρχε γλυπτή σύνθεση που περιέβαλλε αέτωμα και απεικόνιζε σύμπλεγμα του Απόλλωνα και των Μουσών, μαρμάρινη σκάλα που οδηγούσε σε προαύλιο διαρρυθμισμένο να εξυπηρετεί όσους έρχονταν με άμαξες , ενώ στο πολυτελές εσωτερικό κυριαρχούσαν χρυσά διακοσμητικά ανάγλυφα μαζί με παραστάσεις της μυθολογίας και τοπία στον θόλο της πλατείας.

²⁷ Εκτενές ρεπορτάζ για το θέατρο και τον αρχιτέκτονα βρίσκουμε στην εφημερίδα *Ακρόπολις* στις 19/1/1902.

Τα σχέδια του Pergolesi σώζονται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους στην Κέρκυρα²⁸ και αποτυπώνουν τη μεγαλοπρέπεια του έργου, τον «συνδυασμό στοιχείων όψιμης Αναγέννησης και γαλλορωμαϊκού νέο-μπαρόκ» Με κάποιες μετατροπές στα αρχικά σχέδια και έπειτα από σχεδόν μία δεκαετία εργασιών, το θέατρο ανοίγει το 1903. Η Δημοτική Αρχή του Μιχ. Θεοτόκη είχε συνάψει δάνειο για να ανταπεξέλθει στο κόστος το οποίο έφτασε το ποσό του 1,5 εκ. δραχμών ή 60.000 χρυσών λιρών.²⁹ Το θέατρο αυτό που επρόκειτο να έχει τόσο σύντομη ζωή, προλαβαίνει να γίνει σημείο αναφοράς, καλλιεργώντας περαιτέρω τη σχέση των ντόπιων με το θέατρο και το μελόδραμα.

Στις παραστάσεις όπερας έφτασε να αριθμεί 50 όργανα «ενώ από την Ιταλία δεν ερχόταν παρά η «Άρπα», το κοντσερτίνο μαζί με άλλα ένα δύο πρώτα όργανα και τούτο όχι πάντοτε» αναφέρεται σε ένα χαρακτηριστικό για τη νοσταλγία των Κερκυραίων άρθρο (γράφτηκαν πολλά τέτοια μεταπολεμικά) με τον εύγλωττο τίτλο «Το Δημοτικό Θέατρο που έλειψε» στην εφημερίδα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 6/9/1965. Ούτε τα χρόνια του πολέμου δεν έπαψε να φιλοξενεί εκδηλώσεις, αλλά φυσικά το πρόγραμμα «ελεγχόταν (και προσαρμοζόταν ανάλογα με τις βουλές) του περιβόητου Γραφείου Τύπου Προπαγάνδας και Τουρισμού του Γραφείου Πολιτικών Υποθέσεων Ιονίων Νήσων υπό την διεύθυνση του Paolo Veronese».³⁰ Η τελευταία παράσταση πριν την καταστροφή του είχε ανέβει τον Απρίλιο του 1943.

Σαράντα χρόνια επομένως ήταν στο επίκεντρο της πολιτιστικής ζωής της Κέρκυρας. Την περιβόητη νύχτα της 13^{ης} προς 14^{ης} Σεπτεμβρίου του 1943, όταν οι εμπρηστικές βόμβες της Λουφτβάφε μετέτρεψαν την ανυπεράσπιστη πόλη της Κέρκυρας σε αληθινή κόλαση, η στέγη του θεάτρου έπιασε φωτιά. Κατά τραγική ειρωνεία η Πυροσβεστική Υπηρεσία στεγαζόταν στο ισόγειο του κτηρίου, αλλά οι αιφνιδιασμένοι από την επίθεση πυροσβέστες έφυγαν πανικόβλητοι, εγκαταλείποντάς το στην τύχη του. Η επομένη του βομβαρδισμού βρίσκει το κτήριο με πολύ σημαντικές ζημιές, όχι όμως εντελώς κατεστραμμένο. Οι εξωτερικοί του τοίχοι παραμένουν όρθιοι, αλλά στο εσωτερικό του, στις ήδη υπάρχουσες φθορές προστίθενται σταδιακά και αυτές από τα φυσικά φαινόμενα, αφού η στέγη κάηκε και παραμένει εκτεθειμένο στις καιρικές συνθήκες. Όσα θα επακολουθήσουν θα το

²⁸ Πληροφορίες από το τεύχος-αφιέρωμα του περιοδικού *Corfu Stories* που κυκλοφόρησε τον Σεπτέμβριο του 2018, τεύχος 8.

²⁹ «*Εν αρχή ην με τρούλους!*», *Corfu Stories*, (βλ. υποσ. 6), σελ. 18-20.

³⁰ «*Η τελευταία εκδήλωση*», *Corfu Stories*, (βλ. υποσ. 6), σελ. 8

αναδείξουν σε σύμβολο, αφενός ενός μεγαλειώδους παρελθόντος που πέρασε ανεπιστρεπτί και αφετέρου της ανευθυνότητας και αναποτελεσματικότητας των Δημοτικών Αρχών.

2.2. Οι υπερασπιστές του παλιού και ο αντίλογος

Στις 7 Νοεμβρίου του 1949, έξι χρόνια μετά την καταστροφή, η εφημερίδα «Κερκυραϊκά Νέα» αναφέρει ότι το Δημοτικό Θέατρο ήταν το μόνο που θα μπορούσε να ανοικοδομηθεί, αλλά το έχουν να στέκει έτσι πέντε χρόνια μετά την απελευθέρωση. Προτείνει το αυτονόητο, που είναι η άμεση στέγασή του και επιπλέον την κατασκευή καταστημάτων στις τρεις εκτός της πρόσοψης πλευρές του-όπως θα δούμε αυτό ήταν μία πολύ σημαντική παράμετρος, σε όλα τα σχέδια που θα προτείνονταν, καθώς από την ενοικιάσή τους θα προέκυπτε εισόδημα για τον Δήμο. Το ενδιαφέρον των Κερκυραίων-το 1949 η πόλη έχει ακόμη πολλές ανοιχτές πληγές από τον βομβαρδισμό με σημαντικότερη τους «βομβοπαθείς»-για την τύχη του θεάτρου φαίνεται κι από το ότι προφανώς κατόπιν σχετικού αιτήματος, ο πατριάρχης Αθηναγόρας προσπάθησε να ξεκινήσει έρανο για την αποκατάστασή του.

Καταλύτης στις εξελίξεις θα αναδειχθεί η Τράπεζα της Ελλάδος, καθώς εκδηλώνει ενδιαφέρον για την αγορά τμήματος του οικοπέδου του Δημοτικού Θεάτρου. Η Τράπεζα μάλιστα φαίνεται να είχε στείλει ήδη υπαλλήλους της του Τεχνικού Τμήματος στις αρχές Φεβρουαρίου του 1952³¹, με σκοπό να εξετάσουν αν μπορεί να αγοραστεί όντως τμήμα του οικοπέδου προκειμένου να κτιστεί «μεγαλοπρεπές Μέγαρο», ενώ τα χρήματα της εκποίησης θα χρησιμοποιούνταν από τον Δήμο για την ανέγερση νέου θεάτρου (και όχι για την επισκευή του παλιού). Το μόνο σίγουρο είναι ότι το πνεύμα της νοσταλγίας για την πρότερη θεατρική ζωή του νησιού, σε συνδυασμό με την αβεβαιότητα για την τύχη του «πυρποληθέντος θεάτρου», φαίνεται από τα συχνά σχετικά αφιερώματα στον τοπικό Τύπο. Στα κείμενα, στα άρθρα, στις επιστολές, είναι διάχυτη η έγνοια για την τύχη του κτηρίου που κρατάει τις μνήμες της θεατρικής παράδοσης για την οποία νιώθουν περήφανοι, για την καλλιτεχνική παράδοση που εκπροσωπούσε και είναι στοιχείο της ταυτότητάς τους.

Έτσι δικαιολογείται και η οργή που εκφράζεται στα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 11 Φεβρουαρίου 1952 στο πρώτο από τα άρθρα που έγιναν σημείο αναφοράς με τίτλο «Το ξεπούλημα του Θεάτρου» και με υπογραφή του δικηγόρου Θεόδωρου Μακρή, ενός υπερασπιστή του θεάτρου του Pergolesi που προσπάθησε να εμποδίσει την κατεδάφιση. Το

³¹ *Κερκυραϊκά Νέα*, 4/2/1952

άρθρο διακατέχεται από έντονη πικρία και αβεβαιότητα αναφορικά με τις προθέσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, οι οποίες όμως σημαίνουν πιθανότατα κατεδάφιση του ερειπίου και για αυτό οι υπεύθυνοι παρομοιάζονται από τον οργισμένο Μακρή με τον Ηρόστρατο. Καλεί μάλιστα τους Κερκυραίους σε «σταυροφορίαν δια να διατηρήσωμεν ό,τι μας έμεινε, έστω και υπό μορφήν ευγενών και αναντικατάστατων ερειπίων».

Λίγες μέρες αργότερα φαίνεται ότι τελικά η Τράπεζα «δεν επεζήτησε να εκμεταλλευθεί τα ερείπια και την πενίαν του Κερκυραϊκού λαού». ³² Και πάλι βέβαια για την ανοικοδόμηση του θεάτρου υπολογίζεται ότι απαιτείται το ποσό των 10 δις. Παράλληλα υπενθυμίζεται ότι το παλιό θέατρο με λίγες μόνο μετατροπές θα μπορούσε να φτάσει τις 1500 θέσεις σύμφωνα με μελέτη που είχε συντάξει το 1939 ο σκηνογράφος του Εθνικού Θεάτρου Κλεόβουλος Κλώνης. Στο ίδιο φύλλο όμως δημοσιεύεται η εκτίμηση των τεχνικών που θα αποβεί καθοριστική για την τύχη του κτηρίου, σύμφωνα με την οποία «η διάσωση δεν συμφέρει οικονομικώς όσο να κατεδαφιστεί και να φτιαχτεί νέο».

Αυτό φυσικά κατέστη η αρχή μίας έντονης διαμάχης, μεταξύ εκείνων που επιθυμούσαν να σώσουν το θέατρο και να το ανοικοδομήσουν στην πρότερη μορφή του κι εκείνων που τελικώς επικράτησαν, προτάσσοντας ως πιο συμφέρουσα τη λύση της κατεδάφισης του βομβαρδισμένου (και παρατημένου στην φθορά επί σχεδόν άλλη μία δεκαετία πλέον) θεάτρου και της εν συνεχεία αντικατάστασής του από καινούργιο κτήριο.

Στις 3 Μαρτίου του 1952, πάλι στα «Κερκυραϊκά Νέα», στη στήλη «Το Επίμαχον Θέμα», δημοσιεύεται μία χαρακτηριστική επιστολή με τον τίτλο «Η ανοικοδόμησις του θεάτρου και ο καλλιτεχνικός παράγων», η οποία σύμφωνα με τον συντάκτη της εφημερίδας είναι μία από τις πολλές που είχε λάβει αναφορικά με το ζήτημα. Το κριτήριο επιλογής της συγκεκριμένης ήταν ότι τοποθετούνταν «χωρίς φιλολογία, αισθηματισμούς και εμπάθειαν, επί πρακτικής βάσεως». Ο Χ.Ασωνίτης που την υπογράφει, υποστηρίζει ότι η μουσική παράδοση του νησιού δεν εξαρτάται από το αν θα γκρεμιζόταν το θέατρο. Μάλιστα συνδέει την όλη υπόθεση με τον τουρισμό, ισχυριζόμενος ότι ένα «συγχρονισμένο θέατρο» θα βοηθούσε προς αυτή την κατεύθυνση και γενικά το θεωρεί ασύμφορο να σωθεί το παλιό θέατρο ειδικά αφού παρουσίαζε μειονεκτήματα όπως την απουσία κεντρικού συστήματος θέρμανσης. Διαμορφώνεται λοιπόν μία τάση υπεράσπισης του σύγχρονου, του «μοντέρνου», έναντι του «ιερού» θα λέγαμε παλιού που επηρεάζεται ενδεχομένως περισσότερο από το τι συμφέρει οικονομικά παρά με το τι διατηρεί την παράδοση.

³²Κερκυραϊκά Νέα, 18/2/1952

Η σημαντική έκθεση όμως που σφράγισε τελικά την τύχη του ερειπίου είναι αυτή που δημοσιεύουν τα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 31 Μαρτίου 1952, των τεχνικών Ιω.Κόλλα, Γ.Λινάρδου και Ρ.Παϊπέτη που κλήθηκαν να γνωματεύσουν για την τύχη του κτηρίου. Η απόφαση που πάρθηκε στη συνέχεια από τον Δήμαρχο Τ.Δεσύλλα βασίστηκε σε αυτήν ακριβώς την έκθεση. Στην χαρακτηριστική ερώτηση που τους απευθύνθηκε «Έχει αρχιτεκτονική ή ιστορική αξία το κτίριον του πυρποληθέντος Δημοτικού Θεάτρου;» η απάντηση υπήρξε το-εντυπωσιακό- «Ουδεμίαν». Προκύπτει λοιπόν έτσι το συμπέρασμα ότι «η αποκατάστασις είναι ασυγχρόνιστος από πάσης απόψεως».

Από εκεί κι έπειτα οι εξελίξεις είχαν δρομολογηθεί και λίγες μέρες αργότερα, στις 7 Απριλίου, η ίδια εφημερίδα κυκλοφορεί με το εύγλωττο πρωτοσέλιδο «Ο σφαγιασμός του Δημοτικού Θεάτρου» (εικ.2), πάλι με κείμενο του δικηγόρου Θ.Μακρή, σε μία απελπισμένη προσπάθεια να σώσει το βομβαρδισμένο κτήριο.. Καταγγέλλει την παμψηφεί έγκριση από το Δημοτικό Συμβούλιο της πρότασης για εκποίηση με δημοπρασία τμήματος του οικοπέδου «ένθα τα ερείπια του Δημοτικού Θεάτρου» και την ανέγερση καταστημάτων των οποίων το εισόδημα μαζί με εισφορά του Δήμου θα δοθεί «δια την κλιμακωτήν ανέγερσιν «κινηματοθεάτρου».

Εικ.2 Το πρωτοσέλιδο με το άρθρο «Ο σφαγιασμός του Δημοτικού Θεάτρου» του Θ.Μακρή, «Κερκυραϊκά Νέα», 7/4/1952 (αρχείο ψηφιοποιημένων εφημερίδων Βιβιοθήκης Βουλής)

Το σχόλιο του Μακρή «όσοι πίστευαν ότι εσήμανε η ώρα του πνευματικού θανάτου της Κέρκυρας» ας χειροκροτήσουν την απόφασιν του Δήμου περί πωλήσεως του θεάτρου» αποτυπώνει την απογοήτευσή και τον θυμό που επικρατούσε σε μεγάλη μερίδα του λαού της Κέρκυρας, πιθανότατα της πλειοψηφίας αν κρίνουμε από τη συνέχεια. Ο Μακρής διαφωνεί για το «ετοιμόρροπο» της εκτίμησης των τριών τεχνικών, επικαλούμενος τις γνώμες άλλων μηχανικών που υποστηρίζουν το αντίθετο και παρομοιάζει τα χρήματα που πρόκειται να εισπραχθούν με τα τριάντα αργύρια. Λίγο πριν κλείσει το άρθρο του γράφει :

« Πωλούμεν προς την μεγάλην Ευεργέτιδα Τράπεζαν της Ελλάδος μίαν λίτραν κρέατος από

το σώμα του Δημοτικού μας Θεάτρου αντί των 5000 λιρών που μας προσφέρει. Συγγνώμη εάν ενθυμούμεθα ολίγον τον περίφημον έμπορον της Βενετίας. Μας πνίγουν βλέπετε οι αναμνήσεις της παλαιάς Βενετικής μας ιστορίας». Επιμένει ότι μπορεί να σωθεί –«Στέγην θέλει κύριε Δήμαρχε» και μάλιστα τελικά αυτό ίσως και να κοστίζει λιγότερο.

Τον Σεπτέμβριο του 1952 τίποτα δεν έχει ακόμη οριστικοποιηθεί. Μία αποκατάσταση θα ήταν ακόμη δυνατή, αλλά θεωρείται «ασυγχρόνιστος και αντιοικονομική».³³ Η άλλη πλευρά, αυτών που επιθυμούν την διάσωση, εκφράζεται πάλι μέσω πάλι μίας επιστολής, συγκεκριμένα του δικηγόρου Γ.Ζαφειρόπουλου, στην οποία γίνεται λόγος για τις αξίες και τον πολιτισμό του «κορφιάτικου λαού». Μέσα σε αυτό το κλίμα έντασης και συναισθηματικής φόρτισης, ο Ζαφειρόπουλος υπερασπιζόμενος το θέατρο φτάνει στην υπερβολή να το χαρακτηρίσει «σύμβολο υπεροχής του κορφιάτικου λαού έναντι των Βαλκανικών και άλλων λαών» ακόμη και «Κερκυραϊκό Παρθενώνα!» Έναν δρόμο ακόμη πιο δυναμικό από την παρέμβαση στις εφημερίδες ακολουθεί στη συνέχεια ο υπέρμαχος της διάσωσης του παλιού, ο Θ.Μακρής καθώς υποβάλλει μήνυση με την οποία ανεστάλη η κατεδάφιση. Ενδιαφέρον έχει ότι στην κίνηση αυτή συμμετέχει και το προεδρείο του Δικηγορικού Συλλόγου Κέρκυρας.³⁴

Στο πλαίσιο των κινητοποιήσεων για την διάσωση του θεάτρου, η «Παγκερκυραϊκή Ένωση» καλεί σε σύσκεψη με συμμετοχή και του Δήμου «προς άρσιν της υφισταμένης διαφωνίας», ενώ στην υπόθεση παρεμβαίνει και το Υπουργείο Παιδείας³⁵. Με το υπ'αρ.110.044]1140]15-11-1952 έγγραφο το Υπουργείου χαρακτηρίζει την ανοικοδόμηση του θεάτρου κλασική περίπτωση «ανασυγκροτήσεως», ωστόσο «ελήφθη προφανώς υπό την πίεσιν των οικονομικών αναγκών του Δήμου Κερκυραίων, πρόχειρος απόφασις περί κατεδαφίσεως του απομείναντος εκ των βομβαρδισμών κτιρίου και εκποιήσεως τμήματος του οικοπέδου, ενώ αντιθέτως έδει να είχαν επιδιωχθή υπό των αρμοδίων η πάση θυσία ανοικοδόμησις αυτού». Το έγγραφο φέρει την υπογραφή του υπουργού Φραγκίστα και απευθυνόταν στο Νομάρχη Ν.Πατρίκιο.

Θα περίμενε κανείς ότι η διαδικασία της κατεδάφισης θα «πάγωνε» μετά από τόσες αντιδράσεις και κυρίως μετά την παρέμβαση του Υπουργείου, κάτι που έδειχνε ότι η υπόθεση αυτή ξεπερνούσε το καθαρά τοπικό ενδιαφέρον. Ωστόσο λίγες μέρες μετά την δημοσίευση του υπουργικού εγγράφου, στα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 22 Δεκεμβρίου του

³³ *Κερκυραϊκά Νέα*, 8/9/1952

³⁴ *Κερκυραϊκά Νέα*, 15/9/1952

³⁵ *Κερκυραϊκά Νέα*, 8/12/1952

1952 διαβάζουμε ότι όταν το Υπουργείο Εσωτερικών αποφάσισε να στείλει στο νησί τον Διευθυντή Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Υπουργείου, η κατεδάφιση είχε ήδη συντελεστεί! «Έτσι έπεσε το παραμυθένιο παλάτι της Κέρκυρας» παρατηρεί με θλίψη η εφημερίδα και στηλιτεύεται η βιασύνη του Δημάρχου Στ.Δεσύλλα να πουλήσει το οικοπέδο στην Τράπεζα, να προχωρήσει αγνοώντας όχι μόνο τις διαμαρτυρίες των συμπολιτών του αλλά και το υπουργικό έγγραφο.

Έτσι, οι εκπρόσωποι του Υπουργείου ήρθαν αντιμέτωποι με δεδομένη κατάσταση, αφού είχε αρχίσει το γκρέμισμα και μάλιστα χωρίς να είναι καν βέβαιο ότι θα το αγόραζε η Τράπεζα της Ελλάδος³⁶. Άλλωστε με τηλεγράφημα του βουλευτή Σπ.Θεοτόκη³⁷ προς τον Δήμαρχο, εκφράζονταν αμφιβολίες για το αν η Τράπεζα θα μπορούσε να δώσει όλο το ποσό. Όμως η βεβαιωμένη κατεδάφιση έχει δημιουργήσει πλέον νέα δεδομένα και ανοίγει υποχρεωτικά το επόμενο κεφάλαιο, αυτό της κατασκευής καινούργιου κτηρίου. Η κατασκευή αυτή θα αναδειχθεί σε άλλη μία περιπέτεια, όσον αφορά την διάρκεια, τον προϋπολογισμό και το αισθητικό της αποτέλεσμα.

2.3. Με τα νέα δεδομένα – το θέατρο που θα κτίζεται για δεκαετίες

Τον Ιούλιο του 1954 το Δημοτικό Συμβούλιο εγκρίνει όρους δημοπρασίας για την εκποίηση τμήματος του οικοπέδου, με πρώτη προσφορά το ποσό του 1,5 δις δραχμών.³⁸ Πάλι όμως τίποτα δεν προχωράει, ούτε η Τράπεζα της Ελλάδος (που προτίμησε τελικά αργότερα να αγοράσει το επίσης βομβαρδισμένο κτήριο των παλιών Δικαστηρίων) κάνει κάποια οριστική κίνηση. Είναι 1957 πλέον και διαβάζουμε «Το Δημοτικό Θέατρο που δεν κτίζεται».³⁹ Η υπόθεση του θεάτρου μοιάζει ένα άλυτο πρόβλημα που προκαλεί μόνο δυσφορία και αποτελεί πρόκληση για τους Δημάρχους. Σε αυτή την θέση το 1957 βρίσκουμε τη Μαρί Δεσύλλα-Καποδίστρια, σύζυγο του παλιότερου Δημάρχου Στ.Δεσύλλα και μάλιστα την πρώτη εκλεγμένη γυναίκα Δήμαρχο στην Ελλάδα. Μία από τις προτάσεις ήταν να γίνει πανελλήνια δημοπρασία για την ανοικοδόμηση. Η Τράπεζα της Ελλάδος διαμέσου του διοικητή της Ζολώτα, εξακολουθούσε να δηλώνει ενδιαφέρον για την ανέγερση υποκαταστήματος⁴⁰. Φυσικά αυτή η ασάφεια με μόνο δεδομένο την βεβαιωμένη

³⁶Κερκυραϊκά Νέα, 19/1/1953.

³⁷Κερκυραϊκά Νέα, 2/2/1953

³⁸Κερκυραϊκά Νέα 26/7/1954

³⁹Κερκυραϊκά Νέα, 20/1/1957

⁴⁰Κερκυραϊκά Νέα, 11/2/1957

κατεδάφιση του κτηρίου περιορίζει το θέμα σε «προεκλογικές υποσχέσεις, φωτογραφίες, μακέτες»,⁴¹ συντηρεί την αγανάκτηση και δίνει τροφή για συγκρίσεις.

«Η Αχίλλειος πτέρνα της μεταπολεμικής ανασυγκροτήσεως της Κερκύρας υπήρξεν η έλλειψις προγραμματισμού» συμπεραίνουν τα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 11 Μαρτίου 1957, μετά από άλλη μία αναδρομή στην θεατρική ιστορία του νησιού. Γίνεται σύγκριση με την πόλη των Ιωαννίνων, όπου ιδιώτες ανήγειραν μεταπολεμικώς «θαυμάσια συγχρονισμένα κινηματοθέατρα». Η ανάγκη σύμπραξης Δήμου και ιδιωτικής πρωτοβουλίας τονίζεται με τίτλους όπως «ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΣΑΦΕΙΣ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΟΤΙ ΘΑ ΕΚΔΗΛΩΘΗ ΚΑΙ ΚΕΡΚΥΡΑΙΚΟΝ ΚΑΙ ΕΞΩΚΕΡΚΥΡΑΙΚΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ».⁴² Τίποτα όμως δεν αλλάζει την οργή που κυριαρχεί στην κοινή γνώμη για το γκρέμισμα του βομβαρδισμένου.

Η εσπευσμένη κατεδάφιση παραμένει «στίγμα δια την ιστορίαν της Κέρκυρας» σύμφωνα με τον εκδότη της εφημερίδας «Κερκυραϊκά Νέα» Δαφνή όπως ξαναδηλώνει στις 13 Μαΐου του 1957. Στο ίδιο μήκος κύματος όμως κινούνταν και μία άλλη εφημερίδα «κερκυραϊκών συμφερόντων» που ωστόσο εκδιδόταν στην Αθήνα. Στην εφημερίδα «Κέρκυρα» λοιπόν στις 21 Ιουλίου του 1957 αναφορικά με το Δημοτικό Θέατρο διαβάζουμε ότι το θέμα «συγκινεί ολόκληρον τον Κερκυραϊκόν λαόν και τον κρατάει εις αγανάκτησιν δια την μη μέχρι τουδε πραγματοποιήσιν του». Μάλιστα επικαλούνταν την αθηναϊκή εφημερίδα «Εμπρός» για να αποδώσει ευθύνες στον Σπ.Θεοτόκη (τοπικός βουλευτής που είχε διατελέσει και σε υπουργικές θέσεις με την ΕΡΕ του Κ.Καραμανλή την περίοδο που εξετάζουμε) για την παρέμβασή του στο Υπουργείο Εσωτερικών που οδήγησε στη ματαίωση της εκποίησης τμήματος του οικοπέδου στην Τράπεζα της Ελλάδος.

Ο αρθρογράφος πιστεύει ότι ο Δήμος δεν έχει αντιμετωπίσει «ουδέποτε σοβαρώς το θέμα». Καθώς επαναφέρει το γνώριμο μοτίβο της σύγκρισης με άλλες ελληνικές πόλεις σχολιάζει ότι «διάφοροι επαρχίαι, όχι της πνευματικής παραδόσεως της Κερκύρας, ανεγείρουν Δημοτικά Θέατρα» και εκφράζει τον φόβο ότι για την δική του τουλάχιστον γενιά θα παραμείνει «όνειρον απραγματοποίητον». Πάλι στην «Κέρκυρα» στις 31 Δεκεμβρίου 1958, άλλη μία επιστολή αποτυπώνει το έντονο ενδιαφέρον του κοινού, αυτή την φορά των Κερκυραίων που ζούσαν στην Αθήνα και που είχαν «το ιερό καθήκον να βοηθήσωμεν να ανεγερθή και πάλιν το Δημοτικόν Θέατρον Κερκύρας, διότι Κέρκυρα χωρίς

⁴¹ *Κερκυραϊκά Νέα*, 25/2/1957

⁴² *Κερκυραϊκά Νέα*, 28/4/1957

θέατρο δε νοείται. Είναι μία ασύγγνωστος παράλλειψις (sic) δια την καλλιτεχνική παράδοση του τόπου». Επειδή ο συντάκτης της επιστολής ζει στην Αθήνα, προτείνει «να ηγηθή η Κερκυραϊκή Ένωση Αθηνών δι'ένα παγκερκυραϊκόν έρανον μεταξύ των εδώ συμπολιτών», με τη συμμετοχή μάλιστα και Κερκυραίων του εξωτερικού. Η «Κέρκυρα» πάντως δεν φαινόταν να συμμερίζεται τέτοιες προτάσεις καθώς «η ανέγερσις του Δημοτικού Θεατρου Κερκύρας δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπισθή με εράνους». Η ευθύνη βάραινε την Δήμαρχο Δεσύλλα όχι μόνο επειδή το είχε υποσχεθεί αλλά και διότι είχε χρέος ουσιαστικό καθώς το θέατρο κατεδαφίστηκε επί δημαρχίας του συζύγου της.

Επομένως μπαίνοντας πια στο 1959, καμία ουσιαστική εξέλιξη δεν είχε σημειωθεί. Στις 12 Ιανουαρίου τα «Κερκυραϊκά Νέα» αναφέρουν στο πρωτοσέλιδο πρωτοβουλία του Συνδέσμου Πολιτικών Συνταξιούχων που συγκάλεσε ευρεία σύσκεψη με θέμα την ανοικοδόμηση του θεάτρου και οδήγησε στη συγκρότηση 25μελούς επιτροπής. Ο αρθρογράφος βρίσκει το ενδιαφέρον για την υπόθεση συγκινητικό, καθώς ο τόπος έχει τόσα άλλα επείγοντα ζητήματα να αντιμετωπίσει, ζητήματα μάλιστα που «έχουν άμεσον σχέση με την οικονομική του επιβίωσιν». Από την άλλη ωστόσο αναγνωρίζει ότι παρά τον αζιέπαινο ενθουσιασμό, η επιτροπή θα αντιμετωπίσει πολλές δυσκολίες. «Εξ άλλου δεν είναι εύκολο, όταν καθημερινά θρηνείς επάνω εις τα οικονομικά ερείπια του τόπου, που απαιτούν μόχθον πολύν και μακράν προσπάθειαν δια να ανορθωθούν, να προβάλης ως άμεσον και επιτακτικόν αίτημα την ανοικοδόμησιν θεάτρου. Δεν θα ευρεθή κανείς να σε ακούση. Και εάν ευρεθή, θα αμφιβάλη έπειτα δια την διανοητικήν σου ισορροπίαν». Η Επιτροπή είχε συγκεκριμένες προτάσεις για την εξεύρεση πόρων, όπως το να ζητήσει από το κράτος να αποδώσει στην Κέρκυρα για ορισμένο χρονικό διάστημα τον φόρο δημοσίων θεαμάτων που εισέπραττε από το νησί, ποσό που ανερχόταν σε ένα εκατομμύριο ετησίως.

Στις 31 Μαρτίου του 1959 η κερκυραϊκή εφημερίδα «Ελευθερία» εστιάζει στα πολιτικά κίνητρα πίσω από τις αντιδράσεις για το θέατρο. Έτσι ο Θ.Μακρής, ο γνωστός υπερασπιστής του παλιού, δρα για την «Ελευθερία» ως στέλεχος του θεοτοκικού κόμματος, ενώ οι μηχανικοί είχαν δίκιο, «αποκατάστασις του πυρποληθέντος ήτο απολύτως αδύνατον να πραγματοποιηθεί, λόγω της απαιτούμενης τεραστίας δαπάνης και των υφισταμένων δυσχερών οικονομικών συνθηκών». Αντιθέτως, τα χρήματα της Τράπεζας της Ελλάδος θα βοηθούσαν «δια την ανόρθωσιν της πόλεως» ενώ η κατασκευή μεγάρου για την τράπεζα θα ήταν κάτι «αντάξιον του πολιτισμού της, συγχρόνως δε θα δοθή εργασία εις τας ανέργους Κερκυραϊκάς χείρας..». Ο Θεοτόκης μάλιστα είναι για την εφημερίδα υπεύθυνος για τον

«τορπιλισμό της ανεγέρσεως νέου θεάτρου».⁴³ Ενδιαφέρον έχει ότι χρόνια αργότερα και συγκεκριμένα στις 16 Οκτωβρίου 1970, η «Ελευθερία» θα αναθεωρήσει χαρακτηρίζοντας την κατεδάφιση «πράξεις καθαρώς εγκληματική» που βαρύνει όλους και όχι μόνο την Δημοτική Αρχή, ενώ μνημονεύει τον Μακρή ως τον μόνο που αντιστάθηκε.

Η αθηναϊκή «Κέρκυρα» αναφέρεται στην ένωση με το όνομα «Κερκυραϊκή Ανόρθωσις» που είχε σαν στόχο την ανοικοδόμηση του θεάτρου, καθώς όπως υπενθυμίζεται τακτικότερα, «αποτελεί τον διακαή πόθον παντός Κερκυραίου εντός και εκτός Κερκύρας».⁴⁴ Ο νέος Δήμαρχος Παν. Ζαφειρόπουλος «εγκρίνει απολύτως την κερκυραϊκήν αυτήν πρωτοβουλία». Στο 1960 πλέον και το θέμα δεν έχει χάσει καθόλου το ενδιαφέρον του για το κοινό, είτε των Κερκυραίων στο νησί, είτε των αποδήμων. Απόδημος Κερκυραίος είναι κι αυτός που επαναφέρει με επιστολή του στα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 8 Φεβρουαρίου 1960 το θέμα των αποζημιώσεων. Το θέμα του θεάτρου, προβάλλεται πάντα ως «παγκερκυραϊκόν αίτημα», παράλληλα όμως με την «προγονική κληρονομιά» που εκείνο εκπροσωπούσε, συνδυάζεται με τις προοπτικές τουριστικής εξέλιξης του τόπου, καθώς ένα νέο θέατρο θα μπορούσε να συνεισφέρει π.χ. στην διοργάνωση ένα φεστιβάλ. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η άποψή του ότι το θέμα «έχει εκφύγει της λογικής και έχει αποκτήσει συναισθηματικήν σημασίαν. Δια πολλούς έφθασε να συμβολίζει την παλιά Κέρκυρα, την Κέρκυρα της εποχής της ακμής και της φήμης. Επιζητούντες την ανοικοδόμηση του θεάτρου επιζητούν στην πραγματικότητα την αναβίωση της μνήμης της Κέρκυρας». Επομένως μέσω αυτής της επιστολής διακρίνεται μεν η δεδομένη επιθυμία για την κατασκευή νέου θεάτρου το ταχύτερο δυνατό, αλλά χωρίς την εξιδανίκευση του παλιού κτηρίου. Προτείνεται μάλιστα να φτιαχτεί ένα σύγχρονο κινηματοθέατρο που θα λειτουργούσε σαν τονωτική ένεση στη «σημερινή νυσταλέα όψη της νυκτερινής Κέρκυρας».

Οποιαδήποτε μορφή όμως κι αν θα λάβαινε το νέο κτήριο, το μόνο σίγουρο ήταν ότι το πρόβλημα παρέμενε η εξεύρεση πόρων. Ο Δήμος είχε στην διάθεσή του το πολύ σημαντικό κεφάλαιο που είχε λάβει από την εξαγορά των ΗΕΚ (Ηλεκτρικές Εγκαταστάσεις Κέρκυρας) από την ΔΕΗ.⁴⁵ Η σχετική δαπάνη είχε υπολογιστεί από προηγούμενη συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου σε 12 εκατομμύρια δραχμές, από τις οποίες τις 8 θα τις διέθετε ο Δήμος. Σχεδίαζε μάλιστα την ανέγερση στο 3000 τ.μ. οικόπεδο όχι μόνο νέου θεάτρου αλλά

⁴³ *Ελευθερία* 2/4/1959

⁴⁴ *Κέρκυρα*, 21/7/1959

⁴⁵ *Κερκυραϊκά Νέα*, 10/10/1960

μίας μεγάλης οικοδομής, με χειμερινό και θερινό θέατρο, υπόγειο γκαράζ, καταστήματα, γραφεία και ξενοδοχείο. Η Τράπεζα της Ελλάδος είχε πάντως οριστικά αποσυρθεί από τους ενδιαφερόμενους.

2.4. Ο αρχιτέκτονας, το «χρώμα» της πόλης και ένα πανάκριβο έργο που μισήθηκε

Το 1960, συναντάμε το όνομα του ανθρώπου που θα βρεθεί στο επίκεντρο των εξελίξεων και που θα γίνει αντικείμενο σφοδρότατης κριτικής και επιθέσεων...Πρόκειται για τον Κερκυραίο αρχιτέκτονα Περικλή Σακελλάριο, επιστήμονα με αξιόλογες σπουδές και καριέρα. Ο Σακελλάριος μπαίνει στο προσκήνιο κάνοντας μία πολύ δελεαστική προσφορά, να εκπονήσει δηλαδή τα σχέδια για το νέο θέατρο δωρεάν⁴⁶ και κερδίζει την υποστήριξη του δημάρχου Ζαφειρόπουλου. Ο Σακελλάριος είχε μυηθεί στις αρχές του Bauhaus, ενώ το μέχρι τότε αρχιτεκτονικό του έργο, προδίδε μέχρι κάποιο βαθμό την αισθητική της πρότασης που θα κατέθετε. Μία από τις κύριες επιδιώξεις του ρεύματος του Bauhaus ήταν «η μη αναζήτηση της σύνδεσης με το παρελθόν μέσω της συνέχειας της μορφής ή την επικράτηση μίας νέας γλώσσας που χαρακτηριζόταν μεταξύ άλλων από την ανατροπή των κλασικών κανόνων, την χρήση απλών αφαιρετικών γεωγραφικών μορφών και την πλήρη απουσία διακόσμου».⁴⁷ Εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς ότι οι συγκεκριμένες κατευθύνσεις έρχονται σε απόλυτη αντίθεση με την αρχιτεκτονική μορφή του κατεδαφισμένου, ιταλικού θεάτρου του Pergolesi.

Ο Σακελλάριος, ο οποίος είχε γεννηθεί στην Κέρκυρα το 1905, είχε προλάβει φυσικά να δει το θέατρο που καλούνταν να αντικαταστήσει. Το 1923 έφυγε από την πατρίδα του προκειμένου να σπουδάσει αρχιτεκτονική στην Βαϊμάρη, στη σχολή του Bauhaus στην οποία διευθυντής ήταν ο Gropius,⁴⁸ ενώ συνέχισε τις σπουδές του στην Αυστρία, στο Πολυτεχνείο του Gratz. Όταν επέστρεψε στην Ελλάδα το 1930 και μέχρι την ανάμιξή του στα του Δημοτικού Θεάτρου της Κέρκυρας το 1960, είχε ήδη δημιουργήσει αξιόλογο έργο όπως το παρεκκλήσι του Αγίου Γεωργίου ΛΟΚ στο Καβούρι (1949-50), το κτήριο της ΧΑΝ στην Ακαδημίας (1957-58) ή παράκτιες εγκαταστάσεις στην Αττική που τον «καθιερώνουν

⁴⁶ *Κερκυραϊκά Νέα*, 29/2/60

⁴⁷ Γ.Αίσωπος, , Θ. Κανταρέλης « *Ενσωμάτωση των αρχών του νέου ευρωπαϊκού Bauhaus στο έργο αποκατάστασης του Δημοτικού Θεάτρου Κέρκυρας*», Παραδοτέα 1-2-3, 10/12/2024.,σελ.12(link στην Βιβλιογραφία)

⁴⁸ Γ.Αίσωπος,, Θ.Κανταρέλης, « *Ενσωμάτωση των αρχών του νέου ευρωπαϊκού Bauhaus στο έργο αποκατάστασης του Δημοτικού Θεάτρου Κέρκυρας* , Παραδοτέα 4-5, 10/2/2025, σελ.30 (link στην Βιβλιογραφία)

ως ένα εκ των πρωταγωνιστών του ελληνικού μεταπολεμικού εκμοντερνισμού». ⁴⁹ Μεταξύ του 1956 και 1961 συνεργάστηκε με τον καθηγητή του Gropius στον σχεδιασμό της πρεσβείας των Η.Π.Α. στην Αθήνα. Στην Κέρκυρα θα έδινε επίσης αργότερα σημαντικά δείγματα της δουλειάς του, όπως το κεντρικό υποκατάστημα της Εθνικής Τράπεζας (κτίστηκε το 1968-69, στην βομβαρδισμένη περιοχή μεταξύ Αγίων Πατέρων και Αουντσιάτας), τον Διεθνή Αερολιμένα (1966-70), ή το Corfu Palace, ένα ξενοδοχειακό συγκρότημα που καθώς είχε κτιστεί μεταξύ του 1953-58, ήταν το μόνο δείγμα της δουλειάς του στο νησί που μπορούσε να δώσει μία ιδέα για το στιλ που θα πρότεινε για το Δημοτικό Θέατρο το 1960⁵⁰. Ωστόσο μάλλον δεν θα περίμενε όσα ακολούθησαν και τη σφοδρότατη κριτική που θα δεχόταν.

Η προσφορά του Σακελλάριου δεν έγινε δεκτή χωρίς επιφυλάξεις. Το ξενοδοχείο Corfu Palace είχε ήδη προκαλέσει κάποια αρνητικά σχόλια. Έτσι, η εφημερίδα «Κέρκυρα» στις 26 Ιανουαρίου 1961, προτείνει ο Δήμος να προκηρύξει διαγωνισμό και να μην αρκεστεί σε μία μόνο προσφορά, έστω και δωρεάν. Επισημαίνει αυτό που θα αναδεικνυόταν αργότερα σε βασική ένσταση, ότι δηλαδή το κτήριο θα έπρεπε να είναι «εις τα πλαίσια της Κερκυραϊκής πραγματικότητας και αρχιτεκτονικής». Η προσφορά όμως γίνεται τελικά αποδεκτή. Τέσσερα μέλη της Δημαρχιακής Επιτροπής επέμειναν στην προκήρυξη αρχιτεκτονικού διαγωνισμού, ωστόσο ο Δήμαρχος ήταν υπέρ της αποδοχής της πρότασης του Σακελλάριου, καθώς αυτό σήμαινε συντόμευση των διαδικασιών και εξοικονόμηση ενός ποσού «περί τις 500.000 δρχ, υπέρ του Δημοσίου Ταμείου». ⁵¹ Η συνέχεια θα τους διέψευδε πανηγυρικά. Κυριαρχεί ένα τέτοιο κλίμα αισιοδοξίας για την πορεία του έργου, ώστε προγραμματίζουν σύντομα εγκαίνια όπου θα ζητούσαν από τον πρωθυπουργό Κ.Καραμανλή να καταθέσει τον θεμέλιο λίθο. Παράλληλα συστήνεται επιτροπή που θα παρακολουθούσε την εξέλιξη της κατασκευής.

Τα προβλήματα για το νέο εγχείρημα φάνηκαν αμέσως, καθώς από πολύ νωρίς άρχισαν οι νύξεις για την υποδοχή του κτηρίου από τον κόσμο-«τα αρχιτεκτονικά σχέδια του νέου θεάτρου δεν ευρίσκουν σύμφωνον και την κοινήν γνώμην» ενώ υπενθυμίζεται στους τοπικούς άρχοντες ότι έχουν «μεγάλας ευθύνas έναντι του κερκυραϊκού λαού». ⁵² Λίγους μήνες αργότερα, ⁵³ δημοσιεύονται τα σχέδια για το νέο Δημοτικό Θέατρο. Ο Σακελλάριος,

⁴⁹ Γ.Αίσωπος,...(βλ.υπος..29) ,σελ.33

⁵⁰ Γ.Αίσωπος, βλ.υπος.29, σελ..33

⁵¹ *Κερκυραϊκά Νέα*, 6/2/61

⁵² *Κερκυραϊκά Νέα*, 16/2/1961

⁵³ *Κερκυραϊκά Νέα*, 3/7/1961

όπως πληροφορούμαστε, κατέθεσε το προσχέδιο και τη μακέτα, με το νέο κτήριο να καταλαμβάνει ολόκληρο το οικοπέδο και με άλλη μία βασική διαφορά έναντι του προγενέστερου, την πρόσοψη που θα βρισκόταν στην πίσω όψη του παλιού, επί της οδού Σαμάρια. Η κύρια αίθουσα προβλεπόταν να έχει δυναμικότητα 800 θέσεων και σκηνή με σύγχρονο εξοπλισμό, αίθουσα συναυλιών και διαλέξεων. Ο όγκος που θα καταλάμβανε ήταν 23.000 κυβικά μέτρα έναντι 42.000 του καταστραφέντος. Τα «Κερκυραϊκά Νέα» επαινούν το σχέδιο στις 3 Ιουλίου 1961, μία εξαίρεση θα λέγαμε μέσα στη συντριπτική πλειονότητα των έντονα επικριτικών άρθρων. Συγκεκριμένα ο αρθρογράφος εκτιμάει ότι «το αρχιτεκτονικόν σύνολον συνδυάζει κατά τον καλύτερον τρόπον τον εκ παραδόσεως αρχιτεκτονικόν ρυθμόν της Κερκύρας με τας τάσεις της συγχρόνου αρχιτεκτονικής»...Επιφυλάξεις ακριβώς γι' αυτό το θέμα φιλοξενεί η «Ελευθερία» όπου ο Πρόεδρος της Ενώσεως Σωματείων και Οργανώσεων Κερκύρας Ηλ.Τησαρχόντου λει ότι θα έρθει σε αντίθεση με το «χρώμα» της Κέρκυρας.⁵⁴

Καθώς ο προϋπολογισμός του έργου αγγίζει τις 16 εκ. δραχμές και ο Δήμος μπορούσε να διαθέσει μόνο τα οκτώ, ελπίζουν σε ένα συνδυασμό δανείου και κρατικής ενίσχυσης-για την οποία δεν υπήρχαν δεσμεύσεις. Ο Δήμος υπολογίζει επίσης στα έσοδα που θα του απέφεραν τα καταστήματα που προβλεπόταν να κατασκευαστούν στις τρεις πλην της πρόσοψης πλευρές του κτηρίου, εντός μάλιστα στοών. Το Bauhaus όμως σχέδιο του Σακελλάριου απλώς δεν αρέσει.. Μπορεί να υπάρχουν αριθμοί που να δημιουργούν εντυπώσεις όπως η πρόθεση να φτιαχτούν σαράντα καταστήματα ή τα 17 μέτρα βάθος σκηνής αλλά τα σχέδια προκάλεσαν «ζωηράν αντίδρασιν της κερκυραϊκής κοινής γνώμης», η οποία στην πραγματικότητα καλούνταν να αποδεχτεί ότι ένα κτήριο που θύμιζε την Σκάλα του Μιλάνου θα το αντικαθιστούσε ένα ριζικά διαφορετικής αισθητικής σύγχρονο κτήριο. Μάλιστα προτείνεται η μακέτα να εκτεθεί σε δημόσιο χώρο αφού «θα ανεγερθεί με χρήματα του Κερκυραϊκού λαού, ο οποίος δικαιούται να πει και αυτός την γνώμην του».⁵⁵

Η εφημερίδα «Κέρκυρα» είναι λιγότερο διακριτική όσον αφορά την δυσαρέσκειά της αφού στο πρωτοσέλιδο στις 31/8/1961 χαρακτηρίζει τα σχέδια «ατυχή» και ο συντάκτης του άρθρου επιμένει ότι έπρεπε να είχε γίνει καλλιτεχνικός διαγωνισμός. Το δικαιολογεί αφού τα σχέδια ήδη «απεγοήτευσαν και τους πλέον θερμούς υποστηρικτάς του διακεκριμένου συμπολίτου μηχανικού». Άλλωστε πάντα στον προβληματισμό εντάσσεται

⁵⁴ *Ελευθερία* 3/8/1961

⁵⁵ *Κερκυραϊκά Νέα*, 7/8/1961

και το θέμα του προϋπολογισμού, επισημαίνοντας ότι ο πρωθυπουργός Καραμανλής έχει υποσχεθεί μεν αλλά δεν έχει δεσμευτεί. Οι καθυστερήσεις και οι αναβολές είναι βασικά χαρακτηριστικά του νέου έργου. Στις 2 Οκτωβρίου 1961 τα «Κερκυραϊκά Νέα» αναρωτιούνται τι γίνεται αφού οι εργασίες δεν αρχίζουν ενώ βασικό επιχείρημα για να μην γίνει διαγωνισμός αρχιτεκτονικών προτάσεων ήταν ότι θα συντόμευαν οι διαδικασίες.

Το κόστος όμως δεν προβληματίζει μόνο για το από πού θα μπορούσε να καλυφθεί αλλά και για το μέγεθος. Οι ανάγκες της Κέρκυρας θα μπορούσαν να καλυφθούν με κατασκευή που θα κόστιζε γύρω στα 8 εκατομμύρια και μέτρο σύγκρισης γίνεται άλλη μία πόλη, αυτή την φορά το θέατρο της Λαμίας.⁵⁶ Στην υπόθεση εμπλέκεται και η επιτροπή «Κερκυραϊκή Ανόρθωση», στέλνοντας έγγραφο στον Δήμαρχο και στον πρόεδρο του Δημοτικού Συμβουλίου.⁵⁷ Διαμαρτύρονται για την εμφάνιση του σχεδιαζόμενου θεάτρου που δεν θύμιζε σε τίποτα το παλιό του Pergolesi και έτσι έρχεται σε αντίθεση με τον «διακαή πόθο του κερκυραϊκού λαού να ίδη το θέατρόν του ανεγειρόμενον με την εξωτερικήν, ει δυνατόν, εμφάνισιν του παλαιού, δια να αποτελέση τούτο μίαν συνέχειαν τρόπον τινά, του καταστραφέντος τοιούτου». Ούτε η Επιτροπή όμως ξεφεύγει από τα βέλη της εφημερίδας, καθώς ματαιώνει την παρέμβασή της εφόσον αυτή έγινε με τόση καθυστέρηση ώστε να κρίνεται πλέον άνευ νοήματος. Το παράδοξο είναι ότι σε άλλη σελίδα του ίδιου φύλλου διαβάζουμε ότι αυτό το θέατρο θα είναι από τα καλύτερα της Ελλάδας, ότι ο αρχιτέκτονας έλαβε υπόψη του τα καλύτερα θέατρα της Αυστρίας και της Γερμανίας και ότι θα χρειάζονταν μόλις 18 μήνες για την αποπεράτωσή του-τελικά βέβαια πήρε δεκαετίες και σχεδόν τίποτα δεν πήγε όπως είχε προγραμματιστεί.

Το θέμα ήδη «χρονίζει»⁵⁸ ενώ θα μπορούσε να συνδυαστεί με το Καζίνο που πρόσφατα είχε ανοίξει στο Αχίλλειο (το παλάτι που είχε φτιάξει η αυτοκράτειρα Σίσι της Αυστρίας στο Γαστούρι, χωριό λίγα χιλιόμετρα μακριά από την πόλη της Κέρκυρας) και να συνεισφέρουν από κοινού στον χειμερινό τουρισμό. Βέβαια εκφράζεται πάλι απογοήτευση, καθώς στην Διεθνή Έκθεση Αρχιτεκτονικής Θεάτρου και Σκηνογραφίας στο Ζάμπειο εκτέθηκε η μακέττα του νέου θεάτρου και «δεν ικανοποίησε τους επισκέπτας». Δυσφορία για κάθε πτυχή του έργου μοιάζει να είναι διάχυτη σε όλα τα δημοσιεύματα. Στα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 19 Νοεμβρίου 1962 στο πρωτοσέλιδο το άρθρο με τον τίτλο «Το θέμα του Δημοτικού Θεάτρου χρονίζει απαράδεκτως», αποδίδει ευθύνες όχι μόνο στον

⁵⁶ *Κερκυραϊκά Νέα*, 29/1/1962

⁵⁷ *Κερκυραϊκά Νέα*, 19/2/1962

⁵⁸ *Κέρκυρα*, 30/6/1962

Δήμο Κερκυραίων αλλά και στον αρχιτέκτονα, αφού καθυστερεί την ολοκλήρωση της οριστικής μελέτης. Ο Σακελλάριος κλήθηκε να κάνει διορθώσεις σύμφωνα με υποδείξεις του Υφυπουργείου Οικισμού και η εφημερίδα εκφράζει την άποψη ότι όλα αυτά ήταν μία συμπαιγνία και ότι ίσως τα χρήματα να ξοδεύονταν αλλού. Τον Φεβρουάριο του 1963, η είδηση ότι «εδημοπρατήθη το Νέο Δημοτικό Θέατρο» με τοποθέτηση Αθηναίου εργολάβου⁵⁹, δημιουργεί την εντύπωση ότι υπάρχει επιτέλους μία κινητικότητα.

Οι προσδοκίες όμως διαψεύδονται και πάλι, αυτή την φορά διότι με την έναρξη των εργασιών ο κόσμος επιβεβαιώνεται στο ότι «η αρχιτεκτονική του νέου Δημοτικού Θεάτρου δεν έχει καμμία σχέση με την αρχιτεκτονική παράδοσιν της πόλεως», ερχόμενο ουσιαστικά σε αντίθεση με την ιστορία της καθώς θύμιζε το «Μπουλάκ Τζαμί» του Καΐρου (η αναφορά αυτή είχε να κάνει με τον σχεδιασμό της στέγης ο οποίος άλλαξε στην πορεία). Το συμπέρασμα με βάση τα αρχιτεκτονικά σχέδια είναι ότι «θα αποτελεί μίαν παραφωνία όταν κτισθεί και θα ευρίσκεται πλησίον των ενετικών τειχών και των θαυμασίων οικιών Μπέσου και Ζαβιτσιάνου».⁶⁰ Τα σχέδια απογοητεύουν τόσο πολύ ώστε η «Ελευθερία» στις 7 Μαΐου του 1963 να αναρωτιέται αν έχουν ήδη μετανοήσει εκείνοι που τα ενέκριναν.

Σα να μην έφταναν ήδη όλα αυτά, έρχονται να προστεθούν και οι κακοτεχνίες που επιβαρύνουν ακόμη περισσότερο τον προϋπολογισμό. Προς το τέλος του 1963 τα «Κερκυραϊκά Νέα» γράφουν (στις 23 Δεκεμβρίου), ότι ναι μεν επιτέλους προχωράει η ανέγερση του θεάτρου, χωρίς όμως να έχουν παραδοθεί στον Δήμο οι μηχανολογικές μελέτες κι ενώ ήδη έχουν γίνει υπερβάσεις στον προϋπολογισμό. Επομένως, ναι μεν ο Σακελλάριος προσέφερε δωρεάν τα σχέδια στον Δήμο, από την άλλη όμως με τις καθυστερήσεις για τις οποίες αποδιδόταν σε εκείνον η ευθύνη, τελικά το έργο επιβαρύνεται ούτως ή άλλως ως προς το κόστος.

Μία άλλη κερκυραϊκή εφημερίδα, το «Φως της Κέρκυρας», στο πρωτοσέλιδό της την 1 Σεπτεμβρίου 1964 αναδεικνύει και μία άλλη όψη του ζητήματος. Με τίτλο άρθρου «Το Δημοτικόν Θέατρον και αι λαϊκαί κατοικίαι» οι αντιρρήσεις εστιάζουν στον «βραδύ ρυθμό» των εργασιών, τα επιπλέον χρήματα που θα απαιτούνταν και που πετάχτηκαν ουσιαστικά «παρά την θέλησιν του κερκυραϊκού λαού και εν αγνοία του». Η διαμαρτυρία αφορά τα χρήματα από την πώληση των ΗΕΚ στην ΔΕΗ και όλα αυτά «δια να ανοικοδομηθή ο σημερινός ακατέργαστος όγκος όπως τον ονομάζει ο λαός μας και ο οποίος σαν απεχθές

⁵⁹ *Κερκυραϊκά Νέα*, 11/2/1963

⁶⁰ *Κέρκυρα* 31/3/1963

βενετσιάνικο φρούριο θα βαραίνει το κεντρικότερο μέρος της πόλεώς μας με την τόσο αντιπαθητική παρουσία του». Συνεχίζει εξηγώντας ότι προκειμένου να ανοικοδομηθεί αυτό το «τεχνικό εξάμβλωμα» θα ήταν προτιμότερο να «εκτίζοντο εις μεγάλη κλίμακα λαϊκάι κατοικίαι».

Το «Φως της Κέρκυρας» θίγει ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα, τους «βομβοπαθείς», εκείνους δηλαδή που είχαν δηλαδή χάσει τις περιουσίες τους το 1943. Τα χρήματα «από τον μόχθο του λαού» έγιναν «βορά της εργολαβικής αδηφαγίας» αντί να δοθούν σε κατασκευή κατοικιών. Η εφημερίδα συνεχίζει τη σφοδρή κριτική της και σε επόμενα φύλλα, όπως αυτό στις 25 Σεπτεμβρίου 1964, αποκαλώντας και πάλι το νέο θέατρο «τεχνικό εξάμβλωμα», «Πύργο της Βαβέλ», «πένθιμο και θλιμμένο κτήριο», ενώ καλεί πάλι τους υπεύθυνους να λογοδοτήσουν. Παρόμοιο προβληματισμό εκφράζει και η «Κέρκυρα» στις 12 Νοεμβρίου 1964 όταν φτάνει να αναρωτηθεί αν πρέπει καν να συνεχιστούν οι εργασίες υπολογίζοντας πλέον την δαπάνη σε 20 εκατομμύρια δραχμές. Η κριτική στρέφεται κυρίως εναντίον του αρχιτέκτονα Σακελλαρίου εκτιμώντας ότι με το δέλεαρ της δωρεάν προσφοράς κατά κάποιο τρόπο παρέσυρε τον τέως Δήμαρχο Ζαφειρόπουλο και το Δημοτικό Συμβούλιο. Απευθύνεται στο νέο Δήμαρχο Ραθ ζητώντας του να μην «καταβροχθίσει» όλα τα χρήματα το έργο του νέου θεάτρου με συνέπεια να μείνουν ακάλυπτες οι υπόλοιπες ανάγκες της πόλης.

Ο Δήμαρχος Ραθ πάντως ανακοινώνει ότι η δαπάνη πλήρους αποπερατώσεως θα ενταχθεί στο πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, οπότε και θα χρηματοδοτηθεί από τον προϋπολογισμό του 1965 και του 1966.⁶¹ Το «Φως της Κέρκυρας» στις 5 Ιανουαρίου 1965 κυκλοφορεί με το εύγλωττο πρωτοσέλιδο «ΚΕΡΚΥΡΑ, Η ΠΡΩΤΗ ΜΕΛΟΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΠΙΑΤΣΑ ΣΕ ΠΑΡΑΚΜΗ». Για τον αρθρογράφο Σπ.Καψάλη, καθηγητή μονωδίας και ορθοφωνίας, η καταστροφή του θεάτρου στον βομβαρδισμό οδήγησε στο «να σταματήσει κάθε σοβαρή καλλιτεχνική κίνηση και τοιουτοτρόπως να χάσει η Κέρκυρα την κορυφαία αυτήν θέσιν στον καλλιτεχνικόν χώρο». Μάλιστα αναφέρεται άκρως επικριτικά στον παλιότερο Δήμαρχο Σπ.Κόλλα που -όπως μας πληροφορεί το άρθρο- είχε απορρίψει πρόταση από ιταλική εταιρεία που επιθυμούσε να επισκευάσει το κατεστραμμένο θέατρο με τον όρο να το εκμεταλλευτεί για είκοσι χρόνια, αλλά εκείνος «με τη στενή του σκέψη» έχασε τη σπουδαία αυτή ευκαιρία. Ο νέος Δήμαρχος Ραθ δεν ξέρει τι να κάνει, συνεχίζει το άρθρο με το πρόβλημα του θεάτρου. Η επίθεση παίρνει και πολιτική χροιά καθώς η κριτική

⁶¹ *Κέρκυρα*, 2/12/1964

επεκτείνεται και στους «Θεοτόκηδες», την γνωστή πολιτική οικογένεια του νησιού που κατηγορούνται για το ότι δεν διεκδίκησαν πολεμικές αποζημιώσεις, ούτε το ενέταξαν στο Σχέδιο Μάρσαλ. Παρά λοιπόν το ότι η Κέρκυρα είχε τη στιγμή που γράφονταν αυτά « 8 φιλαρμονικές, 2 χορωδίες και μαντολινάτα», δεν έφταναν για να αντικαταστήσουν τη μελοδραματική τέχνη. Για τον αρθρογράφο Καψάλη δηλαδή, το δυστύχημα είναι ότι η νέα γενιά δεν γνωρίζει σε αντίθεση με τις προηγούμενες την όπερα, αυτή την παράδοση του τόπου που κλόνισε η καταστροφή του παλιού θεάτρου. Εκτός όμως από την σημασία της κουλτούρας, υπενθυμίζεται το όφελος που θα αποκόμιζε και ο τουρισμός, καθώς το Δημοτικό Θέατρο κατά τον αρθρογράφο, θα μπορούσε να ενισχύσει την χειμερινή τουριστική κίνηση.

Η δραματική ατμόσφαιρα πάντως συντηρείται τακτικά στον τύπο- «κλαίγαμε χρόνια εμείς οι Κερκυραίοι επί των ερειπίων του». ⁶²Τα ερείπια δηλαδή του βομβαρδισμένου κτηρίου εμφανίζονται με μία αύρα ιερότητας, το πλέον ίσως συμβολικό σημείο της καταστροφής της πόλης.. Ο πόθος του λαού επαναλαμβάνεται τακτικά, δηλαδή η ανοικοδόμησή του, καθώς «αυτό άρμοζε στην καλλιτεχνική ψυχή και τις απaráμιλλες παραδόσεις του», δείχνοντας ότι για αυτούς ήταν ένα σύμβολο περηφάνειας, εμβληματικός τόπος κουλτούρας που τους έδινε μία αίσθηση ανωτερότητας. Διαμαρτύρονται για το ότι δεν πληρώθηκαν οι γερμανικές αποζημιώσεις, για την πώληση των ΗΕΚ στην ΔΕΗ, με αποκορύφωμα το ότι όλα αυτά έγιναν για «να ανεγερθεί αυτό το τεχνικό εξάμβλωμα, αυτό το σημερινό τουρκικό τζαμί; Αυτός ο ακατέργαστος όγκος; Αυτά είναι τα κατορθώματα των Θεοτόκηδων για την Κέρκυρα...» Αναφορικά με την Επιτροπή Θεάτρου που επιθυμούσε να φτιάξει το θέατρο όμοιο με το παλιό, οι ευθύνες της αποτυχίας είναι πάλι πολιτικές καθώς «ο Καραμανλικός και Θεοτοκικός οδοστρωτήρας τη συνέθλιψε, την αχρήστεψε, την παραμέρισε, γιατί οι Κόντηδες⁶³ δεν αφήνουν τέτοιες πρωτοβουλίες σε άλλους» ενώ αφού «η ειρηνική και ανοχύρωτη Κέρκυρα κατεστράφη από τον αχαράκτιστο σαδισμό των Γερμανών. Αυτοί λοιπόν έχουν την υποχρέωση να το ανεγείρουν».

Τα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 10 Μαΐου 1965 φιλοξενούν φωτογραφία της μακέτας του νέου θεάτρου στο πρωτοσέλιδο αλλά κυρίως, κείμενο του ίδιου του αρχιτέκτονα Σακελλάριου που αποφάσισε να απευθυνθεί στους Κερκυραίους μετά από την ομοβροντία

⁶² Φως της Κέρκυρας, 20/4/1965

⁶³ Αναφορά στην αριστοκρατική καταγωγή της οικογένειας Θεοτόκη.

των επιθέσεων. Έχοντας τίτλο «Σύνθεσις με συντηρητικό πνεύμα στη λειτουργία και στη μορφή», ο Σακελλάριος προσπαθεί ουσιαστικά να κατευνάσει τα πνεύματα και να υπερασπιστεί το έργο του.. Ο αρχιτέκτονας λοιπόν, σε αυτό το κείμενο αναλύει πρώτα το παλιό, γκρεμισμένο Δημοτικό Θέατρο και το χαρακτηρίζει ως αντίγραφο ανάλογων ιταλικών θεάτρων και μάλιστα κατασκευή κακής γενικώς ποιότητας, όπως ισχυριζόταν ότι είναι οι σύγχρονες του θεατρικές κατασκευές στην Ελλάδα. Άλλο μειονέκτημα κατά τον Σακελλάριο ήταν η δύσχρηστη χειροκίνητη σκηνή του και τέλος, κάτι που δεν είχε ποτέ πριν σχολιαστεί, ισχυρίζεται ότι η «σύνθεσις εβασίζετο εις κοινωνικά συνθήκας του παρελθόντος, με πλήρη διαφοροποίηση των κοινωνικών τάξεων».

Αντίθετα, συνέχιζε, για τα σύγχρονα θέατρα πρέπει να ληφθούν υπόψιν δύο παράγοντες : α) «Η επελθούσα βαθμιαία κοινωνική ισοπέδωσις εις το θεατρικόν κοινόν» και β) η ανάγκη ανύψωσης του πνευματικού επιπέδου. Όσον αφορά τα πρακτικά ζητήματα, η σκηνή του νέου θεάτρου θα ήταν μηχανοκίνητη και χωρίς περιττούς εσωτερικούς χώρους, σημαντικό και ότι το βάθος της σκηνής θα ήταν 17 μέτρα ενώ της Λυρικής στην Αθήνα αν και «εσχάτως αποπερατωθείσα», ήταν μόνο εννιά. Το θέατρο λοιπόν του προκατόχου του Pergolesi είχε για τον Σακελλάριο πολλά στοιχεία «δια λόγους ασκόπου επιδείξεως», εκφράζοντας ουσιαστικά μίαν άλλη εποχή.

Αν όμως αυτό το επεξηγηματικό κείμενο μπορούσε να εκληφθεί και ως απολογία, προφανώς δεν έπεισε. Καλές οι διευκρινίσεις, αλλά από πού θα βρεθούν τα χρήματα για να ολοκληρωθεί το φιλόδοξο νέο σχέδιο αναρρωτούνται,⁶⁴ Στις 21 Ιουνίου , ο Π.Γ. Γιοχάλας στα «Κερκυραϊκά Νέα» υπερασπίζεται το παλιό θέατρο απαντώντας στον Σακελλάριο, ειδικά στην κατηγορία περί κακής κατασκευής του θεάτρου. Ο Γιοχάλας αναιρεί αυτόν τον ισχυρισμό αφού για την κατεδάφισή του απαιτήθηκε «υπεράνθρωπος προσπάθεια», έδινε μάλιστα το όλο εγχείρημα «εντύπωσιν κατεδαφίσεως φρουρίου». Το άλλο επιχείρημα του Σακελλάριου, ότι η σύνθεση των θέσεων αντανακλούσε διαφοροποίηση κοινωνικών τάξεων απορρίπτονταν επίσης, καθώς έλεγε ότι αυτό ήταν απλώς η διαφοροποίηση τιμών που υπάρχει πάντα στα εισιτήρια και δεν υπήρχε νόημα να του προσδώσουν άλλες προεκτάσεις. Προκειμένου μάλιστα να ενισχύσει τα λεγόμενά του, αναφέρθηκε σε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα από το παλιό θέατρο όπου «ο τότε ακμάζων εν Κερκύρα Αθηναίος υποδηματοκαθαριστής, ο επονομαζόμενος Ιφ, μεταμορφούμενος καθ'εσπέραν, κατελάμβανεν θέσιν εις μίαν πολυθρόναν ορχήστρας, προκαλών την γαλαρίαν».

⁶⁴ *Κερκυραϊκά Νέα*, 17/5/1965

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον όμως παρουσιάζει κι άλλο ένα σημείο του συγκεκριμένου άρθρου, αυτό της απόκλισης του κερκυραϊκού παραδείγματος από τις ευρωπαϊκές πρακτικές άλλων βομβαρδισμένων πόλεων. Στην Γερμανία και την Αυστρία τα θέατρα γίνονταν «απαράλλακτα, όμοια προς τα καταστραφέντα». Το συμπέρασμα είναι ότι αντίθετα με την εκτίμηση του Σακελλάριου, το θέατρο του Pergolesi εξυπηρετούσε άκρως ικανοποιητικά τις προπολεμικές ανάγκες του νησιού και μάλιστα η θέα του καινούργιου προκαλεί «φρίκη», θυμίζει κάτι αιγυπτιακό, δίνει την όψη «Mercato» και ειρωνεύεται λέγοντας ότι ίσως θα μπορούσε να αντικαταστήσει τον βομβαρδισμένο Μαρκά.⁶⁵ Κάνει πάλι σύγκριση με το σύγχρονο θέατρο της Λαμίας που θεωρεί κατά πολύ ωραιότερο του ανεγειρόμενου στην Κέρκυρα.

Ο ίδιος αρθρογράφος, δηλαδή ο Π.Γ.Γιοχάλας επανέρχεται στο θέμα, εκπροσωπώντας πάντα τους νοσταλγούς του παλιού, στις 6 Σεπτεμβρίου 1965, πάλι μέσα από τα «Κερκυραϊκά Νέα», σε άρθρο με τίτλο «Το Δημοτικό Θέατρο που έλειψε». Μάλιστα ζητάει συγγνώμη από τους νεότερους για το ότι οι παλιοί επίμονα φέρνουν τη σκέψη προς το παρελθόν που κρίνει αξιοζήλευτο και «αντάξιο μεγάλης ευρωπαϊκής πόλεως», κάτι που υποστήριξε με τις αναμνήσεις από την “stagione teatrale” του νησιού, δηλαδή της θεατρικής περιόδου της όπερας. Στα όρια ενδεχομένως της εξιδανίκευσης, εξηγεί ότι τότε έρχονταν και ξένοι επισκέπτες στο νησί, που έφευγαν «γοητευμένοι». Όλα αυτά βέβαια επειδή φιλοξενούνταν στους κατάλληλους χώρους που δημιουργούσαν τις προϋποθέσεις για τέτοιες παραστάσεις.. «Εις το εκλείψαν υπό τας γνωστάς τραγικάς συνθήκας Δημοτικό Θέατρο της πόλεώς μας, λειτουργήσαν επί μίαν περιπου 50ετίαν, ηξιώθησαν κατά καιρούς να παρακολουθήσουν οι Κερκυραίοι τις καλύτερες και πλέον ελκυστικές όπερες του παλαιού και νέου ρεπερτορίου». Παράλληλα, γίνεται μνεία στο πολύ σημαντικό αρχείο που κάηκε μαζί με το θέατρο, το οποίο περιείχε και το παλιότερο αρχείο του θεάτρου του Σαν Τζιάκομο, οδηγώντας σε απώλεια αναντικατάστατης πηγής πληροφοριών για την θεατρική ιστορία του νησιού και όχι μόνο.

Η «Κέρκυρα», την τελευταία μέρα του 1965 μιλάει για το «καρκίνωμα του Δημοτικού Θεάτρου» και προτείνει να γκρεμιστεί ό,τι έχει ήδη κτιστεί καθώς «ο γκρίζος όγκος του αρχιτεκτονικού τερατουργήματος του κ.Σακελλάριου επιβάλλεται να εξαφανισθή από τον ορίζοντα της πόλεως», επομένως «Η κατεδάφισις είναι η μόνη λύσις». ⁶⁶ Αυτή είναι η

⁶⁵ Σκεπαστή αγορά της Κέρκυρας που βομβαρδίστηκε από τους Ιταλούς.

⁶⁶ *Κέρκυρα*, 10/2/1966

επιθυμία του κόσμου καθώς το γκρέμισμα θα ήταν προτιμότερο από το να χρειαστούν και άλλα χρήματα, αυτό πρέπει να αποφασιστεί λοιπόν και όχι «συναισθηματισμοί και παρελθοντολογίες».

Οι πιο συγκρατημένοι μιλάνε τουλάχιστον για ανάγκη τροποποίησης σχεδίων, ώστε να υπάρξει επιτέλους πιθανότητα αποπεράτωσης με πιο ρεαλιστικές προσδοκίες.⁶⁷ Τα χρήματα τα οποία μοιάζει να «ρουφάει» το Δημοτικό Θέατρο σαν άλλος πύθος των Δαναΐδων μαζί με το απογοητευτικό αισθητικό αποτέλεσμα, είναι οι βασικοί άξονες διαρκούς προβληματισμού και επιθέσεων. Οι δαπάνες για το θέατρο μοιάζουν πραγματικά ατελείωτες.. Άλλη μία δαπάνη που αφορά τον μηχανολογικό εξοπλισμό της σκηνής θα χρηματοδοτηθεί από τις δημόσιες επενδύσεις τον Μάιο του 1966, ενώ γίνεται άλλη μία δυσμενής σύγκριση, αυτή την φορά με το θέατρο της Μυτιλήνης.

Στις 5 Δεκεμβρίου 1966, ανακοινώνεται ότι το έργο θα αποπερατωθεί με κρατική ενίσχυση 12 εκατομμυρίων σύμφωνα με τον Δήμαρχο Ραθ και συνολικό κόστος τις 24 εκατομμύρια δραχμές. Για την κρατική χορηγία μάλιστα, επεσήμανε η εφημερίδα «Κερκυραϊκά Νέα» σημαντικό ρόλο έπαιξε η φιλία του αρχιτέκτονα Σακελλάριου με τον Υπουργό Συντονισμού Κ.Μητσοτάκη. Επαναλαμβάνει ωστόσο ότι καλό θα ήταν να χαμηλώσουν οι προσδοκίες και «να προσαρμοσθεί στα δεδομένα του καιρού μας και όχι προς ένα παρελθόν, το οποίο δεν είναι δυνατόν να αναβιώσει».

Ο προϋπολογισμός δεν σταματάει να απασχολεί (επανέρχονται τα «Κερκυραϊκά Νέα» με απανωτά δημοσιεύματα στις 10 Ιουνίου 1966, στις 30 Ιουνίου και στις 10 Δεκεμβρίου). Ενδιαφέρον παρουσιάζει και μία επιστολή που είχε δημοσιευτεί στις 30 Απριλίου 1966 καθώς ξεχωρίζει για το επιθετικό της ύφος. Εδώ δεν έχουμε άλλη μία επίθεση στον Σακελλάριο ή τον Δήμαρχο, αλλά έναν πολίτη που ισχυρίζεται ότι παρακολουθεί την αρθρογραφία περί κατεδαφίσεως του υπό ανέγερση κτηρίου «με σιχαμάρα» και υπονιάζεται χρηματισμό των δημοσιογράφων-εκφράζοντας όσους (λίγους μάλλον) υποστηρίζουν το νέο κτήριο. Πάντως προς το τέλος του 1966 και η «Κέρκυρα» ζητάει τροποποίηση των σχεδίων του κτηρίου, αλλιώς και τα 12 εκατομμύρια που θα χορηγηθούν θα εξανεμιστούν και πάλι. Το «Φως της Κέρκυρας» στις 15 Ιουλίου 1966 αποκαλεί το θέατρο «Γεφύρι της Άρτας» κάνοντας για άλλη μία φορά επίθεση στους «Θεοτόκηδες» που

⁶⁷Κερκυραϊκά Νέα, 7/2/1966 και 4/4/1966

δεν διεκδίκησαν γερμανικές αποζημιώσεις. Για τον λαό, το θέατρο είναι «Ο ΑΚΑΤΕΡΓΑΣΤΟΣ ΟΓΚΟΣ»⁶⁸ στον οποίον σπαταλώνται τα χρήματά του.

Το κλίμα φυσικά δεν αλλάζει το επόμενο έτος. Στις 25 του ίδιου μήνα άλλη μία νέα πίστωση εγκρίνεται, «δι'αποφάσεως του Υπουργού των Εσωτερικών κ.Παττακού».⁶⁹Καθώς βέβαια βρισκόμαστε στην περίοδο της δικτατορίας, γράφουν ότι αυτή η κίνηση «αποτελεί μίαν επί πλέον εκδήλωσιν του κυβερνητικού ενδιαφέροντος δια την Κέρκυραν και δια τας ανάγκας της..», αν και αυτό δεν αλλάζει το ότι το ανεγειρόμενο είναι «άμορφος και χωρίς καλαισθησίαν όγκος ο οποίος ενθυμίζει γιαπί».⁷⁰ Οι πιστώσεις όμως δεν επαρκούν ποτέ. Ίσως το Δημοτικό Συμβούλιο πρέπει να επανεξετάσει το θέμα της ανεγέρσεως του θεάτρου αφού δραματικά δηλώνεται «Σκοτωθήκαμε να ξαναφτιάξουμε το θέατρο σαν να ήταν αυτό που θα άλλαζε την κατάσταση αλλά δεν υπάρχουν πια οι πιστοί», καθώς «η Κέρκυρα των πατέρων μας πέθανε. Αρκετά κλάψαμε στον τάφο της. Στο χέρι μας είναι να ξαναφτιάξουμε μία καινούργια».⁷¹

Το 1968 οι εργασίες που μένουν να ολοκληρωθούν (στέγη, καταστήματα), είναι ακόμη πολλές-άρα και τα χρήματα που θα χρειάζονταν ακόμη για την ολοκλήρωση. Ο Δήμος διαθέτει 2.000.000 δραχμές ενώ το απαιτούμενο ποσό είναι 12 εκατομμύρια. Εκτός από τις πιστώσεις από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, ο Δήμος δημοσιεύει προκήρυξη δημοπρασίας επαναλαμβάνοντας ότι προτεραιότητα αποτελεί η αποπεράτωση καταστημάτων και γραφείων, ώστε επιτέλους να υπάρξουν έσοδα μέσω της ενοικίασής τους.⁷² Φυσικά όμως καμία ορατή πρόοδος δεν φαίνεται στον ορίζοντα, με αποτέλεσμα η «Κέρκυρα» στις 12 Μαρτίου να ζητάει την παρέμβαση του νέου Νομάρχη Θ.Ζήση ώστε να κληθούν ειδικοί τεχνικοί να γνωμοδοτήσουν αν συμφέρει ή όχι η συνέχιση των εργασιών.

Αν και τα καταστήματα που θα άνοιγαν θα προσέφεραν κάποια οικονομική ανακούφιση, ειρωνεύονται καθώς προβλέπεται να έχουν «εκλεκτά είδη ιματισμού, μπακαλικής και μαναβικής».⁷³ Όσο περισσεύει η εχθρότητα για το νέο κτήριο, τόσο ενισχύεται ο ρομαντισμός γύρω από το θέατρο του Pergolesi το οποίο θυμούνται τακτικά ακόμη και με μικρές ιστορίες όπως εκείνη με μία «παραλίγο μονομαχία» στην οποία είχε αναμιχθεί και ο γιος του αρχιτέκτονα.⁷⁴

⁶⁸ Φως της Κέρκυρας, 30/11/1966

⁶⁹ Κερκυραϊκά Νέα, 25/9/1967

⁷⁰ Ελευθερία 28/9/1967

⁷¹ Κείμενο του Γ.Σιμωνέτη στην Κέρκυρα 12/11/1967

⁷² Κερκυραϊκά Νέα, 15/1/1968 και 12/2/1968.

⁷³ Κέρκυρα, 12/7/1968

⁷⁴ Κερκυραϊκά Νέα, 28/19/1968

Το 1969 Δήμαρχος είναι ο Έκτωρ Γεροντικός, για τον οποίον το Δημοτικό Θέατρο είναι βέβαια μία «δυσάρεστος κληρονομία» όπως και για τους προκατόχους του, αφού πέντε δημοτικοί άρχοντες έχουν περάσει ήδη και «ουδείς κατέστη δυνατόν να εξεύρη τρόπον αποπερατώσεως του φρικτού αυτού κατασκευάσματος που λέγεται Δημοτικό Θέατρο Κερκύρας». ⁷⁵ Τον Σεπτέμβριο του 1969, το έργο παραμένει ανολοκλήρωτο και υπουργικό κλιμάκιο της δικτατορικής κυβέρνησης υπό τον Αντιπρόεδρο Στ. Παττακό και με τον Υπουργό Δημοσίων Έργων Παπαδημητρίου, επισκέπτεται το νησί. Και αυτοί φυσικά «εξεδήλωσαν ζωνρό ενδιαφέρον δια την ταχεία αποπεράτωσιν του Δημοτικού Θεάτρου». ⁷⁶ Η ολοκλήρωση του έργου εξακολουθεί όμως να πηγαίνει από αναβολή σε αναβολή.

Τον Ιούνιο του 1970 εγκαίνια δεν έχουν πραγματοποιηθεί, ωστόσο το δαπανηθέν ποσό έχει φτάσει τις 21 εκατομμύρια δραχμές, από τις οποίες οι 8 είναι εκείνες που είχε καταβάλει ο Δήμος από την εξαγορά των ΗΕΚ. Το Υπουργείο Συντονισμού τελικά ζητάει από τον Δήμο να συμμετάσχει σε ποσοστό 40%. ⁷⁷ Τίποτα δεν προχωράει ικανοποιητικά, το μόνο που αυξάνεται είναι το κόστος, η δυσφορία και η νοσταλγία για το βίαια γκρεμισμένο θέατρο. Αυτή η κατάσταση οδηγεί στο εξής: «παλαιοί και νέοι Κερκυραίοι καθώς και φίλοι της Κέρκυρας, προμηθεύονται μικράς ή μεγάλας φωτογραφίας του παλαιού θεάτρου, τας οποίας κορνιζάρουν δια να κρατούν την αίσθησιν ότι η Κέρκυρα είχε κάποτε θέατρον» και στην διαπίστωση ότι πλέον έχουν μετανιώσει ακόμη κι εκείνοι που είχαν υποστηρίξει την κατεδάφιση. ⁷⁸

Το 1971 οι εργασίες συνεχίζονται με μία πάντα εχθρική κοινή γνώμη απέναντί τους: «Η ανοικοδόμησις του Δημοτικού Θεάτρου απ' αρχής είναι μία κραυγαλέα αποτυχία, τόσον από απόψεως σχεδίου και εμφανίσεως, όσον και απόψεως διαθεσίμου χώρου και αριθμού θέσεων πλατείας και θεωρείου». ⁷⁹ Στα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 10 Ιανουαρίου 1972 διαβάζουμε χαρακτηρισμούς όπως «ένα τσιμεντένιο παραλληλόγραμμο» και το ειρωνικό «οι διαβάτες δεν ξέρουν ποιον να πρωτοσυγχαρούν», αναφορικά με την ελαττωματική τοποθέτηση της ορθομαρμάρωσης που αποδεικνύεται επικίνδυνη για τους περαστικούς. Ο σαρκασμός δίνει τον τόνο και στο «Φως της Κέρκυρας» στις 21 Οκτωβρίου του 1972 με το πρωτοσέλιδο «ΣΟΥΒΛΑΤΖΙΔΙΚΟ ΚΑΙ ΨΗΣΤΑΡΙΑ ΣΤΟ ΚΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

⁷⁵ *Κέρκυρα* 12/2/1969

⁷⁶ *Κερκυραϊκά Νέα*, 29/9/1969

⁷⁷ *Κερκυραϊκά Νέα*, 15/6/1970

⁷⁸ *Κερκυραϊκά Νέα*, 24/8/1970

⁷⁹ *Ελευθερία*, 23/12/1971

ΘΕΑΤΡΟΥ» όπου ο αρθρογράφος αναρωτιέται πώς ήταν δυνατόν η Δημοτική αρχή (Δήμαρχος τότε ήταν ο Νικόλαος Κάντας) να μην αφουγκράζεται το «κοινό Κερκυραϊκό αίσθημα».

Οι συγκρίσεις πάντως με άλλες ελληνικές πόλεις εξακολουθούν, αφορμή πάντα για αρνητική κριτική σε βάρος των τοπικών δημοτικών αρχών. Στην περίπτωση του θεάτρου της Πάτρας το απογοητευτικό πάλι συμπέρασμα είναι το εξής : «Δυστυχώς οι συγκρίσεις έχουν πάψει προ πολλού να μας βγάζουν ασπροπρόσωπους. Και μεις που καυχιόμαστε για τη θεατρική και μουσική μας παράδοση, περάσαμε προ πολλού στην ουρά. Γι' αυτό οι μόνοι υπεύθυνοι είμαστε εμείς οι ίδιοι».⁸⁰ Το Πάσχα του 1973, μία επίσκεψη μελών της Κρατικής Ορχήστρας και της Ορχήστρας της Λυρικής Σκηνής στους χώρους του θεάτρου, οδήγησε σε άλλη μία αμφισβήτηση, αυτή την φορά λέγοντας ότι η κατασκευή ενδεχομένως αποδειχτεί «γίγαντας με πήλινα πόδια», καθώς ο χώρος δεν τους φάνηκε να επαρκεί για μελοδράματα.⁸¹ Εκτός όμως από το κατά πόσον θα μπορούσε όντως να φιλοξενήσει παραστάσεις όπερας, παρουσίαζε πιο κρίσιμα προβλήματα, δηλαδή θέματα ασφαλείας..

Τον Σεπτέμβριο του 1973, ακριβώς τρεις δεκαετίες μετά τον βομβαρδισμό, η κακή ποιότητα των εργασιών της ορθομαρμάρωσης αποδεικνύεται πραγματικός κίνδυνος για τους περαστικούς.⁸² Δημοσιεύεται μάλιστα ανακοίνωση του Δήμου Κερκυραίων σε απάντηση της ημερήσιας τοπικής εφημερίδας «Τηλέγραφος», με τα ονόματα όσων εμπλέκονταν στις σχετικές εργασίες. Η ποιότητα της εργασίας ήταν τόσο κακή ώστε να το επιβεβαιώνει ο ίδιος ο αρχιτέκτονας Σακελλάριος, οδηγώντας σε διάσταση μεταξύ μηχανικών και αρχιτεκτόνων. Επομένως, σε ένα ούτως ή άλλως ήδη επιβαρυνμένο έργο από αστοχίες του προϋπολογισμού, ήρθαν να προστεθούν και οι δαπάνες αποκατάστασης των κακοτεχνιών. Η «Κέρκυρα» στις 10 Ιουλίου του 1974 διαμαρτύρεται με αφορμή την δημοπρασία για τραπέζια και καθίσματα του φουαγιέ-«Κρίμα τα εκατομμύρια που δαπανώνται για το τερατούργημα αυτό του Κερκυραίου αρχιτέκτονα Π.Σακελλάριου». Η υπενθύμιση ότι ο αρχιτέκτονας είναι Κερκυραίος λειτουργεί σαν μία ακόμη κατηγορία, εμφανίζει το όλο εγχείρημα ακόμη πιο εξωφρενικό.

Δεκαπέντε χρόνια τώρα δεν έχει ολοκληρωθεί το έργο ώστε η Κέρκυρα να έχει κάτι που να «εξυπηρετεί τις θεατρικές ανάγκες του τόπου». Χρειάζεται να αποκτήσει επιτέλους «θεατρικήν στέγην αξία του ονόματος. Και αυτό θα επιτευχθεί μόνο εάν εγκαταλείψωμεν

⁸⁰ *Κερκυραϊκά Νέα*, 20/11/1972

⁸¹ *Κερκυραϊκά Νέα*, 28/5/1973

⁸² *Φως της Κέρκυρας*, 30/9/1973

τα μεγαλοφάνταστα σχέδια και προσγειωθώμεν»⁸³. Αφορμή μίας πολλοστής προτροπής για αυτοσυγκράτηση είναι το υψηλό κόστος του πολυτελούς μηχανολογικού και ηλεκτρολογικού εξοπλισμού της σκηνής. Η Κέρκυρα πάντως μοιάζει να παρηγορείται κρατώντας τη μνήμη του ένδοξου θεατρικού παρελθόντος ζωντανή, έστω μέσα από αφιερώματα και ιστορικές αναδρομές, όπως αυτό στα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 16 Σεπτεμβρίου του 1974 που υπενθυμίζει το θρυλικό ‘applaudito a Corfu’, με την διευκρίνιση ότι δεν πρόκειται για τοπικισμό, ότι όντως κάποτε φημίζονταν ως αυστηροί και απαιτητικοί θεατές και ακροατές.

Σημαντικό επίσης ότι αυτόν τον ενθουσιασμό δεν τον συμμερίζονταν μόνο οι πλούσιοι του νησιού (σε αντίθεση με τις ταξικές διακρίσεις που είχε αναφέρει ο Σακελλάριος). Οι άνθρωποι του λαού σύμφωνα με το αφιέρωμα, «προτιμούσαν να δειπνήσουν με ένα ξεροκόμματο» για να εξοικονομήσουν τα εισιτήρια για την «όπερα σέρια», ενώ ακόμη πιο πιεστικό ήταν το ζήτημα για τους «ξεπεσμένους αρχόντους» που αγχώονταν αφενός μην χάσουν τα «αμπονέ θεωρεία» τους, αφετέρου να εμφανιστούν με τα κατάλληλα ρούχα. Αυτές οι πιεστικές κοινωνικές ανάγκες οδήγησαν κάποιους ακόμη και στο να πουλήσουν «σπίτια και λιόδεντρα» προκειμένου να διατηρήσουν το γόητρό τους. Όμως όλος αυτός ο κόσμος του παρελθόντος που περιγράφεται στο αφιέρωμα με υπογραφή Γερ.Χυτήρη έχει περάσει ανεπιστρεπτί και καταλήγει ότι όλα αυτά ήταν «παρελθόντα και διηγώντας τα να κλαις».

Σε αυτό το ρομαντικό παρελθόν έρχεται σε αντίθεση το αδιέξοδο του παρόντος αφού το νέο Δημοτικό Θέατρο έχει κερδίσει επάξια τον τίτλο «Το Νέο Γιοφύρι της Άρτας»..⁸⁴ Το πρόβλημα κάνει έναν φαύλο κύκλο καθώς με την εκτεταμένη διάρκεια των εργασιών, φτάνουν να παλιώσουν αντικείμενα που εγκαταστάθηκαν χρόνια πριν χωρίς να έχουν καν χρησιμοποιηθεί. Μόνο το φουαγιέ είναι έτοιμο και πάλι η έκκληση αφορά ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΕΣ ΣΤΗ ΛΙΤΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΘΕΑΤΡΙΚΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ (sic).

Για το στέγαστρο της σκηνής, τα σχόλια είναι παρόμοια: «Αρχικώς είχε φιλοτεχνηθεί ως «κουμπές» μαροκινού τεμένους, αργότερα μετετράπη εις παραλληλόγραμμον..δια να καταλήξει εις το σημερινόν αθιγγανοειδές κατασκεύασμα...»⁸⁵. Λίγο πιο κάτω, το θέατρο χαρακτηρίζεται ως προσβολή για «κάθε στοιχειώδες αίσθημα καλαισθησίας». Η

⁸³ *Κερκυραϊκά Νέα*, 26.8/1974

⁸⁴ *Κερκυραϊκά Νέα*, 24/2/1975

⁸⁵ *Κερκυραϊκά Νέα*, 31/3/1975

αγανάκτηση δικαιολογείται από το ότι ο λαός της Κέρκυρας είναι αυτός που το πληρώνει. Ας τοποθετηθούν έστω στην πρόσοψη οι προτομές των δύο Κερκυραίων συνθετών Μάντζαρου και Σαμάρα, ώστε μαζί με την απομάκρυνση του κιγκλιδώματος στην πρόσοψη, να φαίνεται τουλάχιστον ότι από πίσω υπάρχει θέατρο, καταλήγουν.

Πλέον τίθεται το ερώτημα αν οι Δημοτικές Αρχές επιδιώκουν «κουκούλωμα» καθώς δεν έγινε καμία επίσημη ανακοίνωση μετά από επίσκεψη αρμοδίων του Υπουργείου Εσωτερικών, ούτε καν για τις κακοτεχνίες.⁸⁶ Με όλες αυτές τις απογοητεύσεις, το παρελθόν παραμένει αυτό στο οποίο ανατρέχουν σταθερά. Στην εφημερίδα «Κέρκυρα» στις 10 Ιανουαρίου του 1976 ο Τηλέμαχος Ρούσσης,⁸⁷ τόνιζε την σημασία που είχε το παλιό θέατρο για την παιδεία που προσέφερε σε όλες τις τάξεις και την ουσιαστική λαϊκή συμμετοχή. Χαρακτηριστικά επισημαίνει ότι οι χορωδοί σε σημαντικό ποσοστό ήταν «αχθοφόροι, τεχνίτες, καφεντζήδες», από την σκηνή του υπενθυμίζει είχαν περάσει η Τζίνα Μπαχάουερ, η Μαρίκα Κοτοπούλη, η Κυβέλη, ο Βεάκης..

Πάντως τα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 2 Φεβρουαρίου 1976 υπολογίζουν ότι το κόστος έχει φτάσει πια τα 35 εκατομμύρια και κυρίως «χωρίς να έχουμε καν θέατρο». Η μόνη λύση είναι να επικρατήσει η λογική και οι απαιτήσεις να συμβιβαστούν με το πνεύμα της λιτότητας-αυτό είναι μόνιμη επωδός που δεν εισακούεται. Η διαμαρτυρία για αυτήν την χρόνια διασπάθιση χρήματος επανέρχεται διαρκώς · οι μελέτες είναι εσφαλμένες, οι κακοτεχνίες είναι ολοφάνερες-με πιο χαρακτηριστική την ορθομαρμάρωση. Όταν ζητάνε Δημοτικό Συμβούλιο αποκλειστικά για το θέμα και τελικά πραγματοποιείται τον Οκτώβριο, ασχολείται μόνο με την επίπλωση του θεάτρου αντί για ζητήματα πιο σοβαρά που συνιστούν ακόμη και «ποινικές ευθύνες».⁸⁸ Η όλη κατάσταση αγγίζει τα όρια της φαρσοκωμωδίας-με δημόσιο χρήμα στη μέση όμως- καθώς σε επόμενο Δημοτικό Συμβούλιο διαβάστηκε έκθεση του αρχιτέκτονα Σακελλάριου που συνιστούσε «πραγματικό καταπέλτη» για τις πολλές κακοτεχνίες. για την επιδιόρθωση των οποίων προτάθηκε η σύσταση άλλης μίας επιτροπής που θα υπέβαλε με την σειρά της σχετική έκθεση!⁸⁹

Το 1977, εκτός από το πρόβλημα των κακοτεχνιών προκύπτει πιο επιτακτικά και το ζήτημα των ποινικών ευθυνών- «Υπάρχει φόβος να πέσει καμμία πλάκα στο κεφάλι τους»-

⁸⁶ *Κερκυραϊκά Νέα*, 3/11/1975

⁸⁷ Επρόκειτο για έναν άνθρωπο που είχε επιδείξει ζωηρό ενδιαφέρον για το θέμα και είχε προσπαθήσει να σώσει και το αρχείο του παλιού θεάτρου βλ. «*Τα Χαμένα αρχεία- η απόπειρα διάσωσης του Μάχου Ρούσσης*», *Corfu Stories*, τ.8, Σεπτ.2018, σελ.8

⁸⁸ *Κερκυραϊκά Νέα*, 11/10/1976

⁸⁹ *Κερκυραϊκά Νέα*, 1/11/1976

είναι η εκτίμηση για την ορθομαρμάρωση⁹⁰-ενώ το ατελείωτο ακόμη έργο έχει καταβροχθίσει πάνω από 60.000.000 δραχμές «παλαιότερας αγοραστικής αξίας». Καθώς το έργο τραβάει σε βάθος χρόνου, οι παλιότερες εργασίες κινδυνεύουν να έχουν «αποσαθρωθεί» μέχρι να γίνουν οι νέες.⁹¹

Εικ.3 Το νέο Δημοτικό Θέατρο του Π.Σακελλάριου, πρόσοψη και πλευρική όψη με στοά.
(φωτογραφία από Wikipedia).

Τα καλλιτεχνικά σωματεία του νησιού ζητούν από τον Πρωθυπουργό, τον Υπουργό Πολιτισμού, βουλευτές και το Νομάρχη με 2085 υπογραφές, την αποπεράτωση του έργου.⁹² .Κωμικοτραγική μοιάζει η αναδρομή που κάνουν τα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 6 Φλεβάρη 1978 με τις προ δεκαετίας ήδη δηλώσεις του Δημάρχου σε αθηναϊκή εφημερίδα ότι το επόμενο φθινόπωρο θα τελούσε πανηγυρικά εγκαίνια με προσκεκλημένη την Μαρία Κάλλας! Το έργο πρέπει να φύγει από τον Δήμο και να υπαχθεί σε φορέα, επιμένουν.

Κάποια εκδήλωση προγραμματίζεται ωστόσο στο πολύπαθο θέατρο, συγκεκριμένα από ένα σωματείο ελληνο-ολλανδικού φεστιβάλ που θα πραγματοποιούσε συναυλίες τον Ιούλιο του 1978. Καθώς δεν υπάρχουν καθίσματα στην αίθουσα, οι θεατές θα κάθονταν «σε

⁹⁰ Κερκυραϊκά Νέα 21/11/1977

⁹¹ Κερκυραϊκά Νέα, 9/1/1978

⁹² Κέρκυρα 10/1/1978

μαξιλάρια πάνω στο γιαπί» οπότε δικαιολογημένη η ειρωνεία «Ωραιότερα εγκαίνια του ανοικοδομηθέντος ιστορικού θεάτρου δεν θα μπορούσε κανείς να φανταστεί».⁹³ Η κακή ποιότητα της κατασκευής, η διάβρωση στις ορθομαρμαρώσεις και τα κομμάτια που αποκολλώνται από τις μαρκίζες οδηγούν στο να ζητηθεί η παρέμβαση εισαγγελέα.⁹⁴ Ο εισαγγελέας διατάσσει όντως προκαταρκτική εξέταση καθώς το θέμα θίγεται και από άλλες τοπικές εφημερίδες.

Οι κατηγορίες που απευθύνονται στις δημοτικές αρχές είναι πολύ συγκεκριμένες · «ανεπίτρεπτη επιείκεια που επεδείχθη προς κατασκευαστάς που παρεβίασαν τις προδιαγραφές και τους όρους των συμβολαίων που είχαν υπογράψει». Τίθεται πλέον ζήτημα παράβασης καθήκοντος. «Το Δημοτικό Θέατρο απετέλεσε μέχρι σήμερα τη λυδία λίθο επτά δημάρχων» και όλοι απέτυχαν διότι δεν είχαν το θάρρος να διαχειριστούν το θέμα όπως έπρεπε και παράλληλα να είναι ειλικρινείς με τον κόσμο». Η αιτία αυτής της ανειλικρίνειας για τα «Κερκυραϊκά Νέα» εντοπίζεται στο ότι το θέατρο είναι αντικείμενο «υπόπτου ενδιαφέροντος μερικών κύκλων οι οποίοι υπηρετούν το προσωπικό τους συμφέρον». Αυτό όμως που περίμενε ο κόσμος, ονόματα-που στη μικρή κοινωνία του νησιού το πιθανότερο ήταν ήδη γνωστά- και απόδοση ευθυνών, δεν ικανοποιήθηκε. Τον Ιούλιο του 1978, η μόνη σχετική πληροφορία αφορούσε την εσωτερική διακόσμηση και συγκεκριμένα ότι υπήρχε πρόταση να την αναθέσουν χωρίς διαγωνισμό στον γνωστό ζωγράφο Σπύρο Βασιλείου, κάτι που τελικά δεν πραγματοποιήθηκε.⁹⁵ Μία προσπάθεια συμβιβασμού διαφαίνεται στο άρθρο του Τηλέμαχου Ρούσση, ο οποίος ασχολιόταν με το θέατρο και την ιστορία του παλιού. Γράφει στην εφημερίδα «Κέρκυρα» στις 10 Ιουλίου του 1978 : «η εξωτερική του εμφάνιση εξοργίζει όλους μας» αλλά τουλάχιστον το εσωτερικό με την ανασυρόμενη σκηνή «προσφέρεται για θέατρο των πιο μοντέρνων απαιτήσεων». Η μόνη σταθερά μαζί με τις αναβολές είναι η αύξηση των δαπανών που αυτή συνεπάγεται. Σε επίσκεψη του Υπουργού Πολιτισμού και Επιστημών Πλυτά τον Αύγουστο, εγκρίνονται άλλες 6.500.000 δραχμές για έργα και 600.000 για την επιδιόρθωση της αυλαίας»⁹⁶

Από τις 26 Φεβρουαρίου και σε εννιά συνέχειες, μέχρι τις 9 Ιουλίου του 1979, η εφημερίδα «Κερκυραϊκά Νέα» δημοσιεύει ένα σημαντικό χρονικό όσων συμβεί στην

⁹³ *Κερκυραϊκά Νέα* 13/3/1978

⁹⁴ *Κερκυραϊκά Νέα*, 30/3/1978 και 8/5/1978

⁹⁵ *Κέρκυρα*, 10/7/1978

⁹⁶ *Κέρκυρα* 10/8/1978

υπόθεση του θεάτρου, με τον τίτλο «Γιατί κατεδαφίστηκε το Παλιό Δημοτικό Θέατρο και γιατί δεν τελειώνει το Νέο-Το Χρονικό ενός Κερκυραϊκού θρίλλερ». Ο Δήμος σύμφωνα με το αφιέρωμα την δεκαετία του 1950, όπως αναφέρει στο φύλλο της εφημερίδας στις 5 Μαρτίου, θα «θυσιάζε ένα κτιριακόν συγκρότημα, αξίας τότε περίπου 40.000 χρυσών λιρών για να εισπράξει 5.000 λίρες». Μετά από σχεδόν τρεις δεκαετίες, η εφημερίδα δηλώνει με βεβαιότητα, απηχώντας και την διάχυτη στον κόσμο αντίληψη ότι «η κατεδάφισις και η εκποίησης ήταν προγραμματισμένες για να περιέλθει στην Τράπεζα της Ελλάδος το προς τη Λεωφόρο Γ.Θεοτόκη τμήμα του οικοπέδου του θεάτρου». Υπό το πρίσμα των δεκαετιών που έχουν στο μεταξύ κυλήσει, δεν διστάζει να πει ξεκάθαρα ότι «το θέμα της εκποίησης ανακινήθηκε από την πλευρά του Δήμου. Για να εξυπηρετήσει την πόλη ή άλλα συμφέροντα;» Ευθύνες εκτός από τον Δήμαρχο Δεσύλλα αποδίδουν και στον τότε Νομάρχη Στεφ.Συριώτη που ενέκρινε τις αποφάσεις της κατεδάφισης και εκποίησης, της κατεδάφισης που εκτελέστηκε με μεγάλη σπουδή.

Εκ των υστέρων μαθαίνουμε μέσω του αφιερώματος περισσότερες πληροφορίες. Καθώς στις εκλογές στις 16 Νοεμβρίου 1952 πρωθυπουργός είχε γίνει ο Παπάγος με τον «Ελληνικό Συναγερμό», ο Δήμαρχος Δεσύλλας απέδιδε στις αντιδράσεις της κατεδάφισης κομματικά κίνητρα. Μάλιστα αναφέρεται ότι αν και ο Δεσύλλας βρισκόταν στη Ρώμη, έπαιρνε καθημερινά τηλέφωνο να ενημερωθεί για την πορεία της κατεδάφισης. «Έτσι το θέμα από κερκυραϊκό έγινε αντικείμενο κομματικού και προσωπικού πείσματος». Επειδή «ΔΕΝ ΕΠΡΟΚΕΙΤΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΗ ΝΑ ΠΡΟΚΥΨΗ ΚΑΝΕΝΑ ΘΕΤΙΚΟ ΟΦΕΛΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟ», ουσιαστικά «έκαψαν ένα μεγάλο περιουσιακό στοιχείο», δηλώνεται με αγανάκτηση.⁹⁷ Αρκούσε να είχαν στεγάσει το παλιό. Η ανθεκτικότητα των τοίχων του αποδείχθηκε από το ότι χρειάστηκε δυναμίτης για να γκρεμιστεί –μάλιστα τα «φουρνέλα» ξυπνούσαν άσχημες αναμνήσεις λόγω των εκρήξεων στον κόσμο, θυμίζοντας τον βομβαρδισμό.

Μόνιμο αγκάθι, η κατακριτέα γνωστή απαξιωτική εκτίμηση των τεχνικών για το θέατρο του Pergolesi, καθώς έκριναν ότι δεν έχει καμία αρχιτεκτονική αξία. Ενδιαφέρον έχει ότι τον αρθρογράφο του 1979 δεν τον απασχολεί να απορρίψει αυτήν την πρόταση, όσο ότι κι αν ακόμη την δεχόταν, «αρχιτεκτονικά εξαμβλώματα» υπάρχουν σε όλες τις μεγαλουπόλεις της Ευρώπης, κανείς όμως δεν σκέφτηκε την κατεδάφισή τους, καθώς «κάθε εποχή έχει την δική της αρχιτεκτονική» και φυσικά «τα κτήρια συνδέονται με την ιστορία

⁹⁷ *Κερκυραϊκά Νέα*, 9/3/1979

των πόλεων. Συντηρούν μνήμες, εκφράζουν ιστορικές περιόδους, γίνονται πολλές φορές σύμβολα και το Δημοτικό Θέατρο που κατεδαφίστηκε, συνδέθηκε παράλληλα με τη θεατρική παράδοση του τόπου, και με σημαντικά ιστορικά γεγονότα, που καταξίωσαν τη θέση του στο οικοδομικό πλαίσιο της κερκυραϊκής πολιτείας, στην ιδιαίτερη ιστορία της».

Αυτό το κατηγορώ που απευθυνόταν στους τεχνικούς είχε ως αποτέλεσμα στο φύλλο της εφημερίδας στις 2 Απριλίου 1979 να δημοσιευτεί επιστολή-απάντηση ενός εκ των τριών τεχνικών, του Ρ.Παϊπέτη, μηχανικού- όπως υπογράφει, απάντηση που έρχεται δεκαετίες μετά.. Καθώς ανήκε στην ομάδα(μαζί με τους Κόλλα και Λινάρδο) που κατηγορούσε ο εκδότης Δαφνής, απάντησε αναφορικά με την ανεπάρκεια των τοίχων ότι αφορούσε «τη στέψη των εξωτερικών τοίχων και σε ύψος 1,00 μ περίπου. Για τον υπόλοιπο τοίχο δεν αναφέρεται απολύτως τίποτε. Οι τοίχοι που ήθελαν κατεδάφιση ήταν εσωτερικούς», επομένως «η κρίσις της επιτροπής ήταν ορθή», δεν αναθεωρεί με την πάροδο των δεκαετιών, υπερασπίζεται το αρχικό τους πόρισμα. Ο Δαφνής όμως επιμένει και απαντάει με κεφαλαία «ΔΕΝ ΕΙΧΕ ΖΗΤΗΘΕΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΗΜΟ ΝΑ ΕΚΦΕΡΟΥΝ ΓΝΩΜΗΝ ΟΙ ΤΕΧΝΙΚΟΙ, ΕΑΝ Η ΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ ΚΑΙ ΣΤΕΓΑΣΕΩΣ ΕΝΔΕΙΚΝΥΤΑΙ Η ΟΧΙ» και μάλιστα συμπλήρωσε ότι ο ίδιος ο Νομάρχης Συριώτης του είχε εξομολογηθεί ότι δεν θα είχε εγκρίνει την απόφαση της κατεδάφισης αν δεν υπήρχε αυτή η έκθεση.

Γίνεται ένας παραλληλισμός με την κατεδάφιση της Πόρτα Ριάλας το 1891 όταν πάλι είχαν αντισταχεί οι ιστορικοί αλλά «τα συμφέροντα των εργολάβων και της πολιτικής αποδείχθηκαν ισχυρότερα της ιστορικής μνήμης».⁹⁸ Στις 7 Μαΐου, στην πέμπτη συνέχεια, η εφημερίδα μας πληροφορεί για κάποιες ενέργειες που είχε αναλάβει η επιτροπή «Κερκυραϊκή Ανόρθωση», για πρωτοβουλίες που δεν περιορίστηκαν μόνο στις τοπικές αρχές και την ελληνική κυβέρνηση. Συγκεκριμένα, συνεχίζοντας την αναδρομή, μαθαίνουμε ότι τότε η επιτροπή «έκαμε προβάσεις και προς τις κυβερνήσεις της Γιουγκοσλαβίας, της Δυτικής Γερμανικής και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας» Στην Γιουγκοσλαβία υπενθύμιζε ότι το κατεστραμμένο θέατρο είχε στεγάσει τη Σερβική Βουλή όταν τα λείψανα του σερβικού στρατού, η βασιλική οικογένεια, η κυβέρνηση της Σερβίας και μέλη του κοινοβουλίου της είχαν καταφύγει στην Κέρκυρα σε μια κρίσιμη στιγμή (στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο). Στις δύο Γερμανίες υπογράμμιζε την ευθύνη της χώρας τους στον βομβαρδισμό. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανταπόκριση που έδειξε κάθε κράτος (σύμφωνα πάντα με το άρθρο της εφημερίδας). Η Δυτική Γερμανία αγνόησε την

⁹⁸ *Κερκυραϊκά Νέα* 16/4/1979

έκκληση, η Ανατολική «διεβίβασε μέσω βουλευτών της ΕΔΑ ότι θα ήταν διατεθειμένη να συζητήσει το θέμα. Ο μόνος που υιοθέτησε το αίτημα ήταν ο στρατάρχης Τίτο, ο οποίος δια του αρμοδίου Υπουργείου απάντησε ότι ανέμενε να του υποβληθεί συγκεκριμένος προϋπολογισμός για να δώσει πρακτική συνέχεια στο θέμα».

Οι προθέσεις της Γιουγκοσλαβικής κυβέρνησης γνωστοποιήθηκαν στον πρεσβευτή της Ελλάδας στο Βελιγράδι, στρατηγό Θ.Τσακαλώτο, ο οποίος ενημέρωσε την ελληνική κυβέρνηση. Εκείνη όμως θεώρησε ότι τυχόν γιουγκοσλαβική βοήθεια «θα έθιγε το εθνικό γόητρο της Ελλάδος και εξήτησε από την διοίκηση της Κερκυραϊκής Ανορθώσεως να αποσύρει το σχετικό αίτημά της». Μάλιστα, ο τότε πρωθυπουργός Καραμανλής μεσολάβησε-πάντα σύμφωνα με το άρθρο-για την αύξηση του ποσού της αποζημιώσεως που έλαβε ο Δήμος για την εξαγορά των ΗΕΚ από την ΔΕΗ, με την εντολή σημαντικό μέρος του ποσού να διατεθεί για την ανοικοδόμηση του θεάτρου. Εκτός από τον Σακελλάριο, υποψηφιότητα είχε καταθέσει και ο καθηγητής του Πολυτεχνείου, αρχιτέκτονας Κ.Κιτσίκης.

Στις 28 Μαΐου 1979, στην έβδομη συνέχεια του αφιερώματος, δημοσιεύεται κι ένα ιδιόγραφο σημείωμα του Γ.Παπανδρέου προς τον Υπουργό Συντονισμού, το οποίο κατά την εφημερίδα επιβεβαιώνει «ότι προ παντός εθνικοί λόγοι υπαγορεύσανε στις κατά καιρούς κυβερνήσεις την οικονομική ενίσχυση του Δήμου Κερκυραίων για την ανέγερση θεάτρου». Το σημείωμα έλεγε να δοθεί πίστωση για την ανέγερση θεάτρου στην Κέρκυρα-«Έχει δοθεί υπόσχεσις δι'εθνικούς λόγους», με υπογραφή Γ.Παπανδρέου προς τον Αθανάσιο Κανελλόπουλο και ημερομηνία 17 Δεκεμβρίου 1960. Στο όγδοο μέρος του αφιερώματος, στις 11 Ιουνίου 1979, επαναλαμβάνει το λάθος στο οποίο υπέπεσε ο Σακελλάριος, ότι επηρεάστηκε δηλαδή από τα νεότερα θέατρα της Αμερικής και της Δυτικής Γερμανίας, χωρίς να λάβει υπόψη του την αρχιτεκτονική παράδοση του τόπου. «Επίσης ελησμόνησε ότι πολλά θέατρα στη Γερμανία και στην Αυστρία, που καταστράφηκαν κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ανοικοδομήθηκαν όπως ακριβώς ήταν»...Ο αρχιτέκτονας κατηγορείται διότι «έδινε συχωροχάρτι στους υπεύθυνους της κατεδαφίσεως» ενώ ο ρόλος του Δημάρχου Δεσύλλα και της συζύγου του που τον διαδέχθηκε ήταν επίσης καθοριστικά αρνητικός, αφού για οκτώ χρόνια μετά το γκρέμισμα «δεν είχαν κατορθώσει να πείσουν τον κερκυραϊκό λαό τι ορθώς έπραξαν γκρεμίζοντας το θέατρο». Για χρόνια μάλιστα το οικόπεδο του κατεστραμμένου θεάτρου «μεταβαλλόταν σε σκουπιδότοπο».

Στο προτελευταίο μέρος του αφιερώματος, στις 9 Ιουλίου 1979, η κριτική επικεντρώνεται στον κλιματισμό, τα ηλεκτρολογικά και μηχανολογικά προβλήματα του κτηρίου με το σκανδαλώδες των σχετικών διαδικασιών να είναι ότι γίνονταν χωρίς να προηγηθεί καν διαγωνισμός αλλά «ανάθεσις» με κατηγορίες να εκτοξεύονται μεταξύ των διαφόρων εργολάβων και όλων εναντίον του Δήμου. Βασική παθογένεια της όλης κατάστασης ότι «κανένας Δήμαρχος σ' όλα αυτά τα χρόνια δεν ενημέρωσε το κερκυραϊκό κοινό για τα ποσά που ξοδεύτηκαν, τις εργασίες που εκτελέστηκαν, τις εργολαβίες που ελειτούργησαν, πόσες και ποιες εργασίες παρελήφθησαν νομότυπα, πόσες υπερβάσεις σημειώθηκαν, πόσοι και ποιοι εργολάβοι κηρύχθηκαν έκπτωτοι, πόσες και ποιες μελέτες συνετάχθησαν και τι ποσά πληρώθηκαν γι' αυτές, εάν και πόσα πληρώθηκαν για επιβλέψεις και για όλα, τέλος, τα στοιχεία που συνθέτουν το θέμα «ανέγερσις νέου Δημοτικού Θεάτρου». Επρόκειτο για σκανδαλώδη διασπάθιση δημοσίου χρήματος για το οποίο δεν λογοδότησε κανείς ποτέ πραγματικά.

Το 1966 ο τότε Υπουργός Συντονισμού Κ.Μητσοτάκης, σε επίσκεψή του στο νησί, είχε επίσης συμφωνήσει στους «εθνικούς λόγους» ανέγερσης του θεάτρου που είχαν δεχτεί παλιότερα ο Κ.Καραμανλής και Γ.Παπανδρέου, εντάσσοντας το θέατρο στις δημόσιες επενδύσεις. Και πάλι όμως ο Δήμος δεν είχε επιδιώξει σύνταξη όλων των επιμέρους μελετών, αντίθετα-σύμφωνα πάντα με το άρθρο-«μπλέχτηκε στο φαύλο κύκλο των μελετών επ' ευκαιρία, χωρίς κανένα ουσιαστικό έλεγχο». Η περίπτωση που φέρει ως παράδειγμα, αυτή του κλιματισμού, είναι διαφωτιστική. Η εγκατάστασή του έγινε με εσφαλμένη μελέτη, έχοντας ως αποτέλεσμα ο θόρυβος των μηχανημάτων να φτάνει στον χώρο των παραστάσεων. Και αντί-συνεχίζει- «οι υπεύθυνοι να συρθούν στο εδώλιο του κατηγορουμένου, απεφασίσθη η σύνταξις μελέτης ηχοακουστικής μονώσεως ώστε οι θόρυβοι να εξουδετερωθούν». Σημειωτέον ότι η σχετική μελέτη που είχε προηγηθεί, είχε κοστίσει εκατομμύρια. Οι πιστώσεις που έμειναν αναξιοποίητες ήταν η άλλη όψη του οικονομικής κακοδιαχείρισης, καθώς σε έναν χρόνο επεστράφησαν έξι από τα δώδεκα εκατομμύρια που είχαν χορηγηθεί. Όσον αφορούσε άλλες κακοτεχνίες όπως η ορθομαρμάρωση, ο ίδιος ο αρχιτέκτονας Σακελλάριος είχε πει ότι δεν περνάει δίπλα από το θέατρο, από φόβο μην πέσει κάποια πλάκα στο κεφάλι του. Πλέον κανείς δεν ήταν σε θέση να υπολογίσει το ακριβές ποσό στο οποίο είχαν φτάσει οι δαπάνες, κάποιοι το ανέβαζαν στις 55 εκατομμύρια δραχμές, με όλους να αναρωτιούνται πού ακριβώς είχαν πάει αυτά τα ποσά. Ευθύνες αποδίδονται και στο Υπουργείο Εσωτερικών.

Το 1979 επομένως, 36 ολόκληρα χρόνια μετά τον βομβαρδισμό, η Κέρκυρα εξακολουθούσε να μην διαθέτει θέατρο παρά μόνο μία ανεγειρόμενη χαμηλής ποιότητας κατασκευή με «δυσμενή εντύπωση από την όλη αρχιτεκτονική σύνθεση». Πλέον, για τον αρθρογράφο δεν υπάρχει περίπτωση «να αναβιώσει η μελοδραματική και θεατρική παράδοση του τόπου, την οποίαν εξυπηρετούσαν τα θέατρα του Σαν Τζιάκομο και το Παλιό Δημοτικό».

Το ότι το νέο κτήριο τύγχανε ελάχιστης αποδοχής φαίνεται από το ότι ισχυριζόταν ότι «ΣΥΜΦΕΡΕΙ Η ΚΑΤΕΔΑΦΙΣΙΣ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΙΝΟΥ ΚΤΙΣΜΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΑΝΕΓΕΡΣΙΣ ΝΕΟΥ, ΜΕ ΤΙΣ ΣΗΜΕΙΟΥΜΕΝΕΣ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ»(sic). Διαφορετικά, θα συνεχίζεται η σπατάλη δημοσίου χρήματος που ξεκίνησε με την θυσία του πολύτιμου οικοπέδου των 2500 τ.μ. Στις 30 Ιουλίου πάντως, ο Δήμος προκηρύσσει δύο δημοπρασίες για να απορροφήσει ως το τέλος του έτους τα 20 εκατομμύρια που διατέθηκαν κατόπιν εντολής πρωθυπουργού, για τα καθίσματα της κεντρικής αίθουσας και για το φουαγιέ.

Στο άρθρο του Δαφνή στα «Κερκυραϊκά Νέα» έρχεται ως απάντηση επιστολή του αρχιτέκτονα Σακελλάριου που δημοσιεύεται στην ίδια εφημερίδα στις 20 Αυγούστου 1979 με τον τίτλο «Το σήριαλ του Δημοτικού Θεάτρου. Ο αρχιτέκτονας Π.Σακελλάριος επιβεβαιώνει και αποκαλύπτει-Κακοτεχνίες, τροποποιήσεις σχεδίων άνευ εγκρίσεως, απουσία επιβλέποντος κτλ. κτλ.». Ουσιαστικά ο Σακελλάριος παραδέχεται όσα είχαν γραφτεί και ισχυρίζεται ότι πολλές αλλαγές έγιναν από τον Δήμο εν αγνοία του ή χωρίς την συγκατάθεσή του. Απευθυνόμενος στον πολέμιό του Δαφνή, υποστηρίζει ότι δεν ήταν σύμφωνος με την κατεδάφιση του βομβαρδισμένου κτηρίου (το όνομα πάντως του αρχιτέκτονα εμφανίστηκε επίσημα στην υπόθεση του θεάτρου πρώτη φορά χρόνια μετά το γκρέμισμα). Ο Σακελλάριος επίσης διευκρινίζει ότι ο Δήμος δεν πρέπει να βασίζεται σε έσοδα από το θέατρο, αντιθέτως τα θέατρα συνήθως χρειάζονται επιχορήγηση. Παραδέχεται ότι «Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η μελέτη στην εκτέλεση έχει κακοποιηθεί με πρωτοφανή βαρβαρότητα» και ότι «Υπάρχουν στον φάκελό μου χιλιάδες έγγραφα διαμαρτυρίας», π.χ. για την απουσία μηχανικών και εργοδηγών, παρά τις επανειλημμένες φορές που το υποσχέθηκαν. Τον ενοχλεί επίσης η ασέβεια με την οποία αντιμετωπίζεται το κτήριο με τη ρύπανση των τοίχων, τις διαφημίσεις, τα καταστήματα με την «αντιαισθητική εμφάνιση». Οπωσδήποτε πάντως το κτήριο πρέπει να τελειώσει (αντί προφανώς να κατεδαφιστεί) και όσον αφορά το κρίσιμο σημείο της κριτικής, για το αταίριαστο του κτηρίου με την αρχιτεκτονική παράδοση της Κέρκυρας διαφωνεί, εξηγώντας ότι το εννοεί «με κάποια εξέλιξη και αναπροσαρμογή». Η «εν Αθήναις τη 2α Αυγούστου 1979» επιστολή

του κλείνει με μία έκκληση, «να το περιβάλλουν όλοι οι Κερκυραίοι με ενδιαφέρον και στοργή. Θα είναι το ελάχιστο που μπορούν να προσφέρουν» - βέβαια με βάση τα ποσά που είχαν ήδη δαπανηθεί οι Κερκυραίοι μάλλον δεν θα συμφωνούσαν τόσο με το τελευταίο σχόλιο.

Η «Κέρκυρα» στις 10 Ιουνίου 1979 γράφει ότι ο Υπουργός Πολιτισμού Νιάνιας με εντολή Καραμανλή διαθέτει 20.000.000 δραχμές για εργασίες ώστε «να εξαφανισθεί η απαράδεκτη εξωτερική εμφάνιση του «θεάτρου τέρατος» όπως το χαρακτήρισε. Έχοντας μπει πλέον στο 1981 πληροφορούμαστε ότι επιτέλους το εσωτερικό του θεάτρου αρχίζει να παίρνει ζωή- στο εξωτερικό του όμως η ορθομαρμάρωση παραμένει πρόβλημα- «αθλία ποιότητας των μαρμάρων».⁹⁹ Αν και πάλι χρειαζόνταν χρήματα για μηχανολογικό και ηλεκτρολογικό εξοπλισμό, υπάρχει ωστόσο αναφορά σε επικείμενες παραστάσεις, συγκεκριμένα του Ουγγρικού Μπαλέτου.

2.5. Η (περίπου) ολοκλήρωση ενός προβληματικού έργου και νέα ζητήματα

Το καλοκαίρι του 1981 χώροι του Θεάτρου χρησιμοποιούνται για κάποιες εκδηλώσεις του Φεστιβάλ Κερκύρας και ο Δήμαρχος στέλνει τηλεγράφημα-πρόσκληση για το Φεστιβάλ στους Καραμανλή, Ράλλη και Παπανδρέου διευκρινίζοντας ότι δεν γίνονται εγκαίνια του θεάτρου που δεν έχει αποπερατωθεί αλλά «απλώς εξυπηρετούνται στεγαστικές ανάγκες του Φεστιβάλ» ενώ ζητάει κι άλλα χρήματα για την ολοκλήρωσή του.¹⁰⁰ Κάπως πιο ανυπόμονη η «Κέρκυρα» στις 10 Ιουλίου του 1981 ανακοινώνει ότι έπειτα από περιπέτειες σχεδόν σαράντα χρόνων, το νέο Δημοτικό Θέατρο είναι επιτέλους έτοιμο! Η ανακούφιση βέβαια δεν αλλάζει κάτι επί της ουσίας για την θέση που είχε καταλάβει στη συνείδηση των ντόπιων · ένα θέατρο που δεν έχει σχέση με το παλιό, το «τερατούργημα» με τα «κλουβιά-θεωρεία». Ωστόσο ο υπουργός κ.Ανδριανόπουλος δήλωσε ότι οι Κερκυραίοι πρέπει να ευχαριστήσουν τον Π.Σακελλάριο για το «τέλειο θέατρο».. Η εφημερίδα εύχεται σε πνεύμα κατευνασμού «Ας είναι καλορίζικο».

Τους επόμενους μήνες βρίσκουμε αναγγελίες παραστάσεων στο πολύπαθο θέατρο, συναυλίες όπως αυτή της Φιλαρμονικής του Βέλινγκραδ της Βουλγαρίας με τη συμμετοχή της τοπικής Φιλαρμονικής «Μάντζαρος» ή της Συμφωνικής Ορχήστρας της ΕΡΤ.¹⁰¹ Τον Μάρτιο του 1983, η γνωστή Κερκυραία ζωγράφος Αγλαΐα Παππά, δωρίζει έναν μεγάλων

⁹⁹ *Κερκυραϊκά Νέα*, 8/6/1981

¹⁰⁰ *Ελευθερία* 7/7/1981

¹⁰¹ *Κερκυραϊκά Νέα*, 1/11/1982 και 14/2/1983 αντίστοιχα

διαστάσεων πίνακά της με τίτλο «Η χορεύτρια» στον Δήμο Κερκυραίων, με επιθυμία της δωρήτριας να είναι η τοποθέτησή του στο φουαγιέ, εκεί δηλαδή «όπου πίστευε ότι είναι η θέση του»¹⁰² καθώς θα μπορούσε «να εκφράζει τη σύνδεση του παρελθόντος με το θεατρικό παρόν της Κέρκυρας». Το θέατρο επομένως μπορούσε πια να εξυπηρετεί τις ανάγκες της πόλης, η συζήτηση όμως γύρω του δεν σταμάτησε ποτέ. Όταν το 1983 εκδόθηκε το βιβλίο του πρώην πρωθυπουργού Ράλλη με τίτλο «Ωρες ευθύνης», ο Κερκυραίος πολιτικός συσχέτισε το όνομά του με την «ανοικοδόμηση του καμένου Δημοτικού Θεάτρου». Πάλι ο Δαφνής στα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 25 Ιουλίου σχολιάζει σχετικά ότι ίσως «η μνήμη να μην βοήθησε τον κύριο Ράλλη». Οπωσδήποτε πάντως, ο τύπος ασχολείται πια πολύ πιο σπάνια.

Τον Ιούλιο του 1983, ανακοινώνεται ότι η Εθνική Λυρική Σκηνή θα συμμετάσχει στις εκδηλώσεις του Φεστιβάλ Κερκύρας με δύο όπερες, την «Τραβιάτα» του Βέρντι και την «Μαντάμ Μπατερφλάι», απηχώντας-κάπως εξασθενημένα πια-αυτή την λαχτάρα για την όπερα που είχαν εκδηλώσει οι προηγούμενες γενιές, οι τόσο στενά συνδεδεμένες με το παλιό θέατρο. Τα προβλήματα εξακολουθούν να προκύπτουν στις 19 Δεκεμβρίου του 1983, τα «Κερκυραϊκά Νέα» με αφορμή πάλι τον κλιματισμό αναρωτιούνται όπως παλιά «Δεν θα τελειώσει κάποτε αυτό το περίφημο γεφύρι της Άρτας, που καταβρόχθισε δεκάδες εκατομμύρια χωρίς να είναι ούτε αρχιτεκτονικό μνημείο ούτε θέατρο»;

Η εφημερίδα «Κέρκυρα» από την άλλη, στις 10 Απριλίου του 1984 αναφέρεται σε ένα κειμήλιο της θεατρικής ζωής του νησιού που η τύχη βοήθησε να σωθεί από την φωτιά, την αυλαία του πρώτου θεάτρου Σαν Τζιάκομο, έργο του Βενετού καλλιτέχνη Giovanni Busatto ή κατ' άλλους του Napoleone Genovesi, που απεικόνιζε την υποδοχή του Οδυσσέα από τους Φαίακες, συνδέοντας την Κέρκυρα με το ομηρικό, μυθικό παρελθόν της. Η αυλαία έχει διαστάσεις 7,2 X 4,5 μ και ίσως είχε κατασκευαστεί στην Βενετία μετά το 1835.¹⁰³ Καθώς χρειαζόταν συντήρηση, δόθηκε από τον Δήμαρχο Γ.Κούρκουλο σε Ιταλό ειδικό. Τα έξοδα όμως της συντήρησης ανέρχονταν στο ποσό του ενός εκατομμυρίου. Τότε η Αναγνωστική Εταιρεία Κέρκυρας (το παλιότερο πνευματικό ίδρυμα στην Ελλάδα με αδιάλειπτη λειτουργία από το 1836 και μέλη όπως ο Δ.Σολωμός, ο ΑνΚάλβος, ο Λ.Μαβίλης, Πολυλάς κ.ά.¹⁰⁴) διέθεσε προς πώληση σφραγισμένα αντίτυπα της Λιθογραφίας της Αυλαίας, ώστε

¹⁰² *Κερκυραϊκά Νέα*, 14/3/1983 και 10/10/1983

¹⁰³ «Η αυλαία του San Giacomo», *Corfu Stories* τεύχος 8, Σεπτέμβριος 2018, σελ.31 και «Το θέατρο San Giacomo της Κέρκυρας», *Corfu History* (<https://www.corfuhistory.eu/?p=1506>)

¹⁰⁴ Ιστοσελίδα Αναγνωστικής Εταιρείας (<https://anagnostiki-etairia-kerkyras.eu/>)

τα έσοδα να καλύψουν την δαπάνη. Στη συνέχεια θα δινόταν στο Νέο Δημοτικό Θέατρο ως κειμήλιο. Η πολύτιμη αυλαία χρειάστηκε και αργότερα συντήρηση, ενώ την σχετική χορηγία ανέλαβε η Alpha Bank.¹⁰⁵

Το πόσο πάντως το νέο Δημοτικό Θέατρο δεν κατάφερε να κερδίσει την θέση που φιλοδοξούσε στην πόλη ο αρχιτέκτονας του, να «αγκαλιαστεί» δηλαδή από τον κόσμο, φαίνεται και από επιστολή που δημοσιεύεται στο «Φως της Κέρκυρας» στις 20 Αυγούστου του 1985, την οποία υπογράφει ο «συμπολίτης κ.Τάσος Νεράντζης» και στην οποία προτείνει «μέσα και τρόπους εποικοδομητικούς για το κτίσιμο ενός Δημοτικού Θεάτρου ομοίου του παλιού», καθώς αυτό παρέμενε «διακαής πόθος όλων γενικά των Κερκυραίων, που σήμερα φέρουν βαρέως την ύπαρξη του σημερινού τεχνικού εξαμβλώματος και μάλιστα στο κέντρο της πόλεώς μας». Η πρότασή του είναι να κτιστεί στο οικόπεδο ενός άλλου θεάτρου, του «Φοίνικα», ενώ για το προφανέστατο πρόβλημα της εξεύρεσης πόρων, προτείνει τις πολεμικές αποζημιώσεις. Επιπλέον λέει ότι οι κινηματογράφοι και τα θέατρα όλης της Ελλάδας θα μπορούσαν να προσφέρουν τις εισπράξεις μίας ημέρας, ενώ το αντίστοιχο θα μπορούσε να γίνει και με τους ποδοσφαιρικούς αγώνες. Το υπόλοιπο του ποσού προτείνει να συμπληρωθεί από πλούσιους Κερκυραίους, τον Δήμο, ενώ ο ίδιος ο επιστολογράφος δήλωνε διατεθειμένος να ζητήσει δάνειο των 100.00 δραχμών. Την πρότασή του μάλιστα υπογράφουν δεκάδες συμπολίτες, των οποίων τα ονόματα δημοσιεύονται και στα επόμενα φύλλα της εφημερίδας. Όσο κι αν η πρόταση ακούγεται αφελής, είναι ενδεικτική του πώς το θέατρο παρέμενε, ακόμη και μετά την περιπετειώδη ολοκλήρωσή του, ένα «ξένο σώμα» που όχι μόνο δεν κατάφερε να αντικαταστήσει το παλιό, αντιθέτως υπενθύμιζε εντονότερα το τραύμα του βομβαρδισμού και όσων στερήσε μέσα σε μία νύχτα από την πόλη..

Ούτως ή άλλως, το Δημοτικό Θέατρο του Σακελλάριου στέκει μέχρι σήμερα στο κέντρο της πόλης, παρά την απαξίωση, η οποία οφείλεται και στην εικόνα εγκατάλειψης που έχει εδώ και αρκετά χρόνια. Το 2011 έγινε αρχιτεκτονικός διαγωνισμός για «αρχιτεκτονικές επεμβάσεις και ενεργειακή βελτιστοποίηση ως παράγοντες επανένταξης του Δημοτικού Θεάτρου Κερκύρας στα πολιτιστικά και κοινωνικά δρώμενα της πόλης», με το πρώτο βραβείο να πηγαίνει στο γραφείο Ζερεφός-Τέσσας, Αρχιτέκτονες και συνεργάτες. Στην πρόταση του γραφείου διαβάζουμε: «η αναμφισβήτητη όμως ικανότητα του Κερκυραίου

¹⁰⁵ Γ.Σαρηγιάννης, «Μια αυλαία τριών αιώνων στην Κέρκυρα», Τα Νέα, 15/10/2002 (<https://www.tanea.gr/2002/10/15/lifearts/culture/mia-aylaia-triwn-aiwnwn-stin-kerkyra/>)

μελετητή στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό δεν ήταν αρκετή για να πείσει την τοπική κοινωνία να «ξεχάσει» το ιστορικό κτήριο του παλαιού θεάτρου και να αγκαλιάσει το νεοανεγερθέν κτήριο του Π.Σακελλάριου» ενώ πιο κάτω «μέχρι σήμερα, στο υποσυνείδητο των κατοίκων της Κέρκυρας το Δημοτικό Θέατρο υφίσταται περισσότερο ως ένα γιγαντιαίο κλειστό οικοδομικό τετράγωνο, παρά ως πολιτιστικό και κοινωνικό αγαθό».¹⁰⁶

Η αρχιτεκτονική πρόταση είχε σαν στόχο να «ανοίξει» το θέατρο προς τα έξω και να το απεγκλωβίσει από την εσωστρέφειά του. Το πρόβλημα αφορά και την πλατεία μπροστά από την είσοδο, στην οδό Μαντζάρου, την οποία ο Σακελλάριος είχε σχεδιάσει να πεζοδρομηθεί σε ενιαίο χώρο με τη Νομαρχία απέναντι. Το γραφείο προτείνει «την πλήρη απομάκρυνση της παλαιάς όψης και την αντικατάστασή της με μία νέα», πρακτική χαμηλού κόστους που επισημαίνεται ότι έχει επανειλημμένα εφαρμοστεί σε κτήρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Παρεμβάσεις προτείνονται στο εσωτερικό π.χ. στην βελτίωση του φωτισμού αλλά και στην πλατεία με δενδροφύτευση και συντριβάνια με πίδακες, ενώ γενικά στόχος είναι και η βελτίωση της βιοκλιματικής του συμπεριφοράς, Ωστόσο μέχρι και σήμερα, δεκαπέντε χρόνια αργότερα δηλαδή, αυτή η πρόταση δεν έχει υλοποιηθεί. Αντιθέτως, στις 9 Δεκεμβρίου 2025, ανακοινώθηκε ότι επίκειται προκήρυξη διεθνούς διαγωνισμού για τη μελέτη αποκατάστασης του Δημοτικού Θεάτρου με αναφορά στη νικήτρια πρόταση του 2011 του γραφείου Zerefos –Tessas Architects για την οποία είπαν ότι ίσως αξιοποιηθεί ως «προτεινόμενο σχέδιο».¹⁰⁷ Αυτή την φορά το έργο προβλέπεται να έχει προϋπολογισμό 702.121 ευρώ που θα καλυφθούν από ΕΣΠΑ¹⁰⁸

¹⁰⁶ «Αρχιτεκτονικός Διαγωνισμός για το Δημοτικό Θέατρο. Κέρκυρας», Αρχιτεκτονική, σελ.44-49 (<https://christessas.com/wp-content/uploads/2020/10/publication-building-green-july-2010-b-christessas.pdf>)

¹⁰⁷ «Διεθνής διαγωνισμός για την αποκατάσταση του Δημοτικού Θεάτρου», Ενημέρωση, 3/5/2026 (<https://enimerosi.com/culture/102476/diethnis-diagonismos-gia-tin-apokatastasi-tou-dimotikou-theatrou0>).

¹⁰⁸ Αξίζει να σημειωθεί ότι η σχετική είδηση σχολιάστηκε και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με αρχιτέκτονες να ζητάνε να πάρει θέση ο Σύλλογος Αρχιτεκτόνων και το ΤΕΕ καθώς είχε προηγηθεί ο διαγωνισμός του 2011

Εικ.4 Μέρος της πρόσοψης του θεάτρου σήμερα, 2026 (προσωπικό αρχείο)

Η νοσταλγία για το παλιό πάντως καλά κρατεί και αφήνει πλέον και το ψηφιακό της αποτύπωμα. Αρκεί να δει κάποιος τα σχόλια που συνοδεύουν βίντεο στο youtube φοιτητών του Τμήματος Πληροφορικής του Ιονίου Πανεπιστημίου και του καθηγητή τους στο Αθανασίου Τσίπη το 2017, με τίτλο «Εικονική περιήγηση στο Παλιό Δημοτικό Θέατρο Κέρκυρας». Το βίντεο, το οποίο μάλιστα έχει χιλιάδες προβολές, παρουσιάζει ενδιαφέρον και στα σχόλια, όπου αντικατοπτρίζεται ο θυμός εξίσου θα λέγαμε προς τις υπεύθυνες δημοτικές αρχές και τους Γερμανούς που το πυρπόλησαν.¹⁰⁹ Ανάμεσα στα σχόλια μία γυναίκα που το είχε επισκεφτεί ως παιδί θυμάται «Δεν ήξερα τι έπρεπε να πρωτοθαυμάσω, τα κόκκινα βελούδα, τα χρυσά καθίσματα, τους καθρέφτες..» και αυτό που θα λέγαμε τα συνοψίζει όλα · «Για τους Κερκυραίους ήταν το καμάρι». Στα σχόλια πάλι φαίνεται ο «καημός» της ανακατασκευής, κατά το πρότυπο άλλων ευρωπαϊκών πόλεων, πρακτική που ατυχώς αγνοήθηκε στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Σε αυτό το πλαίσιο διατήρησης της μνήμης του παλιού θεάτρου, σχηματίστηκε ομάδα στο Facebook με το όνομα «Παλιό Δημοτικό Θέατρο Κερκύρας», με 972 μέλη (η τελευταία ανάρτηση ωστόσο φαίνεται να είναι από το 2017). Το 2024, στις 29 Νοεμβρίου, πραγματοποιήθηκε διαβούλευση στον χώρο του θεάτρου με θεσμικούς και πολιτιστικούς φορείς, καθώς και υπηρεσίες για την αναβάθμιση του Δημοτικού Θεάτρου. Τις εργασίες των διαβουλεύσεων συντόνισε ο εμπειρογνώμονας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για θέματα

¹⁰⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=Ptq02KBG84Q>

αστικών αναπλάσεων, καθηγητής Αρχιτεκτονικού και Αστικού Σχεδιασμού του Πανεπιστημίου Πατρών Γιάννης Αίσωπος. Στην παρουσίασή του αναφορικά με το κτήριο του Σακελλάριου λέει ότι «Η απουσία εκτίμησης των πολιτών για το Νέο Δημοτικό Θέατρο έχει εν πολλοίς να κάνει και με την κατάσταση εγκατάλειψης και παρακμής στην οποία έχει περιέλθει». Ο Αίσωπος, μιλάει για τον ρόλο που έχει πλέον το κτήριο στο πλαίσιο του NEB-Νέου Ευρωπαϊκού Bauhaus-μέσω των τριών αρχών του δηλαδή βιωσιμότητα, αισθητική/κάλλος και συμπερίληψη.¹¹⁰ Οι προτάσεις του αξιοποίησαν τις απαντήσεις σε ερωτηματολόγια που μοιράστηκαν στους φορείς της διοίκησης και του πολιτισμού. Η μελέτη αναγνωρίζει ότι το κτήριο βρίσκεται σε παρακμή, με προβληματικές συνθήκες υγιεινής, με περιττώματα πτηνών και υποβαθμισμένα καταστήματα.¹¹¹(εικ.5)

Σημείο κλειδί πάντα η αναβάθμιση του χώρου της πλατείας μπροστά στην είσοδο. Οι αρχιτεκτονικές παρεμβάσεις που προτείνονται έχουν μεγάλο ενδιαφέρον-μένει φυσικά να δούμε αν θα πραγματοποιηθούν κι αυτές σε ένα κτήριο που έχει κακό ιστορικό στην πρόοδο των εργασιών-αλλά που ίσως το οδηγήσουν σε μία νέα φάση της ζωής του με την ελπίδα να μην βγαίνει πάντοτε συντριπτικά ηττημένο από την σύγκριση με τον προκάτοχό του, του οποίου το φάντασμα κυριαρχεί ακόμη στο θυμικό του τόπου.

Εικ. 5 Στις πλαϊνές όψεις του κτηρίου η εγκατάλειψη είναι εμφανής (προσωπικό αρχείο, λήψη 2026)

¹¹⁰ Γ.Αίσωπος, Θ.Κανταρέλης, « Ενσωμάτωση των αρχών του νέου ευρωπαϊκού Bauhaus στο έργο αποκατάστασης του Δημοτικού Θεάτρου Κέρκυρας», Παραδοτέα 4-5, 10/2/2025.,σελ.4 (το link στην Βιβλιογραφία)

¹¹¹ Γ.Αίσωπος, Θ.Κανταρέλης, « Ενσωμάτωση των αρχών του νέου ευρωπαϊκού Bauhaus στο έργο αποκατάστασης του Δημοτικού Θεάτρου Κέρκυρας», Παραδοτέα 4-5, 10/2/2025

Τον Ιούνιο του 2025, ο βουλευτής Κέρκυρας του ΠΑΣΟΚ Δημήτρης Μπιάγκης, κατέθεσε ερώτηση που απαντήθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού σχετικά με την αποκατάσταση του παλιού Δημοτικού Θεάτρου. Η απάντηση του Υπουργείου, που δημοσιεύει στη σελίδα του στο Facebook είναι ότι ουσιαστικά ποτέ δεν είχε ζητηθεί επίσημα ποτέ από αρμόδιο φορέα κάτι τέτοιο. Ο ίδιος γράφει: «Οι Κερκυραίοι εξακολουθούμε να πενθούμε για την καταστροφή της πόλης μας από τους βομβαρδισμούς του 1943, πληρώνοντας βαρύ πολεμικό τίμημα. Οι πληγές εκείνης της νύχτας παραμένουν ακόμα ανοικτές, αφού άφησαν τα ανεξίτηλα σημάδια τους στην πόλη, αλλοιώνοντας καθοριστικά τη φυσιογνωμία της, επιφέροντας τεράστιο πλήγμα, τόσο στον αρχιτεκτονικό και πολιτιστικό της πλούτο, όσο και στις ψυχές όσων τη βίωσαν. Η Πολιτεία δυστυχώς συνεχίζει να σφυρίζει αδιάφορα. Και το ερώτημα παραμένει. Γιατί δεν ζητήθηκε ποτέ επίσημα από τους φορείς μας η αναβίωση του Δημοτικού Θεάτρου;», για να καταλήξει: «Ο ιστορικός του μέλλοντος θα γράψει πως ίσως, γιατί ποτέ δεν το ζητήσαμε επίσημα. Επέτειος μνήμης του βομβαρδισμού. Για να θυμόμαστε πως γερμανικές βόμβες μεν το κατέστρεψαν, αλλά δικές μας αποφάσεις το κατεδάφισαν και ίσως η δική μας αμέλεια δεν διεκδικεί συντεταγμένα από την Πολιτεία την οφειλόμενη αναβίωσή του».¹¹²

Έτσι λοιπόν, 83 χρόνια μετά τον βομβαρδισμό, το Δημοτικό Θέατρο παραμένει η πιο ορατή πληγή που άφησε η νύχτα της 13^{ης} Σεπτεμβρίου στην πόλη της Κέρκυρας που από το 2007 ανήκει στα μνημεία της UNESCO -κι ας υπάρχουν λίγα τετράγωνα πιο πέρα ακόμα τα ερείπια των πολυκατοικιών της «Οβριακής». Το 2018, το περιοδικό Corfu Stories κυκλοφόρησε τεύχος αφιέρωμα στο θέατρο του Pergolesi · «1943 :Εβδομήντα πέντε χρόνια από τον βομβαρδισμό του Παλαιού Δημοτικού Θεάτρου. Η δημιουργία, η περιγραφή, οι θησαυροί, οι παραστάσεις, οι πρωταγωνιστές, μαρτυρίες και μυστικά από το αιώνιο μαράζι της Κερκυραϊκής συνείδησης». Ο πρόεδρος της Αναγνωστικής Εταιρείας Ιωάννης Πιέρρης, σε συνέντευξή του στο περιοδικό χαρακτήρισε την απόφαση της κατεδάφισης «άστοχη», καθώς δεν είχε καταστραφεί σε βαθμό που να μην μπορεί να επισκευαστεί-ο ίδιος θυμόταν ως παιδί τον κόπο που απαίτησε η κατεδάφιση, προσθέτει ωστόσο ότι αν και η κατασκευή ήταν εντυπωσιακή, κάποια υλικά-όπως τα γύψινα γλυπτά-δεν ήταν τόσο πολυτελή. Και πάλι όμως ήταν τόσο δημοφιλές διότι σε αντίθεση με το πρώτο ήταν «προσιτό σε όλους.

¹¹² Δημ.Μπιάγκης, «Απάντηση του Υπουργείου Πολιτισμού σε ερώτησή μας για το Δημοτικό Θέατρο», δημοσίευση στο facebook, 12/9/2025 (το link στην Βιβλιογραφία)

όχι απόμακρο, ξεκομμένο απ' το λαό», ο κόσμος που πήγαινε «φορούσαν ό,τι καλύτερο-οι γυναίκες τις τουαλέτες τους, οι άνδρες το φράκο και το παπιγιόν τους..Η επίσκεψη στο Θέατρο, πέρα από καλλιτεχνικό, ήταν κοινωνικό γεγονός..Σε καταξιώνει..».¹¹³ Σε συνέντευξή του στο ίδιο τεύχος, ο αρχιμουσικός της Φιλαρμονικής «Καποδίστριας» και μελετητής της ιστορίας του Δημοτικού Θεάτρου Δημήτρης Παπικινός, ξεκαθάριζε ότι το θέατρο του Pergolesi είχε κτιστεί σε μία περίοδο όπου « η όπερα «πέθαινε». Πανευρωπαϊκά» και «οι Κερκυραίοι αρνούνταν προφανώς, πως ένα είδος που είχε, εν πολλοίς διαμορφώσει την κουλτούρα και τον «κοσμοπολιτισμό» τους δεν θα συνέχιζε να υφίσταται..», ενώ θεωρεί ότι η ιδέα του Σακελλάριου ήταν μέν «ωραία» αλλά ατυχής στην υλοποίηση¹¹⁴

Τον Αύγουστο πάντως του 2025, ανακοινώθηκε ότι το θέατρο και οι υπαίθριοι χώροι του εντάσσονται στο πρόγραμμα «Ιόνια-Νησιά 2021-2027», μαζί μάλιστα με το πρώτο θέατρο, του Σαν Τζιάκομο, το σημερινό Δημαρχείο, με χρηματοδότηση άνω των 5.5 εκ.ευρώ.¹¹⁵ Ίσως με το πέρας των εργασιών, η προτροπή του Σακελλάριου να το «αγκαλιάσει» ο κόσμος να γίνει με καθυστέρηση δεκαετιών μία πραγματικότητα και να πάψει να βρίσκεται στην επικαιρότητα με αρνητικό τρόπο. Αν σκεφτεί κανείς ότι τελευταία φορά έγινε είδηση μόλις τον Μάρτιο του 2026 ,όταν ένα 13χρονο κορίτσι έπαθε σοβαρό ατύχημα πέφτοντας από τη σκηνή του με αποτέλεσμα την αναστολή της λειτουργίας του, αντιλαμβανόμαστε ότι μάλλον είναι ανάγκη να ξεκινήσει άμεσα άλλος ένας γύρος εργασιών.

3. Η Ιόνιος Ακαδημία, μία αναντικατάστατη Βιβλιοθήκη και το Ιόνιο Πανεπιστήμιο

3.1. Πριν την καταστροφή

Η Ιόνιος Ακαδημία βρίσκεται στην άκρη της επονομαζόμενης Πάνω Πλατείας της Κέρκυρας, στην περιοχή της «Πόρτας Ρεμούντας»¹¹⁶ , απέναντι από τον ανδριάντα του Ιωάννη Καποδίστρια, με ειδυλλιακή θέα προς το Παλαιό Φρούριο και την θάλασσα. Για

¹¹³ «Μία άστοχη απόφαση..», συνέντευξη του Ιω.Πιέρρη στον Ηλ.Αλεξόπουλο, *Corfu stories* , τ.8, Σεπτ.2018, σελ.14-16

¹¹⁴ «Όταν...έσβηνε η όπερα!», συνέντευξη στον Ηλ.Αλεξόπουλο, *Corfu stories*, τ.8, Σεπτ.2018, σελ.52-56

¹¹⁵ Ypodomes, Διο νεα κτιριακα εργα 5,4εκ.ευρώ στην Κερκυρα, 28/8/2025 (<https://ypodomes.com/dyo-nea-ktiriaka-erga-5-4-ekat-eyro-stin-kerkyra/>)

¹¹⁶ Δηλαδή της Πύλης του Ραϊμόνδου

δεκαετίες ωστόσο μετά τον πόλεμο, ο περαστικός αντίκριζε ένα ερειπωμένο κουφάρι που προκαλούσε δικαίως την αγανάκτηση, παραδομένο όπως έγραφαν οι τοπικές εφημερίδες, στις αγριοσυκιές και τις κουκουβάγιες. Η οριστική αποκατάσταση του κτηρίου, που υπήρξε κι αυτό θύμα του βομβαρδισμού της 13^{ης} Σεπτεμβρίου του 1943 ολοκληρώθηκε μόλις το 1994, με σωτήρια αφορμή την Ευρωπαϊκή Σύνοδο Κορυφής που πραγματοποιήθηκε στο νησί. Η Ακαδημία στεγαζόταν στους στρατώνες Grimani, κτήριο της Βενετοκρατίας του 17^{ου} αιώνα.¹¹⁷, στο οποίο είχαν γίνει σημαντικές παρεμβάσεις κατά τον 19^ο αιώνα από τον Κερκυραίο αρχιτέκτονα Χρόνη. Ως τυπικό δείγμα βενετικού στρατώνα της Κέρκυρας, έτσι και αυτός χαρακτηριζόταν από «..μία αυστηρή συμμετρία, έχουν λιτές προσόψεις με ρυθμική αναλογία μικρών παραθύρων σε κάθε τους όροφο και είναι συνήθως τριώροφα με μεγάλη χωρητικότητα λόγω του αυξημένου αριθμού των στρατιωτών που βρίσκονταν στην Κέρκυρα».¹¹⁸

Τη νύχτα της καταστροφής, ο στρατώνας Grimani δεν φιλοξενούσε πλέον την Ιόνιο Ακαδημία, καθώς εκείνη είχε πάψει να λειτουργεί ήδη από το 1865, λίγο μετά δηλαδή την Ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα. Στέγαζε ωστόσο την Δημόσια Βιβλιοθήκη της Κέρκυρας, την «αρχαιότερη δημόσια βιβλιοθήκη στην Ελλάδα»¹¹⁹ και το Αρχείο της Ιόνιας Ακαδημίας. Μέσα σε λίγες ώρες, χιλιάδες τόμοι και πολύτιμες συλλογές έγιναν στάχτη προκαλώντας μία ανεπανόρθωτη απώλεια πολιτιστικού πλούτου.

Μία σύντομη αναφορά στην ιστορία του ιδρύματος αρκεί για να αντιληφθούμε το μέγεθος της καταστροφής, σε υλικό αλλά και συμβολικό επίπεδο. Η Ιόνιος Ακαδημία¹²⁰ ιδρύθηκε από τον Βρετανό φιλέλληνα Λόρδο Γκίλφορντ το 1824, όταν τα Επτάνησα βρίσκονταν υπό αγγλική κυριαρχία. Ο Γκίλφορντ ήταν «υποδειγματική περίπτωση της γοητείας των κλασικών σπουδών»¹²¹, απόφοιτος του Ήτον και της Οξφόρδης. Το σημαντικότερο όμως, ήταν ένας οραματιστής με «τεράστια περιουσία» και οργανωτικές ικανότητες, είχε δηλαδή ακριβώς ό,τι χρειαζόταν προκειμένου να πραγματοποιήσει το όραμά του. Στην επίσημη ιστοσελίδα του Ιονίου Πανεπιστημίου ¹²²που θεωρείται ο ακαδημαϊκός διάδοχος,

¹¹⁷ Χρυσούλα Βοσκοπούλου, *Δημόσια κτίρια στην Κέρκυρα την περίοδο της βενετικής κυριαρχίας*, Διδ. διατριβή, Θεσσαλονίκη 2005, σελ.96-98

¹¹⁸ Βλ. υποσημ.2, σελ.175

¹¹⁹ Επίσημη ιστοσελίδα Ιστορικής Δημόσιας Βιβλιοθήκης Κέρκυρας (<https://corfulibrary.gr/h-istoria-tis-bibliothikis-dimosia-kentriki-istoriki-bibliothiki-kerkyras/>)

¹²⁰ Της Ιόνιας Ακαδημίας είχε προηγηθεί η Ιονική Ακαδημία των αυτοκρατορικών Γάλλων το 1808.

¹²¹ Κουρκουμέλης, *Η στοιχειώδης και η μέση εκπαίδευση στα νησιά του Ιονίου 1797-1864*, σελ.27-30 (το link στην Βιβλιογραφία)

¹²² Σε κείμενο της Ελένης Αγγελομάτη (<https://ionio.gr/gr/prospective/university-history/>), 11/1/2023

διαβάζουμε ότι πρόθεση του πρωτοπόρου ιδρυτή ήταν ένα Πανεπιστήμιο στο οποίο θα μπορούσαν να έρθουν φοιτητές και από άλλες βαλκανικές ή μεσογειακές χώρες, με την διδασκαλία να γίνεται στα νέα ελληνικά ενώ «αποτελέσε αρχικά αποκλειστικά έργο συντονιζόμενο και χρηματοδοτούμενο από τον Βρετανό φιλέλληνα».

Η Ιόνιος Ακαδημία είχε τέσσερεις σχολές : Θεολογία, Νομική, Ιατρική και Φιλοσοφία. Σε αυτήν κλήθηκαν να διδάξουν προσωπικότητες όπως ο Θεόκλητος Φαρμακίδης, ο Κων.Ασώπιος ή ο Ανδρέας Κάλβος. Ο Γκίλφορντ διέθεσε και την πλούσια βιβλιοθήκη του στην Ακαδημία, μεγάλο μέρος της οποίας σήμερα βρίσκεται στο Βρετανικό Μουσείο καθώς παρά την επιθυμία του να παραμείνει στην Κέρκυρα, βγήκε σε πλειστηριασμό μετά τον θάνατό του.¹²³ Το 1865 η Ακαδημία, που αντιμετώπιζε ήδη σοβαρά προβλήματα επιβίωσης διαλύθηκε, με το ελληνικό κράτος να υποδεικνύεται συχνά ως ο υπεύθυνος, μάλλον άδικα ωστόσο καθώς τα προβλήματα είχαν ξεκινήσει πολύ νωρίτερα, δηλαδή μετά τον ξαφνικό θάνατο του ιδρυτή της το 1827.¹²⁴ Ουσιαστικά «διαλύθηκε αθόρυβα αμέσως μετά την Ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα, που αδυνατούσε να συντηρήσει δύο πανεπιστήμια, και κάποιοι από τους καθηγητές της μεταφέρθηκαν στο Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο της Αθήνας», ενώ πολλές από τις δυσκολίες που κλήθηκε να αντιμετωπίσει μετά τον θάνατο του Γκίλφορντ οφείλονταν στο ότι ήταν «ένα ελληνικό Πανεπιστήμιο που έπρεπε να λειτουργήσει μέσα σε περιβάλλον ξένης κυριαρχίας».¹²⁵

¹²³ Βλ.υποσημ.101

¹²⁵ Βλ.υποσημ.102

Εικ. 6 Το κτήριο της Ιόνιας Ακαδημίας σήμερα (φωτογραφία Wikicommons)

Άλλωστε χωρίς κρατική επιχορήγηση η Ιατρική Σχολή είχε ήδη κλείσει για 15 χρόνια, ενώ οι περισσότεροι Επτανήσιοι για τη Νομική προτιμούσαν την Ιταλία.¹²⁶

Στον στρατώνα Grimani στεγάστηκε επομένως το φιλόδοξο εγχείρημα του Guilford (από το 1841), αλλά και η Δημόσια Βιβλιοθήκη, της οποίας η αρχή τοποθετούνταν στα μέσα του 18^{ου} αιώνα. Η συλλογή της Βιβλιοθήκης ξεκίνησε από την «βιβλιοθήκη της μονής της Αγίας Ιουστίνης του τάγματος των φραγκισκανών μοναχών» στην περιοχή της Γαρίτσας, στην οποία «προστέθηκε η πλούσια βιβλιοθήκη του Κανονικού Ιακώβου Σαβέριου Κανάλ, θεολόγου και τοποτηρητή του μητροπολίτη Λατίνων» συνθέτοντας ένα σύνολο περίπου 3500 τόμων.¹²⁷ Στη συνέχεια εμπλουτίστηκε με δωρεές όπως του Βενετού Doria ώστε να είναι «ανοιχτή σε όλους όσους ήθελαν να έλθουν να μελετήσουν» του Εβραίου ιατροφιλόσοφου Λάζαρου de Mordo, του Γ.Θεοτόκη, με βιβλία από μοναστήρια κ.ά. Αργότερα προσαρτήθηκε στην Πανεπιστημιακή της Ιονίου Ακαδημίας που με την σειρά της περιελάμβανε δωρεές από βρετανικά Πανεπιστήμια όπως της Οξφόρδης, του Κέμπριτζ και του Τρίνιτυ, χιλιάδες άλλων βιβλίων και για ένα διάστημα την πολύτιμη συλλογή του

¹²⁶ Σάκης Γκέκας, *Ξενοκρατία, Οικονομία, κοινωνία και κράτος στα Επτάνησα*, εκδ. ΕΑΠ 2021, σελ.364

¹²⁷ Βλ.υποψ.99

ίδιου του Λόρδου Guilford με 25000 τόμους και 3000 ανέκδοτα χειρόγραφα (ο Γκίλφορντ μάλιστα είχε αναθέσει στον Ανδρέα Κάλβο την διεύθυνση του τμήματος χειρογράφων). Παρά το ότι αργότερα η Βιβλιοθήκη στερήθηκε την συλλογή του Γκίλφορντ (τμήμα πάντως του αρχείου του έχει η Αναγνωστική Εταιρεία Κέρκυρας)¹²⁸ εξακολούθησε να λαμβάνει αξιοσημείωτες δωρεές (όπως την «γενναία δωρεά του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης που απέστειλε μία μεγάλη συλλογή συγγραφέων Ελλήνων και Λατίνων»). Η Βιβλιοθήκη, εγκατεστημένη στον τρίτο όροφο του στρατώνα Grimani συνυπήρχε με μικρότερα μουσεία-συλλογές, όπως αρχαιολογικό, νομισμάτων, ζωολογικό κ.ά, ενώ μετά την Ένωση με την Ελλάδα το 1864, λαμβάνει και την βιβλιοθήκη του Άγγλου αρμοστή αλλά και την συλλογή του Αρχιδούκα της Αυστρίας Ludwig Salvator, του Α.Μουστοξύδη (λόγιου και συνεργάτη του Καποδίστρια), του Βρετανικού Συμβουλίου, του Αρσακείου Κέρκυρας, σπάνια βιβλία και χειρόγραφα της οικογένειας Ιδρωμένου, δωρεές της Εθνικής και της Τράπεζας της Ελλάδος και πολλών άλλων.¹²⁹ Εξερίχθηκε στη μόνη βιβλιοθήκη που ήταν εξειδικευμένη σε επτανησιακές σπουδές. Ωστόσο οι βόμβες της Λουφτβάφε μέσα σε κάποιες ώρες έκαναν την πολύτιμη αυτή συλλογή στάχτη.

Ο Κερκυραίος ποιητής Ιάσων Δεπούντης στο βιβλίο του «Χ.Α. Donnet. Ο βομβαρδισμός μίας άμαχης πολιτείας», αποδίδει λογοτεχνικά την επόμενη μέρα και εκφράζει την βαθιά θλίψη από την απώλεια της σπάνιας συλλογής: «το κτίριο της Βιβλιοθήκης ήταν σωριασμένο σε καμένα ερείπια. Δύο τρεις εργάτες του Δήμου, έριχναν μέσα σ' ένα κάρο τα τελευταία αποκαΐδια. Χωρίς να με υποψιαστούν, μπήκα στο διάδρομο. Ανέβηκα τη σκάλα-ό,τι είχε απομείνει από τη μαρμάρινη σκάλα της. Έφτασα στο πρώτο πάτωμα που άλλοτε στέγαζε το «Αναγνωστήριο». Ερημιά παντού, η ερήμωση». «Ο παλμός του βομβαρδισμένου χώρου χτυπάει άγρια εδώ. Στο «Αναγνωστήριο» τίποτε! Είχε περάσει όλη η μέρα, όταν στ' αληθινά βεβαιώθηκα πως από τις εβδομήντα χιλιάδες τους τόμους της Βιβλιοθήκης δεν άφησε η φωτιά ούτε μία σελίδα». Ο πρωταγωνιστής Donnet βρίσκει στο υπόγειο κομμάτια από μία εφημερίδα της Ζακύνθου του 1876 και αυτή η μία σελίδα «κλείνει οριστικά κάτι το μοναδικό στον κόσμο: την αξία των εβδομήντα χιλιάδων τόμων της Δημόσιας Βιβλιοθήκης της Κέρκυρας, που γίνηκε παρανάλωμα φωτιάς από γερμανικά αεροπλάνα τη νύχτα της 13ης Σεπτεμβρίου 1943».¹³⁰ Η αναδημιουργία της Δημόσιας Βιβλιοθήκης Κέρκυρας μετά την καταστροφή, είναι ενδιαφέρουσα και παράλληλα

¹²⁸ <https://anagnostiki-etairia-kerkyras.eu/arxiki/sylloges/arxeia/>

¹²⁹ Βλ. υποσημ. 99

¹³⁰ Ιάσων Δεπούντης, Χ.Α. DONNET, *Ο βομβαρδισμός μιας άμαχης πολιτείας*, Μανδραγόρας 2016, σελ.51

συγκινητική ιστορία. Για τις επόμενες δεκαετίες θα στεγαστεί σε πτέρυγα των Παλαιών Ανακτόρων, προσπαθώντας να συγκροτήσει σταδιακά από το μηδέν μία αξιόλογη συλλογή μέσα σε αντίξοες συνθήκες. Θα φτάσει το 1997 μέχρι να βρει τη νέα οριστική της στέγη, πάλι σε στρατώνες, αυτή την φορά τους βρετανικούς, εντός του Παλαιού Φρουρίου της πόλης.¹³¹

Ε

Εικ.7 Η Ιόνιος Ακαδημία μετά τον βομβαρδισμό (φωτογραφία από Corfuland, <https://www.corfuland.gr/el/istorika-kerkyra/istoriko-fotografiko-arxeio/spanies-fotografies-apo-bombardismena-ktiria-stin-istoria-tis-kerkyras.html>)

3.2. Ένας μακροχρόνιος αγώνας αποκατάστασης – Η επανίδρυση ενός Πανεπιστημίου

Οι βομβαρδισμένοι βενετσιάνικοι στρατώνες ήταν κυρίως η έδρα της Ιόνιας Ακαδημίας και οι μεταπολεμικές προσεγγίσεις και διεκδικήσεις αναδείκνυαν κυρίως αυτό το κομμάτι, όσο κι αν υπήρξε ζωηρό ενδιαφέρον και για την Βιβλιοθήκη. Την σημασία που είχε για την

¹³¹ Βλ.υποσημ.99

Κέρκυρα η παράδοση του εκπαιδευτικού ιδρύματος του Λόρδου Guilford μπορούμε να την αντιληφθούμε από το πλήθος των σχετικών μεταπολεμικών δημοσιευμάτων, όπου δικαίωση για το νησί δεν θα αποτελούσε μόνο η ανοικοδόμηση του ερειπίου αλλά και η επανίδρυση Πανεπιστημίου στην Κέρκυρα, παρόλο που ο βομβαρδισμός φυσικά δεν ευθυνόταν για την κατάργηση της Ακαδημίας. Ωστόσο ο τοπικός Τύπος ασχολείται συχνά και με την Βιβλιοθήκη παρόλο που η συλλογή της είχε οριστικά χαθεί και βασικά εξετάζοντας αρχικά κι αυτό ακριβώς το ερώτημα, κατά πόσον η συνολική καταστροφή της ήταν αναπόφευκτη.

Το 1949, στα «Κερκυραϊκά Νέα» την 1^η Ιανουαρίου, μία απάντηση του διευθυντή της Βιβλιοθήκης Σολδάτου επιβεβαιώνει ότι αν και υπήρχαν προφανώς πολλά άλλα επείγοντα ζητήματα να λυθούν στην πόλη, το να ξαναφτιαχτεί μία Βιβλιοθήκη ήταν ανάμεσα σε αυτά που τους απασχολούσαν. Ο τίτλος «Διατί δεν εσώθη η Βιβλιοθήκη» ερχόταν ως απάντηση σε επιστολή που είχε υπογράψει ένας «Βιβλιόφιλος» κατηγορώντας τον Διευθυντή ότι δεν είχε προσπαθήσει να σώσει τα βιβλία. Ο Σολδάτος δικαιολογήθηκε λέγοντας ότι κανείς δεν θα προλάβαινε καθώς «αι βόμβαι ερρίπτοντο συνεχώς, ώστε ουδείς ηδύνατο να πλησιάση και ουδείς ενδιαμέσου χρονικού διαστήματος ηδύνατο να επωφεληθή», υπήρχε «απόλυτος αδυναμία προσεγγίσεως» αν και το κτήριο της Ιονίου Ακαδημίας ανεφλέγη την 14^η Σεπτεμβρίου, όχι δηλαδή από το βράδυ της 13^{ης}. Ο Σολδάτος αντικρούοντας τις κατηγορίες έφερε ως παράδειγμα τα ιδιωτικά κειμήλια του Ιωάννη Καποδίστρια που η οικογένειά του δεν πρόλαβε να σώσει όταν η οικία Καποδίστρια έπιασε φωτιά-πόσω μάλλον λέει άρα να σωθούν τα δημόσια. Από την άλλη, δίνει έμφαση στην προσπάθειά του να ξαναφτιάξει βιβλιοθήκη, ζητώντας βοήθεια από την Αθήνα και το εξωτερικό, επισημαίνοντας ότι κατόπιν των ενεργειών του αναμένονται 81 κιβώτια με βιβλία.

Στο θέμα πάντως επανέρχονται στις 10 αλλά και στις 17 Ιανουαρίου, πάλι με επιστολές του «Βιβλιόφιλου» και τίτλους όπως «Η Βιβλιοθήκη μας άλλοτε και τώρα προφάσεις-εξιλασμός και αναδημιουργία» με πάγια κατηγορία ότι υπήρχε χρόνος να σωθούν τα βιβλία (να επισημάνουμε ότι παρόμοια θέση υποστήριξε στα απομνημονεύματα του ο Μητροπολίτης Μεθόδιος, λέγοντας ότι αν πέταγαν από τα παράθυρα τα βιβλία θα τα είχαν όντως σώσει¹³²). Στο κατηγορητήριο προστίθεται ότι ο Διευθυντής δεν ζούσε στην Κέρκυρα –«έδραμε μακράν της πόλεως, αποφεύγων ως άλλος Λωτ να ρίψη το βλέμμα προς αυτήν και προς το ίδρυμα εκείνο του οποίου ήτο ο μόνος θεματοφύλαξ και προστάτης». Ο «Βιβλιόφιλος» τονίζει επίσης ότι το «κτήριον της Βιβλιοθήκης, παλαιός βενετικός στρατών

¹³² Βλ.υπος.2, σελ.283

, ήτο εφοδιασμένον δια λαμπρόν θολωτόν καταφύγιον κειμένου εις το υπόγειόν του, το οποίον έμεινεν άθικτον εν μέσω των βομβαρδισμών και των φλογών» , επομένως θα μπορούσε η συλλογή να σωθεί διότι «ήτο το μόνον Δημόσιον κτίριον το οποίον ανεφλέγη ύστατον πάντων, διότι ουδεμία εμπρηστική βόμβα έπεσεν επ' αυτής» (είχε πέσει στο ίδιο οικοδομικό τετράγωνο κι εξαπλώθηκε), γι' αυτό και οι Κερκυραίοι χάρηκαν αρχικά όταν το είδαν ανέπαφο.

Επομένως ακόμη κι από τα χαμηλά παράθυρα θα μπορούσαν να έχουν ρίξει έπιπλα και βιβλία¹³³. Πάντως στις 7 Φλεβάρη του 1949 στην ίδια εφημερίδα διαβάζουμε ότι ο διευθυντής Σολδάτος στην Αθήνα κάνει ενέργειες για να φέρει βιβλία και δεύτερα αντίτυπα, ότι απευθύνθηκε στο Υπουργείο Παιδείας, σε ξένες κυβερνήσεις και μορφωτικά ιδρύματα και σύμφωνα με υπολογισμούς έχει καταφέρει να συγκεντρώσει ήδη στην Αθήνα γύρω στους 30.000 τόμους. Αργότερα παραλαμβάνουν 30 κιβώτια με περίπου 10.000 τόμους, δωρεές από Γαλλία κι από ελληνικούς εκδοτικούς οίκους, ενώ το Υπουργείο Παιδείας εγκρίνει πίστωση 1.300.000 δραχμών για την κατασκευή βιβλιοθήκης.¹³⁴ Αυτές τις προσπάθειες του Διευθυντή να δημιουργήσει εκ νέου την Βιβλιοθήκη τις περιγράφει ο ίδιος, σε ομιλία που έδωσε στην Αθήνα, εξαιρώντας την προσφορά της Γαλλίας, την βοήθεια από ΗΠΑ, Καναδά, Αγγλία, Σουηδία, Πολωνία, Τσεχοσλοβακία, Νορβηγία, Νοτιοαφρικανική Ένωση, Φιλιππίνες, Αργεντινή, Ουνέσκο, Εθνική Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη Στρασβούργου-μία ευρεία ανταπόκριση.¹³⁵ Ο Διευθυντής μάλιστα χαρακτηρίστηκε ως «αφανής ήρωας» από τους συνέδρους, ενώ ανακοινώνει ότι σύντομα θα ξεκινούσε η ανοικοδόμηση της Βιβλιοθήκης κατόπιν σχετικού διαγωνισμού.

Παράλληλα, εξακολουθούν οι δωρεές ιδιωτών για την ενίσχυση της συλλογής. Στις 8 Μαΐου του 1950, τα «Κερκυραϊκά Νέα» γράφουν ότι το ποσό των 450 εκ. δραχμών «εκ των πιστώσεων Μάρσαλ» που προορίζονταν να διατεθούν για την ανέγερση κτηρίου για την Δημόσια Βιβλιοθήκη «ουδέποτε εχορηγήθη εις το Υπουργείον Παιδείας». Χωρίς αυτά τα χρήματα δεν υπάρχει ελπίδα, τουλάχιστον για «κτίριον ανάλογον προς τας πνευματικές παραδόσεις του τόπου». Οι προσδοκίες θρέφονταν και από μία αρχιτεκτονική πρόταση που υπέγραφε ο αρχιτέκτονας Ι.Λυγίζος και που τελικά έμεινε απραγματοποίητη. Και το 1951, σειρά άρθρων στην ίδια εφημερίδα ασχολούνται με την εξέλιξη της Βιβλιοθήκης, προβάλλοντας το ΦΕΚ 337/29-11-1949 που αφορούσε και την ανασυγκρότηση των

¹³³ *Κερκυραϊκά Νέα*, 31/1/1949

¹³⁴ *Κερκυραϊκά Νέα*, 25/7/1949

¹³⁵ *Κερκυραϊκά Νέα* 14/11/1949

καταστραφεισών βιβλιοθηκών. Συγκεκριμένα η § 2 αναφέρεται στην περίπτωση της Κέρκυρας-«Ειδικότερα η ανοικοδόμησις της καταστραφείσης Δημόσιας Βιβλιοθήκης Κερκύρας, ως και η επισκευή των λοιπών εν Ελλάδι Δημοσίων Βιβλιοθηκών γίνεται εκ των δια τα Σχολικά κτίρια αναγραφόμενων εκάστοτε πιστώσεων εκ του ειδικού προϋπολογισμού του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας ως και εκ των προς εφαρμογήν του πενταετούς σχεδίου ανασυγκροτήσεως τιθεμένων εις την διάθεσιν του Ελληνικού κράτους πιστώσεων».

Η φιλόδοξη πρόταση του αρχιτέκτονα Λυγίζου για την οποία περίμεναν να διατεθούν δισεκατομμύρια, είχε γίνει αιτία για εσωτερικές διαφωνίες αφού σύμφωνα με τον αρθρογράφο, όσοι είχαν δει πιο ρεαλιστικά τα πράγματα είχαν κατηγορηθεί για «αντικερκυραϊκά αισθήματα» ενώ «Μόνον αφελείς ή εξημμένοι εγκέφαλοι ήτο δυνατόν να φαντασθούν ότι οι Αμερικανοί-και αι πιστώσεις δια σχολικά κτίρια από την αμερικανικήν βοήθεια προήρχοντο-θα ήτο δυνατόν να στέρξουν εις την διάθεσιν δισεκατομμυρίων, εις την ακμήν μάλιστα του ανταρτοπόλεμου, δια την ανοικοδόμησιν μιας επαρχιακής βιβλιοθήκης η οποία ακριβώς λόγω της καταστροφής της είχε χάσει την σημασίαν της». Αν ήθελε κάποιος να είναι ειλικρινής θα έπρεπε να παραδεχτεί ότι το χαμένο περιεχόμενο ήταν αναντικατάστατο και «οι εβδομήντα χιλιάδες τόμοι γενικής βιβλιογραφίας που διέθετε πλέον εβάρυναν ολιγώτερον από τας 3 χιλιάδας επτανησιακών φυλλαδίων, τα αρχεία της Ιονίου Ακαδημίας και μερικά μοναδικά χειρόγραφα», οπότε συμπεραίνει «ο όρος ανασυγκρότησις δεν έχει θέσιν»,¹³⁶ ενώ κάποιες δωρεές προέρχονται «από γραφεία ξένων δυνάμεων με σαφώς προπαγανδιστικό χαρακτήρα».

Η ουσία είναι ότι επτά χρόνια μετά την απελευθέρωση στην πραγματικότητα «δεν έχουν βιβλιοθήκη». Η έκκληση πάντως είναι σαφής- «Ο τόπος έχει ανάγκη από Βιβλιοθήκη και όχι από αποθήκην βιβλίων». ¹³⁷ Σε μία συνεχή προσπάθεια στήριξης οι δωρεές συνεχίζονται τα επόμενα χρόνια αλλά οπωσδήποτε η Βιβλιοθήκη που κάηκε, με τα 500 αρχέτυπα και τα 2500 παλαίτυπα «ήτο ένα εθνικόν πνευματικόν κεφάλαιον αναντικατάστατον».¹³⁸

Το 1957, το βομβαρδισμένο κτήριο παραμένει ερείπιο και η Βιβλιοθήκη στεγάζεται ακόμη σε πτέρυγα στο παλάτι του Άγγλου αρμοστή στην πόλη, σε ακατάλληλες συνθήκες. Η εφημερίδα «Κέρκυρα» στις 6 Ιουλίου του 1957 γράφει ότι τις επόμενες μέρες αναμένεται να φτάσει στο νησί ο επιθεωρητής Δημοσίων έργων κ. Ρουσόπουλος για να συντάξει μελέτη

¹³⁶ *Κερκυραϊκά Νέα*, 16/7/1951

¹³⁷ *Κερκυραϊκά Νέα* 4/8/1952

¹³⁸ *Εφημερίδας των Ειδήσεων*, 17/3/1953

και προϋπολογισμό δαπάνης για ανοικοδόμηση του κτηρίου της Ιόνιας Ακαδημίας με στόχο να εγκατασταθεί πάλι εκεί η Δημόσια Βιβλιοθήκη Κέρκυρας. Είναι μία από τις πολλές φορές που θα γίνει μία αντίστοιχη ανακοίνωση χωρίς να πραγματοποιηθεί. Ωστόσο καθώς οι μήνες περνάνε δίχως να γίνονται εργασίες συμβαίνει κάτι αντίστοιχο με την περίπτωση του Δημοτικού Θεάτρου, δηλαδή η μνήμη του σπουδαίου παρελθόντος διατηρείται ζωντανή μέσα από αφιερώματα, όπως αυτό στην «Κέρκυρα» στις 31 Οκτωβρίου 1957, αφορμή πάλι για θλιβερές συγκρίσεις: «Σήμερα η Κέρκυρα, στερηθείσα όλων των πνευματικών της ιδρυμάτων ζη με τας αναμνήσεις ενός μεγάλου παρελθόντος και το παράπονον ότι το ελληνικόν κράτος ουδέποτε έδειξε σεβασμό δια την ιστορίαν και το παρελθόν της». Μάλιστα λέει ότι θα έπρεπε να ξεσηκωθούν σε «παγκερκυραϊκήν σταυροφορίαν για να μην εξαιρεθεί η Κέρκυρα από τις πόλεις που θα ιδρυθούν Πανεπιστήμια.

Έχει προκύψει λοιπόν το αίτημα όχι μόνο της αποκατάστασης του βομβαρδισμένου κτηρίου αλλά και της επανίδρυσης ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος-διαδόχου της Ακαδημίας του Guilford που υπενθυμίζουμε όμως ότι είχε διαλυθεί το 1865, 78 χρόνια δηλαδή προτού βομβαρδιστεί το κτήριο που την φιλοξενούσε. Η «Κέρκυρα» εκφράζει δραματικά την άποψη ότι το έργο του Γκίλφορντ θα οδηγηθεί στη λήθη αφού «η τέφρα εκάλυψε το εκ των βομβαρδισμών της 13^{ης} Σεπτεμβρίου 1843 πυρποληθέν μέγα διδακτήριον, εις το οποίον από το 1841 εστεγάζετο η Ιόνιος Ακαδημία και τώρα τελευταία η Δημόσια Βιβλιοθήκη Κέρκυρας. Τα πάντα ηθέλησε να παρασύρη εις την άβυσσόν της ο δαίμων της καταστροφής, ακόμη και την προτομήν του ιδρυτού Γκίλφορντ συνέτριψε, το θαυμάσιον εκείνο έργο του μεγάλου Κερκυραίου καλλιτέχνου Παύλου Προσαλέντη».

Το 1958, επαινείται η συμβολή της διευθύντριας της Βιβλιοθήκης Μαρτίνη, αφού κατάφερε να προσθέσει 45.000 τόμους στη συλλογή και διαρκώς την εμπλουτίζει με νέους, παρόλο που το κτιριακό πρόβλημα παραμένει άλυτο. Το 1960 η πεποίθηση είναι ότι «Εγκαταλείπονται εις αφανισμόν τα ιστορικά μας κτίρια»¹³⁹. Με το θέμα της στέγασης ασχολούνται πάλι τα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 18 Οκτωβρίου 1960, υπενθυμίζοντας την ανάγκη εργασιών για το «κτίριον της Ιονίου Ακαδημίας, που επί 12 δεκαετηρίδας εστέγασε την Βιβλιοθήκην της Κερκύρας, με την οποίαν συνεδέθη στενώτατα η πνευματική της παράδοση». Το πρόβλημα ήταν όμως ότι λόγω των περιορισμένων πιστώσεων θα ήταν δύσκολο να υπάρξει ανοικοδόμηση ολόκληρου του κτηρίου, το οποίο στην πραγματικότητα

¹³⁹ *Ελευθερία*, 17/7/1960

αποτελούσε μέρος ενός οικοδομικού συγκροτήματος που πριν τον πόλεμο στέγαζε σχολεία Μέσης Παιδείας.

Το 1961 ο Κ.Καραμανλής επισκέπτεται το νησί για το Πάσχα, οπότε στο πλαίσιο συζήτησης για κατάρτιση ειδικού προγράμματος τουριστικής ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού επανέρχεται το ζήτημα της αναστήλωσης της Ιόνιας Ακαδημίας. Μάλιστα στο σχετικό κλιμάκιο συμμετέχει και ο γνωστός μας από το Δημοτικό Θέατρο αρχιτέκτονας Π.Σακελλάριος. Το κτήριο έχει βέβαια χαρακτηριστεί «ιστορικόν μνημείον διατηρητέον» οπότε η ανοικοδόμησή του κρίνεται επιβεβλημένη, με σκοπό να στεγάσει πάλι την Βιβλιοθήκη, ενώ οι πιστώσεις θα εξασφαλιστούν από την Υπηρεσία Αρχαιοτήτων και Αναστηλώσεων.¹⁴⁰

Όμως φτάνουμε πλέον στο 1963 και το ζήτημα παραμένει στάσιμο. Λίγους μήνες αργότερα, στις 9 Σεπτεμβρίου, τα «Κερκυραϊκά Νέα» γράφουν στο πρωτοσέλιδο «Θα Θεωρηθούν οι πάντες υπεύθυνοι» καθώς υποσχέσεις που σχετίζονταν με τον εορτασμό των 100 χρόνων από την Ένωση-ανάμεσα σε αυτές και η αναστήλωση της Ακαδημίας-έμειναν για άλλη μία φορά ανεκπλήρωτες. Προς το τέλος του 1963 εκφράζεται μία αισιοδοξία αναφορικά με την ίδρυση φορέα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: «Μετά την δήλωση του κ.Παπανδρέου περί ιδρύσεως Τρίτου Πανεπιστημίου ΑΤΕΝΙΖΟΜΕΝ ΜΕ ΒΑΣΙΜΟΝ ΕΛΠΙΔΑ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ»(sic) δηλώνει η «Κέρκυρα» στις 5 Δεκεμβρίου 1963 και πάλι διαπλέκεται η προοπτική ίδρυσης Πανεπιστημίου με την αναστήλωση του ιστορικού κτιρίου. Όπως όμως συνέβη με το Δημοτικό Θέατρο έτσι κι εδώ, το ερείπιο της Ακαδημίας εκφράζει το παράπονο για ένα «ξεπεσμένο» παρόν για το οποίο αποδίδουν ευθύνες και στο κράτος. Συνεχίζει το άρθρο «Και το Κράτος που εγκατέλειψε την Κέρκυραν, αλλά και ο ανθρώπινος παράγων δεν είναι αμέτοχος της σημερινής αποτελματώσεως της Νήσου» και υπενθυμίζει ότι είναι «η αξίωσις του Κερκυραϊκού λαού : Να επισκευασθή το ιστορικόν κτίριον της Ιονίου Ακαδημίας ώστε ταχέως να στεγάσῃ τας Πανεπιστημιακάς Σχολάς που θα προκρίνει ο κ.Παπανδρέου». Το θέμα απασχολεί πολύ έντονα τον Τύπο τους επόμενους μήνες¹⁴¹ με το Υπουργείο Παιδείας να εμφανίζεται πάλι πρόθυμο να ξεκινήσει τις εργασίες αναστήλωσης του ιστορικού κτιρίου, καθώς κατόπιν εντολής του «διετάχθη η υποβολή μελέτης δια την ανέγερσιν του κτιρίου της Ιονίου Ακαδημίας».¹⁴² Μάλιστα η όλη υπόθεση έμοιαζε επιτέλους-ας μην

¹⁴⁰ *Κερκυραϊκά Νέα*, 17/4/1961

¹⁴¹ *Κέρκυρα* 15/7/1964, 31/8/1964, 20/10/1964

¹⁴² *Κέρκυρα* 30/9/1964

ξεχνάμε ότι πλέον έχουν περάσει πάνω από είκοσι χρόνια από τον βομβαρδισμό-να μπαίνει σε μία σειρά, καθώς κατόπιν εντολής του Υφυπουργού Παιδείας Λ.Ακρίτα θα έρχονταν στο νησί μηχανικοί προκειμένου να μελετήσουν το ερειπωμένο κτήριο. Ενδιαφέρον έχει η απάντηση στο ερώτημα που θα βρεθούν τα χρήματα- «Χρήματα υπάρχουν και τα έργα θα αρχίσουν ταχέως!»

Δηλώσεις όπως του καθηγητή Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αθηνών Δ.Ζακυνθινού¹⁴³ ότι η επανίδρυση της Ακαδημίας «θα πληρώσει μέγαν κενόν εις την ζωήν της Επατανήσου και θα συμβάλει εις την αναγέννησιν αυτής» είναι ενδεικτικές των προσδοκιών που επικεντρώνονται γύρω από το βομβαρδισμένο κτήριο αλλά δεν εξαρτώνται αποκλειστικά από την ανοικοδόμησή του.

Από τα κείμενα στον Τύπο πάντως συμπεραίνει κανείς ότι η ίδρυση μίας Σχολής Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης εκλαμβάνεται ως αποκατάσταση της αδικίας απέναντι στην Κέρκυρα, ενώ η επισκευή του κτιρίου όσο σημαντική κι αν είναι εξετάζεται ανεξάρτητα, αν και τα δύο είναι αλληλένδετα. Παρόλο που όπως είδαμε η Ιόνιος Ακαδημία παρήκμαζε για καιρό, συχνά το κλείσιμό της το 1865 παρουσιαζόταν ως μία «θυσία» που ζητήθηκε στην Ένωση με την Ελλάδα. Η Κέρκυρα δηλαδή «μετά την πραγματοποίησιν των εθνικών της ονείρων ηναγκάσθη επί ολόκληρον εκατονταετίαν να πίνη το πικρόν και άδικον και αντίθετον προς την ιστορικήν παράδοσιν ποτήριον της απογυμνώσεως από πάντων των εκπαιδευτικών της ιδρυμάτων». ¹⁴⁴ Στην διεκδίκηση συμμετέχουν και οργανώσεις όπως Η εν Αθήναις Κερκυραϊκή Ένωση «Άγιος Σπυρίδων» ή ο Ροταριανός Όμιλος Κερκύρας¹⁴⁵ και φυσικά το Δημοτικό Συμβούλιο με ψηφίσματα διαμαρτυρίας. Τα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 18 Απριλίου 1966 υπενθυμίζουν ότι «Το Μέγαρον της Ιονίου Ακαδημίας εξακολουθεί, 23 έτη από της καταστροφής του να αποτελή μνημείον εγκαταλείψεως υπό του κράτους των ιστορικών του υποχρεώσεων προς την πρωτεύουσαν της πρώτης μετά την άλωσιν Ελευθέρας Ελληνικής Πολιτείας».

Η πιο δυναμική κίνηση πάντως που φανέρωνε το ενδιαφέρον της τοπικής κοινωνίας για τις εξελίξεις, ήταν η πραγματοποίηση συλλαλητηρίου. Η «Ελευθερία» στις 12 Ιουλίου 1966 είναι σαφής : «ΕΙΝΑΙ ΧΡΕΟΣ ΜΑΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΝΑ ΜΗ ΛΕΙΨΗ ΚΑΝΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟ-ΕΜΠΑΙΓΜΟΣ ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΟΣ».

¹⁴³ *Κέρκυρα* 2/12/1964

¹⁴⁴ Από το βιβλίο του Α.Ζερβού *ΑΙ δυο πρωτεύουσες της Ανατολής*, στα *Κερκυραϊκά Νέα* 14/6.1965 στο άρθρο του Ευ..Μάνη

¹⁴⁵ *Φως της Κέρκυρας* 4/4/1966 και 18/4/1966

Υπενθυμίζεται ότι οι Άγγλοι είχαν κάνει προφητική δήλωση όταν πριν αποχωρήσουν το 1864 είχαν πει «η Κέρκυρα θα μετεβάλλετο δια της Ενώσεώς της με την Ελλάδα εις επαρχίαν εσχάτης κατηγορίας»¹⁴⁶-βολές δηλαδή πάλι προς την Αθήνα. Στο συλλαλητήριο που πραγματοποιήθηκε μπροστά στο Δημαρχιακό Μέγαρο συγκεντρώθηκαν χιλιάδες κόσμου.¹⁴⁷ Ωστόσο, ούτε με το συλλαλητήριο προκύπτουν εξελίξεις, για το υπόλοιπο του 1967 και το 1968, ενώ και η Βιβλιοθήκη εξακολουθεί να βρίσκεται «σε άθλια και ελεεινή κατάσταση».¹⁴⁸ Γενικώς πάντως η εικόνα των ερειπίων δεν βοηθάει στον τουρισμό στον οποίο όλο και περισσότερο βασίζεται η οικονομία του νησιού.¹⁴⁹ Στις 15 Ιανουαρίου του 1969, η «Κέρκυρα» αναδημοσιεύει μία φωτογραφία, αυτή του ανδριάντα του Ιωάννη Καποδίστρια με το ερείπιο της Ακαδημίας στο βάθος, από διαμαρτυρία που έστειλε η Κερκυραϊκή Ένωση Αθηνών προς την κυβέρνηση, ακαδημαϊκούς, βιβλιοθήκες κ.ά, αναδεικνύοντας δηλαδή σε συνδυασμό δύο πολύ σημαντικά στοιχεία της τοπικής ιστορίας.

Σε επίσκεψη στην Βιβλιοθήκη του υφυπουργού Προεδρίας Βοβολίνη είχε αναγνωριστεί ότι «αι συνθήκαι στεγάσεως ουδόλως εξυπηρετούν τας λειτουργικάς των ανάγκας και θέτουν εις κίνδυνον αυτήν ταύτην την υπόστασίν των»¹⁵⁰ Το αίτημα επανασύστασης της Ακαδημίας επανέρχεται διαρκώς, ενώ τα ερείπια προσεγγίζονται σαν ένας ιερός, σεβάσιμος χώρος (θυμίζοντας αντίστοιχη προσέγγιση στα ερείπια του Δημοτικού Θεάτρου). Και το αθηναϊκό «Έθνος» όπως αναδημοσιεύει η «Ελευθερία» στις 22 Φεβρουαρίου 1969 διαμαρτύρεται για το «καταρρημαγμένο από τις βόμβες των Στούκας κοκκινωπό κτίριο...». Προς το τέλος και του 1969, η «Κέρκυρα» δημοσιεύει για άλλη μια φορά την φωτογραφία του βομβαρδισμένου κτηρίου κι επιστολή διαμαρτυρίας της Κερκυραϊκής Ένωσης Αθηνών για να μην αφήνουν άλλο πια «τον τύμβον τούτον εις το διηνεκές με το εξ αγριοσυκεών φυτώριον» (επειδή στο εσωτερικό του κτηρίου φύτευαν πια ανεξέλεγκτα η βλάστηση). Ο πρόεδρος μάλιστα της Ένωσης Βλ.Κόλλας επικαλείται την πληθώρα έργων που κατασκευάζονται εκείνη τη στιγμή στην Ελλάδα, οπότε το αίτημά τους είναι θεμιτό και κλείνει με το ότι αν επιτέλους πραγματοποιηθεί «θα δημιουργήσετε αίσθημα ευγνωμοσύνης εις πάντα τον Κερκυραϊκόν λαόν». Η απάντηση από τον Υπουργό Δημοσίων Έργων είναι ότι η ανοικοδόμηση τους απασχόλησε κατά το παρελθόν αλλά δεν έχει πραγματοποιηθεί

¹⁴⁶ *Κερκυραϊκά Νέα*,

¹⁴⁷ *Φως της Κερκυρας* 15/7/1966 και 11/9/1966

¹⁴⁸ *Ελευθερία*, 8/5/1968

¹⁴⁹ *Ελευθερία*, 9/8/1968

¹⁵⁰ *Κερκυραϊκά Νέα* 7/4/1969

λόγω «μεγίστου φόρτου της Υπηρεσίας» και ότι οι εργασίες θα περιληφθούν επιτέλους στο πρόγραμμα εργασιών του προσεχούς έτους, δηλαδή του 1970.

Την χαρμόσυνη-που και πάλι θα διαψευστεί- είδηση ότι το κτήριο θα αναστηλωθεί οπωσδήποτε δημοσιεύουν τα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 16 Φεβρουαρίου του 1970. Η αισιοδοξία αυτή πήγαζε από την απόφαση σύσκεψης που είχε πραγματοποιηθεί στην Αθήνα στις 11 Δεκεμβρίου υπό την προεδρία του Παττακού. Υπήρχε μάλιστα και έγγραφο με το οποίο ζητούνταν η σχετική χρηματοδότηση, καθώς και προμελέτη της Υπηρεσίας Αναστηλώσεως του Υπουργείου Προεδρίας ώστε να προκύψει το ύψος της δαπάνης. Ωστόσο το ζήτημα περιπλέκεται περαιτέρω αφού σημαντικό τμήμα του κτηρίου το κατείχε πλέον ο ΟΔΕΠ (Οργανισμός Διαχείρισης Εκκλησιαστικής Περιουσίας), το οποίο μάλιστα είχε ενοικιαστεί στην Αγροτική Τράπεζα για αποθήκευση γεωργικών φαρμάκων. Η Εκκλησία είχε αποκτήσει αυτό το τμήμα όταν το Υπουργείο Οικονομικών το 1952 την αποζημίωσε για μοναστηριακά κτήματα που χρησιμοποίησε για αποκατάσταση ακτημόνων. Υπήρχε φόβος επομένως μήπως ο ΟΔΕΠ ζητούσε υψηλό τίμημα για την εξαγορά.

Λίγο αργότερα¹⁵¹ κυβερνητικό κλιμάκιο επισκέπτεται το νησί υπό τον αντιπρόεδρο Παττακό και σε «μακράν σύσκεψιν» ανάμεσα στα ζητήματα που συζητήθηκαν ήταν και η Ιόνιος Ακαδημία, της οποίας θα προωθούνταν η αναστήλωση, ανεξαρτήτως αν θα λειτουργούσε τελικά ή όχι σχολή στο κτήριο της. Προς το τέλος του 1970 άλλο ένα κυβερνητικό κλιμάκιο υπό τον Παττακό φτάνει στην Κέρκυρα και δηλώνει την οριστική απόφαση ανοικοδόμησης του κτηρίου με σχετική πίστωση στον προϋπολογισμό του 1971.¹⁵² Η «Ελευθερία» μάλιστα γράφει στις 3 Δεκεμβρίου ότι αν προχωρήσει η Ακαδημία «θα είναι μία επί πλέον μεγάλη και σπουδαία απόδειξις του εμπράκτου ενδιαφέροντος και της αμερίστου στοργής της Επαναστάσεως της 21^{ης} Απριλίου δια την Κέρκυραν». Η έκταση της ανοικοδόμησης παρέμενε ασαφής (μόνο η ερειπωμένη πρόσοψη του ιστορικού κτηρίου ή όλο το τετράγωνο;), «πάντως υπό του Αντιπροέδρου της Κυβερνήσεως εδηλώθη κατηγορηματικώς ότι δεν είναι δυνατόν εις την Κέρκυραν να υπάρχουν ερείπια και ότι το κτίριον θα ανοικοδομηθεί οπωσδήποτε».

Σταθερά μένει παραγκωνισμένη η Βιβλιοθήκη, αν και έχει φτάσει πια να αριθμεί 60.000 τόμους¹⁵³ και περιμένει-μάταια- την ανοικοδόμηση της ιστορικής προπολεμικής της έδρας.

¹⁵¹ *Κερκυραϊκά Νέα*, 20/4/1970

¹⁵² *Κερκυραϊκά Νέα* 9/11/1970

¹⁵³ *Κέρκυρα*, 10/9/1971

«Χρόνια ολόκληρα αγωνιζόμασθε δια την ανοικοδόμησιν του ερειπωμένου κτιρίου στο οποίο άλλοτε εστεγάζετο η Ιόνιος Ακαδημία» και «τώρα πληροφορούμαστε ότι για το τμήμα που ανήκει στον ΟΔΕΠ και την παραχώρησή του στο κράτος δεν έχει γίνει καμία ενέργεια από τους αρμοδίους». ¹⁵⁴

Στις 6 Δεκεμβρίου του 1971, με αφορμή την επίσκεψη του Υπουργού Παιδείας Φραγκάτου στο νησί, τα «Κερκυραϊκά Νέα» τονίζουν πάλι το ενδιαφέρον του Παττακού για το θέμα, αφού φέρεται να έδωσε ρητή εντολή να γίνει ανοικοδόμηση του κτιρίου εντός του 1972 «κατά τρόπον οριστικόν». Το 1972 το ερώτημα που προκύπτει επιπλέον είναι αν η ανοικοδόμηση (που φυσικά δεν έχει ξεκινήσει καν) θα συμπεριλάβει και τα γειτονικά κτίσματα, καλύπτοντας όλο το τετράγωνο.¹⁵⁵ Μία τέτοια επέκταση θα σήμαινε απαλλοτριώσεις και αυξημένο κόστος. Ωστόσο τα υποτιθέμενα καλά νέα¹⁵⁶ για το ερειπωμένο κτίριο επιβεβαιώνονται από τον δημόσιο απολογισμό του Νομάρχη Παπαδόπουλου που είχε πραγματοποιηθεί λίγες μέρες νωρίτερα, καθώς η αποκατάσταση ολόκληρου του τετραγώνου και όχι μόνο του ιστορικού κτηρίου είναι στους στόχους του έτους. Μπορεί να μην είναι ακόμη σίγουρο τι θα στεγαστεί αλλά ο Νομάρχης τόνισε ότι ας μην ανησυχεί ο κόσμος, το έργο θα πραγματοποιηθεί..

Η ανακοίνωση πάντως του Υπουργείου που προβλέπει τροποποίηση του σχεδίου πόλεως ώστε να απαλλοτριωθούν και κατεδαφιστούν οικίες εντός του τετραγώνου σχολιάζεται ως σχέδιο «εκτός πραγματικότητας». ¹⁵⁷ Σε παρόμοιο μήκος κύματος και το «Φως της Κέρκυρας» στις 13 Μαρτίου με πρωτοσέλιδο «Ιόνιος Ακαδημία και απαλλοτριώσεις» όπου εκφράζονται ενστάσεις για την αναγκαιότητα των απαλλοτριώσεων, αφενός διότι θα ξεσπιτωθούν τόσοι άνθρωποι αφετέρου γιατί θα γίνει άλλη μία άσκοπη σπατάλη δημόσιου χρήματος. Ούτως ή άλλως, το σχέδιο δεν προχωράει, το ερείπιο παραμένει ερείπιο και αυτή την φορά τα προβλήματα φαίνεται να προέρχονται από τον ΟΔΕΠ ¹⁵⁸ που μοιάζει απρόθυμος να παραχωρήσει αντί ανταλλάγματος το τμήμα του οικοπέδου που αντιστοιχεί σε περίπου 480 τετραγωνικά μέτρα. Ο αρχιεπίσκοπος Ιερώνυμος δηλώνει πάντως πρόθυμος για δωρεάν παραχώρηση του συγκεκριμένου τμήματος και το γνωστοποιεί στους αρμοδίους. Ο ΟΔΕΠ ωστόσο δεν προχώρησε στη νομική κατοχύρωση αυτής της παραχώρησης, καθώς σύμφωνα με πληροφορίες της εφημερίδας, η διοίκησή του επιζητεί

¹⁵⁴ Φως της Κέρκυρας, 10/10/1971

¹⁵⁵ Κερκυραϊκά Νέα 10/1/1972

¹⁵⁶ Κερκυραϊκά Νέα 7/2/1972

¹⁵⁷ Κέρκυρα, 10/2/1972

¹⁵⁸ Κερκυραϊκά Νέα 17/4/1972

να λάβει αντάλλαγμα από το Δημόσιο, κατά το προηγούμενο του 1957.¹⁵⁹ Τελικά τον Ιούλιο «ο ΟΔΕΠ παραχωρεί το οικοπέδόν του υπό προθεσμίαν», για την ακρίβεια έναντι του συμβολικού τιμήματος των 100.000 δραχμών αλλά με έναν κάπως περίεργο όρο: να επανέλθει στον ΟΔΕΠ αν εντός πενταετίας δεν εκπληρωθεί ο σκοπός για τον οποίον παραχωρείται. Στις 17 Αυγούστου το «Φως της Κέρκυρας» σχολιάζει ότι έχει παρέλθει αρκετό χρονικό διάστημα «από της δημοσιεύσεως των παράδοξων όρων δωρεάς του οικοπέδου από τον ΟΔΕΠ» αλλά το πιθανότερο τελικά έτσι να κυλήσει και η πενταετής προθεσμία «με την αδράνεια που μας διακρίνει εμάς τους Κερκυραίους». Έτσι συνεχίζει όχι μόνο δεν θα φτιαχτεί Πανεπιστήμιο «αλλά και άλλαι τεράστιαι αγριοσυκεαί θα καλύψουν τα τωρινά ερείπια του κτηρίου της άλλοτε Ιονίου Ακαδημίας».¹⁶⁰

Τον Δεκέμβριο του 1972 ο Νομάρχης Παπαδόπουλος υπογράφει απόφαση για παραχώρηση του οικοπέδου της Ακαδημίας στο Υπουργείο Παιδείας «δια την ανέγερσιν κτίσματος κοινωφελούς χαρακτήρα». Ο καημός της Κέρκυρας να δει το κτήριο επιτέλους αναστηλωμένο και σε λειτουργία, αποτυπώνεται στην ευχετήρια κάρτα του τέως Δημάρχου Ραθ για τα Χριστούγεννα του 1972¹⁶¹. Μέσω της κάρτας διαμαρτύρεται για το κτήριο που «εξακολουθεί να παραμένη ερείπιο, που αν είχε φωνή θα εφώναζε στα πέρατα της Οικουμένης «Γιατί τόση αχαριστία;» και αναρωτιέται «Ως πότε θα συνεχίζεται αυτή η τόσο κατάφωρος εις βάρος της Κέρκυρας αδικία;»

Η Ιόνιος Ακαδημία «είναι το μόνον ερείπιον που απομένει ακόμη εις την Κέρκυραν δια να ενθυμίζη τας καταστροφάς του πολέμου και την γραφειοκρατικήν αβελτηρίαν»¹⁶², ανακριβής διαπίστωση καθώς υπήρχαν και βασικά υπάρχουν ακόμη και σήμερα ερείπια του πολέμου στην πόλη αλλά δεν θεωρούνται τοπόσημα. Ενώ το έργο πηγαίνει από αναβολή σε αναβολή για δεκαετίες πλέον, έχει προταθεί ένα φιλόδοξο σχέδιο απαλλοτριώσεων αντί να γίνει απλώς η ανοικοδόμηση των συνεχόμενων κτηρίων σε τριώροφο ύψος, λύση που θα επαρκούσε για να στεγάσει Πανεπιστημιακή Σχολή και Βιβλιοθήκη. Το να σπαταληθούν τόσα χρήματα για την απαλλοτρίωση όλου του τετραγώνου μοιάζει εντελώς άτοπο.¹⁶³ Αυτό το σχέδιο θα προκαλέσει «πέταγμα στο δρόμο

¹⁵⁹Οπότε και «κατόπιν ενεργειών της Κερκυραϊκής Επιτροπής Αθηνών επετεύχθη η εκ μέρους του ΟΔΕΠ ανταλλαγή του κτίσματος της Βιβλιοθήκης με άλλο ακίνητο του Δημοσίου στην Κέρκυρα».

¹⁶⁰ *Κερκυραϊκά Νέα*, 17/7/1972

¹⁶¹ *Φως της Κέρκυρας* 21/12/1972

¹⁶² *Κερκυραϊκά Νέα* 4/6/1973

¹⁶³ *Φως της Κέρκυρας* 15/6/1973

δεκάδων οικογενειών από την πατρική των στέγη έναντι όλως ευτελούς χρηματικής αποζημιώσεως, ήτοι 5.500.000 δια 45 κατοικίας ως πληροφορούμεθα, όταν εις το εν λόγω τετράγωνον υπάρχουν δεκάδες κατοικιών των οποίων η αξία υπερβαίνει το ένα εκατομμύριο». Δικαιολογημένα ο αρθρογράφος ισχυρίζεται ότι τόσο εκτεταμένη παρέμβαση θα προκαλέσει προστριβές και διενέξεις χωρίς λόγο και συμπληρώνει «Και έτσι ανοικοδομώντας τα ερείπια της Ιονίου Ακαδημίας να μην δημιουργήσουμε άλλα κοινωνικά τοιαύτα».

Δεν εκπλήσσει πλέον ότι για τα Χριστούγεννα του 1973, η ευχετήρια κάρτα του τέως Δημάρχου Ραθ έχει θέμα πάλι την Ιόνιο Ακαδημία με την υπενθύμιση ότι για να λειτουργήσει στην αρχή, ο Γκίλφορντ είχε προσφέρει το σπίτι του-για ευνόητες συγκρίσεις με τη στάση του ελληνικού κράτους. Για το βομβαρδισμένο κτήριο «ουδεμία πρόοδος εσημειώθη»¹⁶⁴ και με την απομάκρυνση του πρώην Υπουργού Παιδείας Στεργιόπουλου κανείς δεν γνωρίζει σε ποια φάση βρίσκεται το θέμα.

Το πρόβλημα απασχολεί και την «πρώτη μεταχουντική συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου, ενώ στα τέλη του 1974 ανακοινώνεται ότι «Η Ιόνιος Ακαδημία επανιδρύεται» με υπογραφή του Υπουργού Παιδείας Λούρου προς τον οποίον εκφράζεται ευγνωμοσύνη.¹⁶⁵ Ωστόσο και για τις γιορτές του 1974 η κάρτα του Ραθ έχει το ίδιο θέμα και όντως, η επιβεβαίωση της ματαίωσης έρχεται τον Ιανουάριο του 1975: «Πλήγμα κατά της Κέρκυρας-Η κυβέρνηση κατόπιν σκοτεινών παρεμβάσεων ματαίωσε την ίδρυση της Ιονίου Ακαδημίας ως Πανεπιστημίου». Αυτή την φορά κατηγορούν τον βουλευτή του Καραμανλή και πρόεδρο της Ακαδημίας Αθηνών Ζακυθινό και δημοσιεύουν (άλλη μία) διαμαρτυρία της Κερκυραϊκής Ένωσης Αθηνών.¹⁶⁶

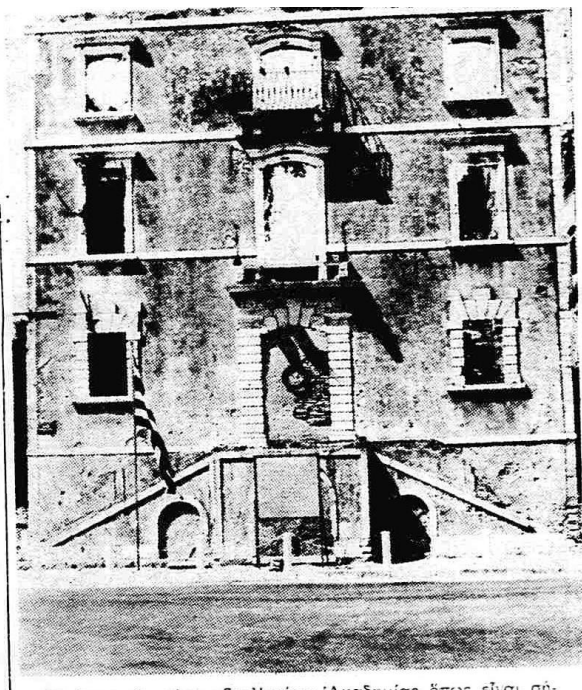
Σε μία πρωτοβουλία που θυμίζει αντίστοιχες για το Δημοτικό Θέατρο ήταν πρόθυμος να προβεί ένας αναγνώστης στα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 27 Ιανουαρίου του 1975. Ο Β.Παπαβλασόπουλος λέει ότι είχε στείλει επιστολή σε αθηναϊκή εφημερίδα με σκοπό «να κινήσει το ενδιαφέρον της εν Αθήναις πρεσβείας της Δυτικής Γερμανίας δια την παροχήν οικονομικής ενισχύσεως προς ανοικοδόμησιν του κτιρίου της Ιονίου Ακαδημίας το οποίον κατεστράφη υπό γερμανικής βόμβας». Ενδιαφέρον εκδηλώνεται διαρκώς με διάφορους τρόπους- ψηφίσματα όπως του Μητροπολίτου Πολύκαρπου και της Επιτροπής Κερκυραϊκών Οργανώσεων, τηλεγράφημα του Δημάρχου Ραθ ή «Ενέργειαι του βουλευτού

¹⁶⁴ *Κερκυραϊκά Νέα* 7/1/1974

¹⁶⁵ *Φως της Κέρκυρας* 15/11/1974

¹⁶⁶ *Κέρκυρα* 10/1/1975

κ.Σ.Ράλλη όπου τονίζει ότι η υπομονή έχει εξαντληθεί..¹⁶⁷ Η Αναγνωστική Εταιρεία στέλνει έγγραφο διαμαρτυρίας με φωτογραφία του ερειπίου,¹⁶⁸ ενώ ο Δήμαρχος Ραθ τοποθετεί πινακίδα στο κτήριο «δια την επί τριάντα δύο χρόνια μη ανοικοδόμηση του κτιρίου που εστεγάζετο το ιστορικό ίδρυμα» με το ακόλουθο κείμενο : «Χαλάσματα Αγιασμένα στη κερκυραϊκή κατάθλιψη μαρτυρούνε τον πολεμικό όλεθρο και τη κρατική αστοργία που σαν κακή μοίρα επέπεσαν σ 'αυτό το ΙΕΡΟ TEMENOS των Ελληνικών Γραμμάτων, της Επιστήμης, των Τεχνών...» Σπύρος Ραθ Δήμαρχος Κερκυραίων. (εικ.8)

Εικ. 8 Το ερειπωμένο κτήριο με την πινακίδα διαμαρτυρίας του Δημάρχου Ραθ (Κέρκυρα 10/9/1975, από το ψηφιακό αποθετήριο της Βιβλιοθήκης της Βουλής

<https://digitallibrary.parliament.gr/newspapers/items/61c16310-54b2-405f-b7bd-84bdd17e66e6>)

Στο τέλος του 1975, ο Κ.Καραμανλής μεταβαίνει στην Κέρκυρα και μένει στο κοντινό στην Ακαδημία κτήριο Κορφού Παλάς¹⁶⁹, οπότε Το «Φως της Κέρκυρας» εκφράζεται με μελοδραματικό τρόπο : «Θα άκουσε την παραπονιάρικη, ντροπαλή και γεμάτη πνευματική αβρότητα φωνή από τα πλησίον του ξενοδοχείου Κορφού Παλάς που διέμενε ερείπια της ΙΟΝΙΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ να του λένε: «Μα πότε τέλος πάντων θα δουν τον πέπλο της

¹⁶⁷ Φως της Κέρκυρας 14/2/1975,30/6/1975 και 15/7/1975 αντίστοιχα.

¹⁶⁸ Κέρκυρα, 10/9/1975

¹⁶⁹ Έργο του Π.Σακελλάριου που είχε αναλάβει και το Δημοτικό Θέατρο

κρατικής στοργής τα ερείπιά μου; Πότε άλλοτε μέσα σ' αυτό το άλλοτε ΙΕΡΟ TEMENOS θα ξαναλειτουργήσουν οι Πανεπιστημιακές Σχολές που τόσο αυθαίρετα και παράνομα μου πήρατε;»

Το 1976 κυλάει πάλι μόνο με εξαγγελίες «Το ερείπιο της Ιονίου Ακαδημίας εξακολουθεί να οικτείρη τη μεταπολεμική κρατική ασυναρτησία! Όλες οι κυβερνήσεις στερήθηκαν του θάρρους να αναλάβουν την ανοικοδόμησή του, ανεξάρτητα αν θα στέγαζε ή όχι Πανεπιστημιακές Σχολές. Άφηναν εκκρεμές το θέμα για να βαυκαλιζόμεθα οι Κερκυραίοι με την ελπίδα ότι θα αποκτήσουμε Πανεπιστήμιο», γράφουν τα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 12 Απριλίου 1976. Τον Ιούλιο ανακοινώνεται μέσω του βουλευτή Καλούδη ότι ο Υπουργός Πολιτισμού κι Επιστημών Τρυπάνης θα διαθέσει πίστωση 10 εκ. δραχμών για την αναστήλωση του ερειπωμένου κτηρίου.¹⁷⁰ Το Νοέμβριο του ίδιου έτους φαίνεται να υπάρχει μία κινητικότητα στο θέμα της ίδρυσης εκπαιδευτικού φορέα καθώς ανακοινώνεται ότι επίκειται προκήρυξη ενδιαφέροντος για διδακτικό προσωπικό και «Συγχρόνως προωθείται και το θέμα της αναστηλώσεως του κτηρίου της Ιονίου Ακαδημίας. Ήδη έχει αναγραφεί σχετική πίστωση στον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων του 1977, ενώ οι τεχνικές υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας προχωρούν στη σύνταξη της σχετικής μελέτης. Το κτήριο θα διατηρήσει στο εξωτερικό του την παλαιά αρχιτεκτονική του μορφή, δεδομένου ότι έχει χαρακτηριστεί από το 1957 ιστορικό διατηρητέο μνημείο». ¹⁷¹ Όσον αφορά την επίσης ξεχασμένη Δημόσια Βιβλιοθήκη «που στεγάζεται σήμερα υπό απαράδεκτες συνθήκες στο ισόγειο και το υπόγειο των Ανακτόρων της πόλεως» προτείνεται να στεγαστεί σε κτήριο του Παλαιού Φρουρίου.

Όλα αυτά όμως προς το παρόν θα αποδειχτούν μόνο προγραμματικές δηλώσεις. Τον Μάρτιο του 1977 ανακοινώνεται για πολλοστή φορά ότι ανοικοδομείται το κτίριο της Ιονίου Ακαδημίας εντός του έτους, ενώ ιδρύεται Σχολή Μεταπτυχιακών Σπουδών Ξένων Γλωσσών, άρα «Με άλλα λόγια, η αναβίωση της Ιονίου Ακαδημίας εντός πενταμήνου θα έχει καταστεί πραγματικότητα». ¹⁷²

Οι προσδοκίες διαψεύδονται λόγω εμπλοκών πάλι με τον ΟΔΕΠ¹⁷³, του οποίου το οικόπεδο είναι απαραίτητο. Η εφημερίδα συμπληρώνει ότι «ενέργειες για την οικειοθελή παραχώρηση του τμήματος που ανήκει στον ΟΔΕΠ έχουν γίνει πολλές μέχρι σήμερα,

¹⁷⁰ *Κερκυραϊκά Νέα* 26/7/1976

¹⁷¹ *Φως της Κέρκυρας*, 29/11/1976

¹⁷² *Κερκυραϊκά Νέα* 21/3/1977

¹⁷³ *Κερκυραϊκά Νέα* 6/2/1978

τελικά δε η Εκκλησία είχε δεχθεί έναντι συμβολικού τιμήματος 100.000 δραχμών. Δεν υπήρξε όμως ο φορέας που θα αξιοποιούσε αυτή την προσφορά». Η εφημερίδα υποστηρίζει ότι αν δεν «υπάρξει κατανόησης εκ μέρους της Εκκλησίας, το Κράτος θα προχωρήσει στην απαλλοτρίωση του οικοπέδου. Διότι δε νοείται να υπάρχει ερείπιο στη ζώνη εμφανίσεως της πόλεως, 34 χρόνια μετά το τέλος του πολέμου. Σε καμία χώρα δεν έχει συμβεί κάτι τέτοιο και μάλιστα με κτίριο που συνδέεται άμεσα με την πολιτιστική της παράδοση». Αλλά και η Βιβλιοθήκη αντιμετωπίζει μία απρόθυμη να την βοηθήσει Αρχαιολογική Υπηρεσία που αρνείται να της παραχωρήσει άλλες δύο αίθουσες στο παλάτι του Άγγλου αρμοστή όπου στεγάζεται ακόμη¹⁷⁴

Καθώς καθυστερήσεις οφείλονται και σε προϋποθέσεις για την διατήρηση της πρόσοψης, γίνεται ακόμη και η κάπως παράδοξη πρόταση να αποχαρακτηρισθεί το κτήριο από διατηρητέο¹. Πάντως τα προβλήματα συνεννόησης μοιάζουν τόσο δυσεπίλυτα, ώστε με αφορμή την επίσκεψη του Υπουργού Πολιτισμού και Επιστημών Πλυτά, η πληθώρα διαφορετικών προτάσεων από τοπικούς παράγοντες που αδυνατούσαν να συμφωνήσουν μεταξύ τους οδηγεί τον Υπουργό να προτείνει «πρώτα να συμφωνήσουν και μετά να επανέλθουν».¹⁷⁵

Σε σύσκεψη υπό την προεδρία του υπουργού Πολιτισμού Νιάνια,¹⁷⁶ δίνονται πάλι υποσχέσεις και επισημαίνεται η «απροθυμία της εκκλησίας να τακτοποιήσει το θέμα της παραχωρήσεως ολοκλήρου κτιρίου στο Υπουργείο Παιδείας», οπότε ζητείται από την κυβέρνηση να παρέμβει δυναμικά. Στις 4 Φεβρουαρίου του 1980, τα «Κερκυραϊκά Νέα» κυκλοφορούν με πρωτοσέλιδο που δηλώνει «Εισέρχεται στην ευθεία-Η ανοικοδόμησις της Ιονίου Ακαδημίας-Φορείς το Κέντρο Μεταφράσεως και Διερμηνείας». Γίνεται άλλη μία αναδρομή στην ανταλλαγή του 1952 με τις ακαλλιέργητες γαίες στην Βοιωτία που είχαν δοθεί για την αποκατάσταση των ακτημόνων, ως αρχή του προβλήματος που αντιστοιχεί στο ρόλο του ΟΔΕΠ, ο οποίος το 1979 κατέχει ακόμη το τμήμα του καθώς δεν είχε γίνει η συμβολική εξαγορά των 100.000 δραχμών, ούτε η ίδρυση Πανεπιστημιακής Σχολής που ήταν οι όροι που είχε θέσει. Ωστόσο, με μεσολάβηση του μητροπολίτη Πολύκαρπου λαμβάνεται απόφαση (αρ.13/14.11.1979) από το Κεντρικό Διοικητικό Συμβούλιο του Οργανισμού, να καταστεί εκ νέου ισχυρή η απόφαση του 1972, με το ίδιο συμβολικό τίμημα και τον ίδιο όρο. Μένει να ορίσει το Υπουργείο σε ποιον φορέα θα μεταβιβαστεί η

¹⁷⁴ *Ελευθερία*, 21/12/1977 και 20/1/1978

¹⁷⁵ *Κέρκυρα* 10/8/1978

¹⁷⁶ *Κέρκυρα*, 10/6/1979

κυριότητα του παραχωρούμενου τμήματος του ΟΔΕΠ. Άλλωστε εκκρεμεί και η μεταστέγαση της Βιβλιοθήκης στο κτήριο που θα ξανακτιστεί. Η συλλογή της περιλαμβάνει πλέον 67.000 τόμους και οι συνθήκες στο Παλάτι εξακολουθούν να είναι ακατάλληλες, οπότε γίνεται έκκληση να ξαναστεγαστεί στην προπολεμική της έδρα-όταν βέβαια αποκατασταθεί.¹⁷⁷

«Δεν είναι μόνον το ερείπιο της Ιονίου Ακαδημίας που βαθμολογεί την κρατική αβελτηρία, προαιώνιο αίσχος όλων των κυβερνήσεων από το 1945 μέχρι σήμερα αλλά και πολλά άλλα».¹⁷⁸ Το μόνο που επαναλαμβάνεται είναι το ερώτημα «Γιατί δεν ανοικοδομείται το κτίριο της Ιονίου Ακαδημίας-Τα μόνα που δεν λείπουν είναι τα χρήματα».¹⁷⁹ Το παράδοξο είναι ότι μετά από όλα αυτά τα χρόνια «δεν υπάρχει ούτε μελέτη, ούτε καν αποτύπωση του κτιρίου» αν και υπήρχε ανεκμετάλλευτη πίστωση των 3 εκ. δραχμών για οριστική μελέτη. Προς το τέλος του 1980 πλέον και για άλλη μία φορά ανακοινώνεται ότι «Κατόπιν πρωτοβουλίας του Νομαρχιακού Ταμείου-επροκηρύχθη διαγωνισμός για την σύνταξη της μελέτης ανοικοδομήσεως της Ιονίου Ακαδημίας»¹⁸⁰ και ότι θα συγκροτηθεί μία επιτροπή που θα βραβεύσει τις σχετικές μελέτες, με την πρώτη να λαμβάνει το ποσό των 2.400.000 δραχμών, την δεύτερη 150.000 και την τρίτη 80.000. Μέριμνα υπήρξε και για να δοθούν οι περίφημες 100.000 δραχμές για τη συμβολική αγορά του μεριδίου της Εκκλησίας από τον προϋπολογισμό του 1981, οπότε, μοιάζει να δρομολογείται επιτέλους το έργο- καλύτερα θα λέγαμε δημιουργείται η σχετική εντύπωση. Ωστόσο αργότερα το όλο θέμα με τον διαγωνισμό αποκαλύπτεται ότι απέβλεπε «στην πρόκριση ωρισμένου τεχνικού γραφείου της πρωτεύουσας με ευρύτατες διασυνδέσεις με κυβερνητικούς και εξωκυβερνητικούς κύκλους οι οποίοι θα επηρέαζαν τις τελικές αποφάσεις.»¹⁸¹

Στο ίδιο φύλλο όπου ανακοινώνεται ο διαγωνισμός, φιλοξενείται επιστολή του αρχιτέκτονα Ι.Κόλλα. Μιλάει για «τριαντάχρονη αερολογία» και υποστηρίζει ότι το πρόβλημα για την ανοικοδόμηση του κτιρίου ήταν η «σύγχυση μεταξύ κτηρίου της πάλαι ποτέ Ακαδημίας και επαναλειτουργίας Πανεπιστημίου στο ίδιο κτήριο», κάτι που είχαν επισημάνει και τα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 6 Οκτωβρίου του 1980. Ο επιστολογράφος υποστηρίζει ότι δεν είναι δυνατό να περιμένουμε ένα κτήριο που στέγαζε Πανεπιστήμιο την εποχή του Γκίλφορντ, να επαρκεί για να στεγάσει κάτι αντίστοιχο σήμερα. Αυτό που είναι «ιστορικό

¹⁷⁷ Κέρκυρα, 5/4/1980

¹⁷⁸ Κερκυραϊκά Νέα, 14/7/1980

¹⁷⁹ Κερκυραϊκά Νέα, 6/10/1980

¹⁸⁰ Κερκυραϊκά Νέα 17/11/1980

¹⁸¹ Κερκυραϊκά Νέα, 21/12/1981

διατηρητέο μνημείο και αξιόλογο αρχιτεκτόνημα είναι το αδειανό κέλυφος, το ερείπιο της Ιόνιας Ακαδημίας, της προπολεμικής Βιβλιοθήκης», δηλαδή η βορεινή και ανατολική πλευρά του συγκροτήματος που είναι «χαρακτηριστικότερες κερκυραϊκές» και πάντως για τον αρχιτέκτονα «μοναδικές στην Ελλάδα», ενώ η νότια έδειχνε απλώς σαν τοίχος που έκλεινε πίσω του σπίτια. Και ο Κόλλας στην παρέμβασή του υπενθυμίζει τις «κάκιστες συνθήκες» στις οποίες στεγάζεται ακόμη στο παλάτι η άτυχη Βιβλιοθήκη και συμπεραίνει «Καιρός πια να προγραμματίζεται ρεαλιστικά».

Λίγο πριν φύγει και το 1980, η «Κέρκυρα» στις 10 Δεκεμβρίου επιβεβαιώνει την πρόθεση της Κυβέρνησης να «ανοικοδομήσει το κτίριο έπειτα από 37 χρόνια» και μάλλον κανείς δεν εκπλήσσεται όταν την εξαγγελία ακολουθεί η διαμαρτυρία για την μη υλοποίηση των υποσχέσεων. Στις 16 Φεβρουαρίου του 1981, τα «Κερκυραϊκά Νέα» με αφορμή τον κρατικό προϋπολογισμό με κεφαλαία υπενθυμίζουν με αγανάκτηση ΟΤΑΝ ΤΟ ΕΡΕΙΠΙΟ ΤΗΣ ΙΟΝΙΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΝΑ ΥΨΩΝΕΙ ΠΡΟΚΛΗΤΙΚΑ ΤΟ ΣΚΕΛΕΘΡΟ ΤΟΥ ΚΑΙ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΤΟΣΕΣ ΑΛΛΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΤΟΝ ΚΕΡΚΥΡΑΙΚΟ ΧΩΡΟ ΠΟΥ ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΝ ΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ, ΟΠΩΣ ΤΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΚΤΙΡΙΑ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ, ΣΤΑΘΜΟΣ ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΩΝ ΠΑΙΔΩΝ κ.ά.».

Το 1982, ο Ανδρέας Παπανδρέου, με αφορμή την επέτειο της Ενώσεως ανακοινώνει στην Πλατεία Δημαρχείου¹⁸² «Θα ήθελα Κερκυραίοι και Κερκυραίες να σας πω ότι θα προχωρήσουμε με την Ιόνιο Ακαδημία» και «θα αποδώσουμε Κερκυραίοι, αυτό που είναι δικό σας, γιατί πραγματικά είστε πρωτοπορία στον πολιτιστικό αγώνα. Θα τιμήσουμε την Κέρκυρα με την ίδρυση αυτού του Πανεπιστημίου». Η εφημερίδα ωστόσο υπενθυμίζει ότι παρόμοια εξαγγελία είχε γίνει κι από τον πατέρα του το 1964..Τον Δεκέμβριο ανοίχτηκε λογαριασμός για τη στήριξη του αιτήματος της ίδρυσης Ιονίου Πανεπιστημίου..¹⁸³

Στο «Φως της Κέρκυρας» μία επιστολή αναγνώστη¹⁸⁴ κάνει μία σύγκριση με τις αναστηλώσεις που γίνονται στην Αθήνα, ακόμη και σε κτήρια που θεωρεί ότι δεν έχουν ουσιαστική αξία, όπως τα τούρκικα τζαμιά. Αντιθέτως «είναι εξοργιστική η εγκατάλειψη της ΚΕΡΚΥΡΑΣ όταν ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΤΙΡΙΑ σαν την ΙΟΝΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑ και το ΠΑΛΙΟ ΘΡΥΛΙΚΟ ΜΑΣ ΦΡΟΥΡΙΟ παραμένουν επί ΣΑΡΑΝΤΑ ΔΥΟ ΟΛΟΚΛΗΡΑ ΧΡΟΝΙΑ, δηλαδή ΜΙΣΟ ΠΕΡΙΠΟΥ ΑΙΩΝΑ εφιαλτικά μνημεία πολεμικών καταστροφών».(sic). Μάλιστα η επιστολή του κ.Σιμωνέτη κλείνει με την ελπίδα να δείξει κάποιο ενδιαφέρον η

¹⁸² *Κερκυραϊκά Νέα*, 4/6/1982

¹⁸³ *Φως της Κέρκυρας*, 15/12/1982

¹⁸⁴ *Φως της Κέρκυρας* 24/1/1983

Υπουργός Πολιτισμού Μελίνα Μερκούρη «προτού τα ανωτέρω κτίρια μετατραπούν σε σωρούς ερειπίων». Οριακά κωμικό φαντάζει ότι και για τις γιορτές του 1983 η ευχετήρια κάρτα του τέως Δημάρχου Ραθ αφορά ξανά το Ιόνιο Πανεπιστήμιο.

Η «Κέρκυρα» στις 10 Μαρτίου του 1984 γράφει: «Δύο θύματα της γραφειοκρατίας-Το κτίριο της Ιονίου Ακαδημίας και ο χώρος των Παλαιών Δικαστηρίων», συμπυκνώνοντας τις γνωστές παθογένειες, καθώς «έχουν περάσει σαράντα χρόνια και το μεν κτίριο της Ιονίου Ακαδημίας παραμένει ερειπωμένο φάντασμα για να μας θυμίζει την αδιαφορία όλων των μεταπολεμικών κυβερνήσεων, την αδράνεια των εκάστοτε πολιτικών μας εκπροσώπων και τη μοιρολατρική στάση των Δημοκρατικών; Αρχών, που μόνο με λόγια διαμαρτυρότανε για την τύχη του κτιρίου της Ιονίου Ακαδημίας». Στο ίδιο φύλλο πάντως ανακοινώνονται οι πρώτες πιστώσεις για το κτήριο εντός του 1984. Όντως, το ένα σκέλος του αιτήματος επιτέλους πραγματοποιείται, αυτό της επανίδρυσης Πανεπιστημίου.

«Το Όνειρο έγινε πραγματικότητα-Δημοσιεύτηκε το Προεδρικό Διάταγμα για την ίδρυση του Ιονίου Πανεπιστημίου» ανακοινώνει ενθουσιασμένη η «Κέρκυρα» στις 10 Μαΐου του 1984. Το άλλο σκέλος του αιτήματος, δηλαδή η αποκατάσταση του βομβαρδισμένου κτηρίου, θα παραμείνει σε εκκρεμότητα και το Ιόνιο Πανεπιστήμιο θα στεγαστεί σε άλλους χώρους. Με ανανεωμένη αισιοδοξία γράφουν «θέλουμε να ελπίζουμε ότι πως η σημερινή σοσιαλιστική κυβέρνηση δεν θα παραμείνει αδιάφορη και θα βρει τρόπο μέσα στο 1985 και το Ιόνιο Πανεπιστήμιο να λειτουργήσει και το ερειπωμένο κτίριο της ΙΟΝΙΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ να επισκευασθεί».¹⁸⁵

Το «Φως της Κέρκυρας» με το πρωτοσέλιδό του στις 15 Σεπτεμβρίου 1987, στην επέτειο της καταστροφής υπενθυμίζει «αν και πέρασαν από τότε ΣΑΡΑΝΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ολόκληρα χρόνια! παραμένει ακόμη ΕΡΕΙΠΙΟ, σκεπασμένο από αγριοσυκιές και κισσούς, μείγμα τρανό της πρωτοφανούς αδιαφορίας της Ελληνικής Πολιτείας και της προκλητικής αστοργίας του επίσημου κράτους, το οποίο αν και έλαβε από χρόνια τώρα τις πολεμικές αποζημιώσεις, εν τούτοις όμως δεν θεώρησε ακόμη και μέχρι σήμερα στοιχειώδη υποχρέωσή της να επισκευάσει τούτο το ιστορικό κτίριο». Επομένως η πολυπόθητη ίδρυση του Ιονίου Πανεπιστημίου δεν τους έκανε να λησμονήσουν τελείως την υπόθεση του παλιού κτηρίου.

Στις 12 Οκτωβρίου η ίδια εφημερίδα γράφει «Σαράντα τέσσερα χρόνια έχουν περάσει από το Σεπτέμβρη του 1943, όπου οι Γερμανοί με τις εμπρηστικές τους βόμβες έκαψαν μαζί με

¹⁸⁵ Φως της Κέρκυρας, 10/12/1984

άλλα αξιόλογα κτίρια στην πόλη μας και το ιστορικό κτίριο της ΙΟΝΙΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ. Κι όμως, καμιά μεταπολεμική Κυβέρνηση δεν ενδιαφέρθηκε για τη ριζική επισκευή του, παρόλο που το επίσημο κράτος έχει λάβει τις πολεμικές αποζημιώσεις» Η εφημερίδα καλεί μάλιστα σε κινητοποιήσεις τοπικούς φορείς και βουλευτές κλείνοντας με το «Είναι μέγιστη ντροπή τούτο το ιστορικό κτίριο να βρίσκεται 44 ολόκληρα χρόνια σ' αυτή την κατάντια σκεπασμένο από κισσούς και αγριοσυκιές και κάθε βράδυ οι κουκουβάγιες να τονίζουν με το μοιρολόι τους την πρωτοφανή αδιαφορία των κυβερνήσεων και τον απαλοκαθυρισμό των σημερινών Κερκυραίων!»

Στην πραγματικότητα η λύση θα δοθεί χρόνια αργότερα και μέσω ενός τυχαίου γεγονότος. Τον Ιούνιο του 1994 η Κέρκυρα φιλοξένησε την Σύνοδο Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο τότε Δήμαρχος Χρ.Σαρλής περιγράφει τον σημαντικό αριθμό δημοσίων έργων που έγιναν στην Παλιά Πόλη, ανάμεσά τους επιτέλους και η αποκατάσταση του παρατημένου ιστορικού κτηρίου.¹⁸⁶ Προφανώς για την εικόνα της χώρας, ένα σημαντικό τοπόσημο που έχει αφεθεί στο έλεος της φθοράς και της ελληνικής νοοτροπίας από την εποχή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου δημιουργεί κακή εντύπωση. Έτσι η Ιόνιος Ακαδημία ανοικοδομείται μισό αιώνα μετά! Η Βιβλιοθήκη έπρεπε να περιμένει λίγο ακόμη, ως το 1997, οπότε και εγκαθίσταται, πάλι σε στρατώνες-της Αγγλοκρατίας αυτή την φορά- μέσα στο ανακαινισμένο λόγω της Συνόδου Παλαιό Φρούριο.

Ας μην ξεχνάμε ότι από το 2007, η παλιά πόλη της Κέρκυρας έχει ενταχθεί στα μνημεία παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO και το συγκεκριμένο κτήριο έχει ειδική βαρύτητα ως κτήριο της Βενετοκρατίας που απέκτησε αυτήν την τόσο ξεχωριστή χρήση επί Αγγλοκρατίας και συνέχισε την πορεία του και μετά την Ένωση ως πνευματικός φορέας ουσιαστικά μέχρι την καταστροφή του, δείγμα δηλαδή της συνέχειας της πόλης που είναι ζητούμενο να αναδειχτεί. Σήμερα το κτήριο στεγάζει την Πρυτανεία, υπηρεσίες του Πανεπιστημίου και φιλοξενεί εκθέσεις και εκδηλώσεις. Όπως λέει και η ιστοσελίδα του Ιονίου Πανεπιστημίου «Το σύγχρονο Ιόνιο Πανεπιστήμιο υπερηφανεύεται ότι είναι η συνέχεια αυτού του πρώτου Ελληνικού Πανεπιστημίου».¹⁸⁷ Με μία ελαφρώς ρομαντική διάθεση θα λέγαμε ότι ο Γκίλφορντ θα χαιρόταν να μάθει ότι στο κτήριο αυτό ορκίζονται ακόμη φοιτητές.

¹⁸⁶ Η Σύνοδος Κορυφής της Κέρκυρας-Από τη σκοπιά του Δήμου Κερκυραίων, Σύλλογος Albert Cohen <https://www.albertcohen.gr/images/event-2019-june/sarlis-gr.pdf>

¹⁸⁷ Βλ.υποσ.107

4. Το καμπαναριό της Ανουντσιάτας

Η περίπτωση της Ανουντσιάτας, παρουσιάζει μία ιδιαιτερότητα καθώς βρίσκεται στα όρια της παλιάς πόλης, σε μία εξαιρετικά πολυσύχναστη τοποθεσία, κάτι που δεν την προστάτευσε όμως από την φθορά στην οποία είχε μείνει παρατημένη για δεκαετίες, με την αποκατάστασή της να ολοκληρώνεται μόλις το 2025! Οι ενέργειες για την διάσωση του εμβληματικού κωδωνοστασίου κινήθηκαν και υποστηρίχθηκαν σε μεγάλο βαθμό από συλλογικότητα που συγκρότησαν πολίτες, την “Save Annunziata”. Το καμπαναριό είναι ό,τι απέμεινε από το σημαντικό καθολικό μοναστήρι της Βενετοκρατίας, αφιερωμένο στον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου, ενώ στη μακραίωνη πορεία του που τερματίστηκε τη νύχτα του βομβαρδισμού, συνδέθηκε με ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα της ευρωπαϊκής ιστορίας, τη ναυμαχία της Ναυπάκτου (1571) και τον πιο διάσημο τραυματία της, τον Θερβάντες, τον συγγραφέα του Δον Κιχώτη. Η μονή είχε εγκαινιαστεί το 1394¹⁸⁸ και σταδιακά εξελίχθηκε στο σημαντικότερο κέντρο των Λατίνων της Κέρκυρας.¹⁸⁹ Το καθολικό της μονής, που δυστυχώς καταστράφηκε καθώς το συγκρότημα βρίσκεται κοντά στη συνοικία των Αγίων Πατέρων που υπέστη σφοδρότατο πλήγμα, είχε γοτθικά στοιχεία και αξιόλογο εικονογραφικό διάκοσμο, αλτάρια, επιτύμβιες πλάκες και μεγάλο κιβώριο στον τύπο του αγίου Πέτρου του Bernini.¹⁹⁰ Το εμβληματικό κωδωνοστάσιο που επεβίωσε του βομβαρδισμού θυμίζει πύργο με επάλξεις και ίσως αρχικά να είχε κι αυτό τον σκοπό, δηλαδή του παρατηρητηρίου. Η σύνδεση με την αρχαιότητα αποτυπώνεται στην τριήρη που το διακοσμεί, σύμβολο της Κέρκυρας, λαξευμένη κάπου στα μέσα του 18^{ου} αιώνα.¹⁹¹ Στην Ανουντσιάτα λοιπόν είχαν ταφεί νεκροί από τη Ναυμαχία της Ναυπάκτου, αυτής της καθοριστικής για την Ευρώπη νίκης του χριστιανικού στόλου απέναντι στον οθωμανικό, στην οποία η Κέρκυρα μάλιστα συμμετείχε με τέσσερις γαλέρες¹⁹² (σε άλλη μία μακάβρια σκηνή της καταστροφής τα οστά των νεκρών της Ναυπάκτου αναφέρεται ότι βγήκαν στην επιφάνεια με τον βομβαρδισμό¹⁹³). Σε χώρο που ανήκε στη μονή και χρησίμευε ως

¹⁸⁸ Το εμβληματικό κωδωνοστάσιο της «Ανουντσιάτα», Αρχαιολογία 25/6/2024, (<https://www.archaiologia.gr/blog/2024/06/25/%CF%84%CE%BF-%CE%B5%CE%BC%CE%B2%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%BA%CF%89%CE%B4%CF%89%CE%BD%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B9%CE%BF-%CF%84%CE%B7%CF%82-a%CE%BD%CE%BF%CF%85/>)

¹⁸⁹ Θ. Κυπριώτης, Χ. Μωραΐτης, «Οι Λατινικές Εκκλησίες της Κέρκυρας», Κέρκυρα 2019, σελ. 20

¹⁹⁰ Βλ. υποσ. 2, σελ. 22.

¹⁹¹ Σπ. Γαούτσης, *Annunziata, ερείπια και θρύλοι*, Corfu History (<https://www.corfuhistory.eu/?p=487>).

¹⁹² Οδυσσέας-Κάρολος Κλήμης, «Ιστορία Νήσου Κέρκυρας», Τυπωθήτω, Αθήνα 2002, σελ. 134

¹⁹³ Βλ. υποσημ. 2, σελ. 25

νοσοκομείο, εικάζεται ότι είχε νοσηλευτεί και ο Θερβάντες που είχε τραυματιστεί στη ναυμαχία, κάτι που είναι πιθανό αλλά όχι εξακριβωμένο. Σημασία έχει ότι ο θρύλος δημιουργήθηκε και ο Ιάσων Δεπούντης αφιερώνει ένα διήγημα στο μεγάλο συγγραφέα (που το πιθανότερο είχε όντως περάσει από το νησί αφού ο στόλος συγκεντρώθηκε στην Κέρκυρα) στο βιβλίο του «Χ.Α. Donnet. Ο βομβαρδισμός μίας άμαχης πολιτείας» με τον τίτλο «Ο Ισπανός όλων των αιώνων Miguel de Cervantes Saavedra». ¹⁹⁴

Η επομένη του βομβαρδισμού βρίσκει την εκκλησία να έχει καταστραφεί, αλλά όχι ολοσχερώς, καθώς η πρόσοψή της είχε παραμείνει όρθια (εικ.9). Ωστόσο το 1952 ο Δήμαρχος Στ.Δεσύλλας (ο ίδιος που ενέκρινε και το γκρέμισμα του Δημοτικού Θεάτρου) αποφάσισε την κατεδάφιση αντί της αποκατάστασης της εκκλησίας.

Εικ.9 Η εκκλησία της Ανουντσιάτας μετά τον βομβαρδισμό ((φωτογραφία από Corfuland, <https://www.corfuland.gr/el/istorika-kerkyra/istoriko-fotografiko-arxeio/spanies-fotografies-apo-bombardismena-ktiria-stin-istoria-tis-kerkyras.html>

¹⁹⁴ Για αυτό το θέμα επίσης Ηλ..Αλεξόπουλος, «Ο καλός στρατιώτης , Miguel Cervantes (και η Κέρκυρα), Corfu Stories, 6/10/2020 (<https://corfustories.com/2020/10/06/naymachia-lepanto-o-kalos-stratiotis-miguel-cervantes-kai/#>)

Εικ.10 Το καμπαναριό και ο περιβάλλον χώρος πριν την αποκατάσταση. /By Joanbanjo - Own work, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=20277155>

Δεν ήταν άνευ σημασίας ότι η μονή ανήκε στο καθολικό δόγμα και ότι μετά τον πόλεμο ήταν ακόμη νωπή η οργή εναντίον των Ιταλών. Υπήρχαν χαρακτηριστικά δημοσιεύματα που αναφορικά με το ζήτημα της επανεγκατάστασης των περίπου 500 Ιταλών της Κέρκυρας που διώχθηκαν από το νησί μετά τον πόλεμο δήλωναν «Η Κέρκυρα δεν θα δεχθή να μολυνθή εκ νέου από το ιταλικό μίasma»¹⁹⁵ Ο καθολικός μητροπολιτικός ναός, το «Ντουόμο» στην πλατεία Δημαρχείου, λίγα μόλις μέτρα μακριά από την Ανουντσιάτα, είχε επίσης καταστραφεί και η αποκατάστασή του άργησε δεκαετίες, ενδεικτική της στάσης που υπήρχε εκείνη την περίοδο απέναντι στα μνημεία που συνδέονταν με το καθολικό δόγμα και την Ιταλία. Ο Δήμαρχος πάντως πρέσβευε ότι «αντί θρήνων είναι καιρός να ακουσθεί η σκαπάνη της κατεδαφίσεως»¹⁹⁶ Στην βεβαρυμένη από τους βομβαρδισμούς συνοικία ανεγείρονται σταδιακά νέα κτήρια και στις 10 Οκτωβρίου 1965, το «Φως της Κέρκυρας» ζητάει μάλιστα να σταματήσουν οι «οικοδομικές ασχήμιες» στην γύρω περιοχή.

¹⁹⁵ *Κερκυραϊκά Νέα*, 18/7/1949

¹⁹⁶ Βλ. υποσημ 1 Σπ.Γαούτσης κλπ..

Το καμπαναριό, το οποίο γλίτωσε από τον βομβαρδισμό (και από τις δημοτικές αποφάσεις θα συμπληρώναμε), κηρύχθηκε ιστορικό διατηρητέο μνημείο μόλις το 1966, με ΥΑ 2258/4-2-1966 (ΦΕΚ 175/Β/26-3-1966).¹⁹⁷ Το ότι κηρύχθηκε διατηρητέο, δεν σημαίνει ωστόσο ότι συντηρήθηκε όπως έπρεπε. Αν και ένα από τα πιο χαρακτηριστικά σημεία της πόλης, για δεκαετίες καμία συντήρηση δεν γινόταν, με συνέπεια να κινδυνεύει ακόμη και με κατάρρευση. Το 2013 έγινε μία σχετική έρευνα από το Πολυτεχνείο του Μπάρι.¹⁹⁸

Καθώς το κτήριο είναι διατηρητέο μνημείο, ευθύνη για την διαχείρισή του έχει και η αντίστοιχη Εφορεία Αρχαιοτήτων. Την αναβλητικότητα των αρχών αποφάσισαν να αντιμετωπίσουν οι πολίτες φτιάχνοντας την ομάδα «Save Annunziata» που είχε οργανωθεί μέσω Facebook το 2010 καλώντας μάλιστα τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους σε σιωπηρή διαμαρτυρία μπροστά στην πλατεία, ζητώντας από τους αρμόδιους την προστασία του καμπαναριού.¹⁹⁹ Η συλλογικότητα αυτή που συγκέντρωσε πάνω από 2000 μέλη, αγωνίστηκε συστηματικά παρακολουθώντας τις εξελίξεις μέχρι και το καλοκαίρι του 2025 οπότε και επιτέλους το καμπαναριό παραδόθηκε αποκατεστημένο με ό,τι είχε απομείνει από την καταστροφή. Αν παρακολουθήσει κανείς τις αναρτήσεις τους στο Facebook έχει στην πραγματικότητα ένα χρονοδιάγραμμα των εξελίξεων από το 2010 ως το 2025. Αξίζει να σημειωθεί ότι πρώτα αυτή η ομάδα ανάρτησε στο ερείπιο πινακίδες που έγραφαν «Πλατεία Ανουντσιάτα» και «Μιγκέλ ντε Θερβάντες. Θρυλείται ότι εδώ έζησε 1571-1572» (και στα αγγλικά) και κυρίως ένα μεγάλο μπάνερ που κρεμόταν από το καμπαναριό κι έγραφε «Save Annunziata» (εικ. 11). Η Αρχαιολογική Υπηρεσία κατέβασε τις πινακίδες από το μνημείο.

¹⁹⁷ Το ΦΕΚ (<file:///C:/Users/Administrator/Downloads/19660200175.pdf>)

¹⁹⁸ D.Foti,M.Diaferio,N.Giannocar,R.Nobile,M.Sabba, *Dynamic identification and non-destructive characterization of a Greek heritage building*, 1/1/2013

¹⁹⁹ Σιωπηρή διαμαρτυρία για την Ανουντσιάτα, Πλατεία Οκαζιόν, 23/9/2010, Corfuland (<https://www.corfuland.gr/el/diafora/kerkyra/siopiri-diamartyria-gia-tin-annunziata-plateia-okazion-23-09-2010.html>)

Εικ.11. Το καμπαναριό με το μπάνερ από την παρέμβαση της ομάδας Save Annunziata (φωτογραφία από <https://atcorfu.com/el/annunziata-in-corfu/>)

Η ομάδα παρακολουθούσε το ζήτημα ανεβάζοντας φωτογραφίες, έγγραφα, ειδήσεις ενώ παράλληλα φρόντιζαν και για την αποφυγή της παραπληροφόρησης. Σημαντικό είναι ότι παρεμβάσεις μέσω της σελίδας έκαναν και μέλη της καθολικής κοινότητας της Κέρκυρας. Σε ανάρτησή τους π.χ. με ημερομηνία 24 Νοεμβρίου 2016 ασκείται κριτική στον Δήμο Κέρκυρας που δεν άφησε την εργολάβο να ξεκινήσει τα σωστικά έργα και μάλιστα επισημαίνει ότι υπάρχουν δεσμευμένα χρήματα για την πλήρη αναστήλωση του καμπαναριού. Στις 12 Φεβρουαρίου 2017 ενημερώνουν για την αίτηση ακύρωσης εργολαβίας από την εργολήπτρια εταιρεία καθώς «δεν βρίσκει καμία ανταπόκριση ούτε από το ΥΠΠΟ ούτε από τον Δήμο για να ξεκινήσει το έργο». Βασικό πρόβλημα ότι το καμπαναριό είναι επικίνδυνο και η διέλευση πεζών θα έπρεπε να απαγορευτεί, όπως επισημαίνουν στις 19 Φεβρουαρίου του 2017. Για τις αναβολές που οδήγησαν στην ακύρωση του έργου κατηγορούν την δημοτική αρχή. Σε μία επανάληψη όλων των γραφειοκρατικών προβλημάτων και αναβολών που συναντήσαμε στο Δημοτικό Θέατρο αλλά και στην Ιόνιο Ακαδημία, η Ανουντσιάτα βρίσκεται σε οικόπεδο με περίπλοκο ιδιοκτησιακό καθεστώς, με το 34 % να ανήκει εξ αδιαίρετου σε ιδιώτη και 66% εξ αδιαίρετου στο Γενικό Νοσοκομείο Κέρκυρας!

Συμπαράσταση στη «Save Annunziata» εκδηλώνει κι άλλος ένας σύλλογος, ο «San Giacomo», που το 2017 αναλαμβάνει να κάνει εκδηλώσεις για τη ναυμαχία της Ναυπάκτου στην επέτειο στις 7 Οκτωβρίου, αυτή την φορά με τη στήριξη της Μητρόπολης αλλά και της καθολικής Αρχιεπισκοπής και υπό την αιγίδα του Δήμου Κερκυραίων. Στο πλαίσιο της ενημέρωσης για τις εξελίξεις, στο Facebook δημοσιοποιείται έγγραφο της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κέρκυρας (η ανάρτηση έγινε στις 28 Σεπτεμβρίου 2017) το οποίο επιβεβαιώνει την πτώση επιχρισμάτων από το μνημείο επομένως την επιτακτική ανάγκη για «άμεση λήψη μέτρων ασφαλείας για την προστασία των διερχομένων στην πολυσύχναστη αυτή περιοχή» Το 2018, η κατάσταση στην οποία είχε οδηγηθεί λόγω της μακροχρόνιας εγκατάλειψης, αποτυπώνεται στην απογοητευτική σχετική έκθεση της Διεύθυνσης Υπηρεσίας Δόμησης, Τμήμα Ελέγχου Κατασκευών Δήμου Κέρκυρας με ημερομηνία 26/2/2018 :

«Στο εν λόγω μνημείο κατασκευασμένο από λιθοδομή είναι εμφανής η φθορά επιχρίσματος το οποίο έχει υποστεί εκτεταμένες αποκολλήσεις και πτώση σοβά. Συνεπώς υφίσταται κίνδυνος ατυχήματος διερχομένων και πρόκληση ζημιών σε γειτονικές ιδιοκτησίες», άρα «πρέπει να ληφθούν άμεσα μέτρα προστασίας για την ασφαλή διέλευση των πεζών αλλά και των εργαζομένων στα μαγαζιά που βρίσκονται στο ισόγειο και πλησίον του κτιρίου.».²⁰⁰

Στις 28 Ιουνίου 2019 ανακοινώνεται ότι το Υπουργείο Πολιτισμού/Διεύθυνση Αναστήλωσης Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων, προκηρύσσει διαγωνισμό για την «Αποκατάσταση και ανάδειξη του κωδωνοστασίου Annunziata στην παλιά πόλη της Κέρκυρας (Β 'φάση)»²⁰¹ Το 2020 η συλλογικότητα «Save Annunziata» είναι σε θέση να πανηγυρίσει την αρχή των εργασιών αποκατάστασης. Τον Ιούλιο του 2020 μάλιστα δημοσιεύονται και φωτογραφίες από τοιχογραφίες που αποκαλύφθηκαν με τις εργασίες. Στις 4 Φεβρουαρίου 2021 σημειώνουν ότι κατέβηκαν για συντήρηση οι καμπάνες-απίστευτο ότι στέκονταν στην θέση τους ακόμη. Η ομάδα συνεχίζει τον αγώνα της και στην επόμενη αποχώρηση του εργολάβου, το 2021 . Επιτέλους πάντως στις 18 Μαΐου 2024 ανακοινώνουν ότι οι «εργασίες αναστήλωσης της Annunziata» ολοκληρώνονται μετά από

²⁰⁰ «Ανουντσιάτα: Έκθεση επικινδύνου» για άμεση παρέμβαση-Κίνδυνος κατάρρευσης», Corfu TV news, 21/3/2018 (<https://corfutvnews.gr/anountsiata-ekthesi-epikindynou-gia-amesi-paremvasi-kindynos-katarrefsis/>)

²⁰¹ Kerkyrasimera.gr

αγώνες 15 χρόνων και δικαίως πανηγυρίζουν για την συμβολή τους. Συγκινητική και η είδηση ότι οι καμπάνες επαναποθετούνται στο καμπαναριό (τον Μάρτιο του 2025), «έτοιμες να ηχήσουν ξανά από το 1943»... Άλλο ένα δείγμα δικαίωσης της συλλογικότητας, ο εορτασμός της επετείου της ναυμαχίας της Ναυπάκτου το 2025, με συμμετοχή και του Ισπανού πρέσβη και την τοποθέτηση αναμνηστικής πινακίδας.²⁰² Έτσι επιτέλους σώθηκε το καμπαναριό από μία καθολική εκκλησία που μπορεί να κατεδαφίστηκε την δεκαετία του 1950 με τις μνήμες από την ιταλική κατοχή πρόσφατες, αλλά που σύμφωνα με την παράδοση ο ορθόδοξος παπάς του Αγίου Σπυρίδωνα δάκρυσε όταν την είδε γκρεμισμένη και είπε «Αυτό δεν θα το 'θέλε ποτέ ο Θεός»..²⁰³

Εικ.12 Η Ανουντσιάτα μετά την αποκατάσταση (Αύγουστος 2025, προσωπικό αρχείο)

²⁰² Κ.Λάτσα, Αναμνηστική επιγραφή στην Ανουντσιάτα για τους πεσόντες στο Lepanto, kerkirasimera.gr, 8/10/2025, (<https://www.kerkirasimera.gr/anamnistikiki-epigrafi-stin-anoyntsiata-gia-toys-pesontes-sto-lepanto/>).

²⁰³ Σπ.Γαούτσης, Annunziata, ερείπια και θρύλοι, Corfu History (<https://www.corfuhistory.eu/?p=487>)

5. Από αυτά που παραμένουν ερείπια : η «Οβριακή»

Σε μία γειτονιά της Κέρκυρας κοντά στο παλιό λιμάνι, ο επισκέπτης θα περάσει μπροστά από χώρους ανοιχτούς, ασυνήθιστους στην πυκνοκτισμένη πόλη και από κάποιες παλιές ερειπωμένες πολυκατοικίες, παραδομένες στην φθορά, με δέντρα μέσα τους αντί για ενοίκους (εικ.14-15). Οι περαστικός δεν αντιλαμβάνεται συνήθως ότι τα ρημαγμένα κτήρια δεν είναι απλώς κατεστραμμένα από το χρόνο αλλά ότι περνάει μπροστά από ερείπια πολέμου, από σπίτια των οποίων οι ένοικοι δεν επέστρεψαν ποτέ..

Η εβραϊκή κοινότητα της Κέρκυρας που κάποτε γέμιζε αυτούς τους δρόμους (που ορίζονται περίπου από τις οδούς Βελισσαρίου, Αγ.Σοφίας και Παλαιολόγου), έχει μακραίωνη παρουσία στο νησί. Από μόνη της αποτελεί ένα πολύ μεγάλο κεφάλαιο που στο πλαίσιο της εργασίας εξετάζεται εκ των πραγμάτων πολύ συνοπτικά. Μία επιγραμματική πορεία της κοινότητας μπορεί να ακολουθήσει κάποιος μέσω της ψηφιακής έκθεσης «Πάνω στο Σταυροδρόμι: Η εβραϊκή κοινότητα Κέρκυρας», από το Εβραϊκό Μουσείο.²⁰⁴ Ήδη από το 1148 γίνεται αναφορά στον «βαφέα Ιωσήφ», ενώ σταδιακά διαμορφώνονται δύο κοινότητες, οι Γραικοί –Ρωμανιώτες (Έλληνες) και οι Πουλιέζοι (Ιταλοί και Ισπανοί, από το 1589 και Πορτογάλοι Μαράνους), η κάθε μία με δική της συναγωγή.²⁰⁵ Το 1622, επί Βενετοκρατίας, διάταγμα καθορίζει τα όρια της συνοικίας που ακόμη λέγεται «Εβραϊκή» η οποία όμως «δεν είχε τον χαρακτήρα σφραγισμένου γκέτο». Οι Εβραίοι της Κέρκυρας είχαν μάλλον ευνοϊκή αντιμετώπιση από τους Βενετούς π.χ. είχαν δυνατότητα να κατέχουν ακίνητη περιουσία και να ασκήσουν επαγγέλματα όπως του δικηγόρου, πάντως «κριτήριο της συμπεριφοράς των Βενετών αποτελούσαν συνήθως οι ειδικές συγκυρίες»²⁰⁶. Αυτό σημαίνει ότι δεν γλίτωναν πάντα από την εχθρότητα του χριστιανικού πληθυσμού. Η Έλλη Γιωτοπούλου-Σισιλιάνου αναφέρει χαρακτηριστικά ότι μία κερκυραϊκή πρεσβεία του 1406, ζήτησε από την Σύγκλητο άδεια να λιθοβολεί τους Εβραίους!²⁰⁷ Το αίτημα ευτυχώς απορρίφθηκε αλλά η Σύγκλητος επέβαλε «να φέρουν στο στήθος ένα στρογγυλό κίτρινο διακριτικό μεγάλου μεγέθους».

²⁰⁴ <https://jewishmuseum.gr/psifiaki-ekthesi/%CF%80%CE%AC%CE%BD%CF%89-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%85%CF%81%CE%BF%CE%B4%CF%81%CF%8C%CE%BC%CE%B9-%CE%B7-%CE%B5%CE%B2%CF%81%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%8C%CF%84/>

²⁰⁵ Υπήρχε και η διάλεκτος Corfioto με επιρροές από τα ιταλικά

²⁰⁶ Έλλη Γιωτοπούλου-Σισιλιάνου, *Η Βεντοκρατία στα Επτάνησα: Η περίπτωση της Κέρκυρας*, σελ.115

²⁰⁷ Έλλη Γιωτοπούλου-Σισιλιάνου, *Η Βεντοκρατία στα Επτάνησα: Η περίπτωση της Κέρκυρας*, σελ.116

Η Ένωση με την Ελλάδα φέρνει σημαντική βελτίωση στην θέση της κοινότητας, αποκορύφωμα ωστόσο αντισημιτικής στάσης υπήρξαν τα εξαιρετικά βίαια επεισόδια του 1891 με αφορμή τον φόνο μίας οκτάχρονης Εβραιοπούλας-που παρουσιάστηκε για χριστιανή, τα «Εβραϊκά» ή «Γκεζερά». Η διαχείριση του εξοργισμένου όχλου ήταν τόσο δύσκολη ώστε να χρειαστεί η παρέμβαση του στρατού. Ο Β' Παγκόσμιος βρίσκει μία διαιρεμένη κοινότητα 2000 περίπου ατόμων και δυστυχώς μία πολιτική ηγεσία πρόθυμη να συνεργαστεί με τους Γερμανούς, χαιρετίζοντας μάλιστα τον εκτοπισμό των Εβραίων (τους οποίους προσπάθησε ανεπιτυχώς να βοηθήσει το ΕΑΜ) με τοιχοκολλημένες ανακοινώσεις που υπέγραφαν ο Νομάρχης Κομιανός, ο Δήμαρχος Κόλλας και ο Διευθυντής της Αστυνομίας Δεδόπουλος. Μόνο γύρω στα 200 άτομα, κυρίως γυναίκες μπόρεσαν να διαφύγουν στο εσωτερικό του νησιού. Στον βομβαρδισμό του 1943 οι Εβραίοι δεν είχαν ακόμη εκτοπιστεί (αυτό έγινε τον Ιούνιο του 1944), αλλά η εβραϊκή συνοικία υπέστη σφοδρή επίθεση. Καταστρέφονται οι συναγωγές, εκτός από την «Scuola Greca» του 17^{ου} αιώνα (των Ρωμανιωτών), που υπάρχει ως σήμερα στην οδό Βελισσαρίου. Όσοι λίγοι γυρίζουν από τα στρατόπεδα εξόντωσης, βρίσκουν λεηλατημένα σπίτια, η επιστροφή δεν είναι καθόλου εύκολη, η διεκδίκηση των δικών τους περιουσιών που άφησαν φεύγοντας .. Εκτός από τα σπίτια, βανδαλίστηκε και το εβραϊκό νεκροταφείο από τους Γερμανούς.²⁰⁸ Μετά τον πόλεμο η κοινότητα έχει πια λιγότερο από το 10% του πληθυσμού της²⁰⁹ και μάλιστα «από τους επιζώντες 125 άτομα μεταναστεύουν στο Ισραήλ ή εγκαθίστανται σε μεγάλες πόλεις. Το 1948 η κερκυραϊκή ισραηλιτική κοινότητα αριθμεί 170 μέλη και σήμερα λιγότερα, συνεχίζοντας μίαν αδιάκοπη παρουσία που μετρά ήδη σχεδόν εννιά αιώνες».²¹⁰ Μία ενδιαφέρουσα άποψη για την άλλοτε πυκνοκτισμένη «Εβραϊκή» διαβάζουμε σε επιστολή του γιατρού Μ.Ρόη²¹¹ το 1948, ότι το κλίμα της περιοχής είναι ανθυγιεινό και δεν πρέπει να μείνουν πάλι άνθρωποι σε αυτά τα «σπίτια-παγίδες». Στις 9 Μαΐου του 1949 τα «Κερκυραϊκά Νέα» αναφέρουν την άφιξη του κ.Βασιλείου, μηχανικού του Υπουργείου Ανοικοδομήσεως, ο οποίος είχε προβεί στον «αναδασμόν των οικοπέδων των καταστραφεισών συνοικιών Αγίων Πατέρων και Εβραϊκής». Καθώς φυσικά αυτές οι διαδικασίες δεν γίνονταν χωρίς αντιρρήσεις, στις 11 Ιουλίου του 1949 επισημαίνεται η προθεσμία για την υποβολή των σχετικών ενστάσεων. Στις 6 Φεβρουαρίου 1950, τα

²⁰⁸ Η εβραϊκή κοινότητα της Κέρκυρας, Corfu History

²⁰⁹ Λίνος Σούσης, *Ισραηλιτικές Κοινότητες Ιονίων Νήσων*, σελ.141 (το link στην Βιβλιογραφία)

²¹⁰ Λίνος Σούσης, *Ισραηλιτικές Κοινότητες Ιονίων Νήσων*, σελ.141

²¹¹ *Κερκυραϊκά Νέα* 20/12/1948

«Κερκυραϊκά Νέα» διαμαρτύρονται για πολυκατοικία της Εβραϊκής που «ματαίως αναμένει την στέγασίν της», λόγω έλλειψης πιστώσεων. Το 1952, η περιοχή θεωρείται από αυτές που επείγουν να αναδιαμορφωθούν για το «σχέδιον πόλεως».²¹²

Εικ.13 Καντούνι στην Εβραϊκή πριν τον πόλεμο (από την ψηφιακή έκθεση Εβραϊκού

Μουσείου/συλλογή Σπ.Γαούτση [https://jewishmuseum.gr/psifiaki-](https://jewishmuseum.gr/psifiaki-ekthesi/%CF%80%CE%AC%CE%BD%CF%89-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%85%CF%81%CE%BF%CE%B4%CF%81%CF%8C%CE%BC%CE%B9-%CE%B7-%CE%B5%CE%B2%CF%81%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%8C%CF%84/)

[ekthesi/%CF%80%CE%AC%CE%BD%CF%89-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%85%CF%81%CE%BF%CE%B4%CF%81%CF%8C%CE%BC%CE%B9-%CE%B7-%CE%B5%CE%B2%CF%81%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%8C%CF%84/](https://jewishmuseum.gr/psifiaki-ekthesi/%CF%80%CE%AC%CE%BD%CF%89-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%85%CF%81%CE%BF%CE%B4%CF%81%CF%8C%CE%BC%CE%B9-%CE%B7-%CE%B5%CE%B2%CF%81%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%8C%CF%84/))

Βέβαια οι ρυθμοί της όποιας ανοικοδόμησης παραμένουν αργοί, καθώς γίνεται λόγος για ανέγερση μίας μόνο πολυκατοικίας στην Εβραϊκή, δυναμικότητας 29 διαμερισμάτων και 12 καταστημάτων! Παρά τα όσα συνέβησαν στον πόλεμο, η «Εφημερίς των Ειδήσεων» πάντως, στις 4 Μαρτίου 1953, ισχυρίζεται ότι απέναντι στον εβραϊκό πληθυσμό

²¹² *Κερκυραϊκά Νέα* 22/9/1952 και 29/9/1952

συμπεριφέρθηκαν «ως υπαγορεύει ο ελληνοχριστιανικός πολιτισμός», ενώ αρθρογράφος με το ψευδώνυμο «Κορφιάτης»²¹³ διαμαρτύρεται για τον εγκαταλελειμμένο χώρο του πρώην εβραϊκού νεκροταφείου που έχει μετατραπεί σε σκουπιδότοπο και προτείνει να περιφραχθεί –«Άλλωστε αξίζει και λίγο σεβασμό. Εξακολουθεί ακόμη να είναι τόπος νεκρών». Το νεκροταφείο απασχολεί και τα επόμενα χρόνια, αναφορικά με την αξιοποίηση του χώρου, καθώς αργότερα προτείνεται να κτιστεί νοσοκομείο για το οποίο «οι συνδημότα Ισραηλίται» είναι «θερμοί συμπαραστάται»²¹⁴ ή σχολείο,²¹⁵ η αξιοποίηση πάντως επείγει καθώς ο χώρος έχει μεταμορφωθεί σε «ελεύθερο κοπρώνα».²¹⁶ Και πίσω από την Συναγωγή όμως υπάρχει σκουπιδότοπος²¹⁷ ενδεικτικό κι αυτό της σχετικής εγκατάλειψης και της ολιγωρίας του Δήμου..

Εικ. 14 Ερειπωμένη πολυκατοικία στην «Εβραϊκή», 2024 (προσωπικό αρχείο)

²¹³ *Εφημερίς των Ειδήσεων* 29/4/1953

²¹⁴ *Ελευθερία*, 6/2/1960

²¹⁵ *Κερκυραϊκά Νέα* 8/2/1960, 26/6/1967, 5/4/1971 και νομικά ζητήματα σχετικά με την παραχώρηση του χώρου βλ. *Φως της Κέρκυρας* 25/10/1971

²¹⁶ *Φως της Κέρκυρας* 30/4/1971

²¹⁷ *Φως της Κέρκυρας* 31/5/1976

Η «Ελευθερία» στις 2 Μαρτίου του 1961 υπενθυμίζει ότι είναι «ιερή και επιτακτική υποχρέωσις» η αποζημίωση της ισραηλιτικής κοινότητας από τους Γερμανούς. «Και ημείς οι Κερκυραίοι, ανατραφέντες και διαβιώσαντες επί έτη μακρά μετά των συμπολιτών Ισραηλιτών, τους πλείστους εκ των οποίων όχι άνευ πόνου και δικαίας συγκινήσεως, δεν είδομεν πλέον επανελθόντας εις τους οίκους των, αναλογιζόμενοι το μαρτύριον του Γένους των Εβραίων και το εις βάρος του διαπραχθέν απερίγραπτον έγκλημα, το προδίδον αφάνταστον απανθρωπίαν και ανήκουστον σκληρότητα, συνηγορούμεν ενθέρμως υπέρ της δικαιώσεως και της πλήρους ικανοποιήσεως του δικαιότατου αιτήματος του Ισραηλιτικού συνεδρίου». Το 2001 έγιναν, με εκδηλώσεις στις οποίες συμμετείχαν οι αρχές της πόλης τα αποκαλυπτήρια του γλυπτού συμπλέγματος-μνημείου που τιμά τους μάρτυρες της κοινότητας.²¹⁸ (εικ.16). Ο Δήμαρχος Χρ.Σαρλής δήλωσε «Το μνημείο αποτελεί εκπλήρωση χρέους της πόλης προς τους συμπατριώτες Εβραίους», λίγα μέτρα μακριά από τα καινούργια κτήρια που αντικατέστησαν τα βομβαρδισμένα αλλά και τα σπίτια που στέκουν ακόμη ερειπωμένα..Το 2022 ένα ντοκιμαντέρ για την εβραϊκή συνοικία προβλήθηκε στο 24^ο φεστιβάλ ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης, συνεισφέροντας στην διατήρηση της μνήμης μίας κοινότητας που ο πόλεμος οδήγησε στα όρια της εξαφάνισης, ευτυχώς χωρίς να τα καταφέρει.²¹⁹

²¹⁸ Μνημείο Ολοκαυτώματος στην Κέρκυρα, Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο Ελλάδος, 24/11/2001 (<https://www.kis.gr/koinotites/kerkyras/kerkira-eideisis-l42/2009-04-30-11-05-24>)

²¹⁹ Οι Εβραίοι της Κέρκυρας <https://www.youtube.com/watch?v=wjn7MziqJp4&t=2089s>

Εικ. 15 Ερειπωμένη πολυκατοικία στην «Εβραϊκή», 2026 (προσωπικό αρχείο)

Εικ.16 Το μνημείο του Ολοκαυτώματος στην Κέρκυρα (πηγή:wikicommons)

Εικ.17 Η εβραϊκή συνοικία μετά τον βομβαρδισμό, με ανοιχτούς χώρους στην θέση των κατεστραμμένων κτιρίων (φωτογραφία από Corfuland), <https://www.corfuland.gr/el/istorika-kerkyra/istoriko-fotografiko-arxeio/spanies-fotografies-apo-bombardismena-ktiria-stin-istoria-tis-kerkyras.html>

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ο γερμανικός βομβαρδισμός στέρησε από την Κέρκυρα και την Ελλάδα μία κληρονομιά που δεν θα πάρει ποτέ πίσω. Ευθύνες φέρουν με τις αποφάσεις ή την κωλυσιεργία τους και οι Δημοτικές Αρχές-με το γκρέμισμα του Δημοτικού Θεάτρου, της εκκλησίας της Ανουντσιάτας, με τις δεκαετίες που χρειάστηκαν για την ολοκλήρωση των έργων. Αν μελετήσει κάποιος τις τοπικές εφημερίδες από τη δεκαετία του '40, αφουγκράζεται τον αγώνα μίας πόλης να επανέλθει στην ζωή χωρίς να μπορεί να υπολογίζει πάντα σε αποτελεσματική κρατική βοήθεια. Μια εικόνα φτώχειας, πολύ διαφορετική από τους συνειρμούς που φέρνει σήμερα το όνομα Κέρκυρα, με τους εκατομμύρια τουρίστες ετησίως. Κάθε βομβαρδισμένο μνημείο έχει την ξεχωριστή μεταπολεμική του πορεία. Το Δημοτικό Θέατρο εκφράζει την περηφάνεια για το καλλιτεχνικό παρελθόν που τους συνδέει με την Ευρώπη μέσω της όπερας και του εντυπωσιακού κτηρίου του Pergolesi που είναι πάντα το πρώτο στην ιεραρχία από τα θύματα του βομβαρδισμού, η βαρύτερη απώλεια,

επειδή κατεδαφίστηκε αντί να σωθεί. Το κτήριο που το αντικατέστησε κόστισε μεγάλα ποσά και δεν ικανοποίησε κανέναν, η προβληματική εκτέλεσή του όμως αδίκησε περαιτέρω τα σχέδια του αρχιτέκτονα Σακελλάριου. Η Ιόνιος Ακαδημία αντιπροσώπευε την σπουδαία εκπαιδευτική παράδοση του τόπου, την πρωτιά του Πανεπιστημίου, ένα παρελθόν κερκυραϊκής ακμής έστω και υπό ξένη κυριαρχία, το οποίο έμοιαζε να ξεθωιάζει ή έτσι παρουσιαζόταν, από την Ένωση και μετά. Ο αγώνας ανοικοδόμησης συνδέθηκε τελικά με την ίδρυση του Ιόνιου Πανεπιστημίου και προηγήθηκε χρονικά της αποκατάστασης του κτηρίου που ολοκληρώθηκε χάρη σε τυχαίο γεγονός, την Ευρωπαϊκή Σύνοδο Κορυφής του 1994. Η Δημόσια Βιβλιοθήκη που κάηκε αβοήθητη, με την πολύτιμη συλλογή της από χειρόγραφα, παλαίτυπα και αρχέτυπα κατατασσόταν στις σημαντικότερες της Ελλάδας και η ανασυγκρότησή της υπήρξε μακροχρόνια και δύσκολη-αλλά η απώλεια ήταν αναντικατάστατη, ίσως η μεγαλύτερη πολιτιστική απώλεια που δεν τράβηξε όμως τόσο την προσοχή. Η καθολική Αουντσιάτα έπεσε θύμα των επιπτώσεων της μνήμης της ιταλικής κατοχής, με το εναπομείναν καμπαναριό να στέκει ξεχασμένο στο πιο κεντρικό σημείο της πόλης, θύμα και της αδιαφορίας και γραφειοκρατίας, δεκαετίες μετά την λήξη του πολέμου, με τους πολίτες να διεκδικούν το αυτονόητο σε μία πόλη που ανήκει κιόλας στην UNESCO. Η Εβραϊκή έχει ανοιχτούς χώρους με παλιά κτήρια δίπλα σε κάπως παράταιρα σύγχρονα, όπως συμβαίνει και στη συνοικία των Αγίων Πατέρων, λίγοι όμως γνωρίζουν ότι αυτό οφείλεται στον βομβαρδισμό. Στην Κέρκυρα δεν εφαρμόστηκαν οργανωμένα προγράμματα ανοικοδόμησης όπως στην Βαρσοβία, τη Δρέσδη, το Ρότερνταμ ή τόσες άλλες πόλεις στην Ευρώπη, αλλά στην πραγματικότητα το ζήτημα είναι πιο περίπλοκο και κάθε πόλη ανοικοδομήθηκε με διαφορετικές αρχές- δεν ήταν πάντα δηλαδή ζητούμενο η ανακατασκευή της προπολεμικής πόλης, ακόμη και αν μιλάμε για περιπτώσεις όπως της Φλωρεντίας.²²⁰ Άλλωστε η Κέρκυρα είναι μία μικρή πόλη σε χώρα που μπήκε στην περιπέτεια του Εμφυλίου αμέσως μετά. Άλλες μικρές πόλεις που βασίζονταν επίσης στον τουρισμό, όπως το Ρότενμπουργκ της Γερμανίας ανακατασκευάστηκαν σε βαθμό που ο σημερινός επισκέπτης να μην αντιλαμβάνεται ότι πολλά από τα κτήρια που αντικρίζει δεν έχουν αιώνες παρά μόνο δεκαετίες πίσω τους. Το Ρότενμπουργκ όμως ήταν σημαντικό σε εθνικό επίπεδο για την Γερμανία, η αποκατάστασή του-που ούτε αυτή συνέβη δίχως

²²⁰ J.M. Diefendorf, (1989). *Urban Reconstruction in Europe After World War II*. *Urban Studies*, 26(1), 128–143. (<http://www.jstor.org/stable/43192341>)

διαφωνίες- είχε συμβολικό χαρακτήρα.²²¹ Η Κέρκυρα δεν κατείχε τέτοια θέση ώστε η Πολιτεία να την αντιμετωπίσει πιο συγκροτημένα, ίσως να μην μπορούσε να συμβεί αυτό ούτως ή άλλως λόγω των ελληνικών δεδομένων. Αν και η Κέρκυρα ανήκει στα μέρη που πρωταγωνίστησαν στην τουριστική ανάπτυξη της χώρας, η απουσία μεταπολεμικά κεντρικού, οργανωμένου σχεδίου αποκατάστασης που να εποπτεύεται από αρμόδιο φορέα, οδήγησε τελικά στην ευκαιριακή και μεμονωμένη αντιμετώπιση του προβλήματος. Ίσως- όπως δυστυχώς συμβαίνει και για σημερινά ζητήματα-όσο οι τουρίστες εξακολουθούσαν να έρχονται, η εξεύρεση αποτελεσματικής λύσης αναβάλλεται. Με την πάροδο των δεκαετιών, πολλοί αγνοούσαν πλέον και την σύνδεση των ερειπίων με τον πόλεμο. Συμφέροντα και διασπάθιση δημοσίου χρήματος έπαιζαν ένα καθοριστικό ρόλο στις εξελίξεις-το Δημοτικό Θέατρο είναι η πιο χαρακτηριστική περίπτωση, με την καχυποψία και την αγανάκτηση για τα ποσά που δαπανήθηκαν να εκφράζεται ανοιχτά σε πολλά δημοσιεύματα.

Η πόλη δεν έχει φτιάξει μνημείο που να θυμίζει τη νύχτα που την άλλαξε. Όπως αναφέρει ο Οδυσσέας Κλήμης, ²²² «Είναι αδύνατο σήμερα στους Κερκυραίους που γεννηθήκανε ύστερα από το 1935 να φανταστούνε την Κέρκυρα στις 14, 15 και 16 Σεπτεμβρίου 1943». Η Κέρκυρα την επομένη της καταστροφής προσπαθεί να ξεχάσει-την φωτιά, τις απώλειες, ακόμη και τα πτώματα των Ιταλών με τα οποία γέμισε η θάλασσα-και να επιβιώσει. Ανάμεσα στα ερείπια σιγά σιγά, όπως συμβαίνει πάντα, η ζωή συνεχίζεται και στα «Κερκυραϊκά Νέα» στις 19 Σεπτεμβρίου 1949, δημοσιεύονται στίχοι σατιρικοί γραμμένοι από κάποιον Γ.Ρ. το 1943:

«Επί τη επετείω»

Βομβαρδισμών έπαινος

Αφιερωμένο στη σημερινή πραγματικότητα που τόσα ειπώθηκαν για την ανοικοδόμηση της Κέρκυρας και το ζήτημα από τραγικό κατάντησε γελοίο.

Ψάλε μου, Μούσα την οργή των ξακουστών κοράκων
που άπειρες βόμβες φύτεψαν στη Νήσο των Φαιάκων!
Όσα καλά μας έκαμαν βοήθα μας να ψάλω
(δεν ξέρω πρώτο ποιό να πω, ποιό δεύτερο να βάλω).
Εν πρώτοις εδιορθώθηκε παντού η ρυμοτομία
καινούργιοι δρόμοι φάνηκαν για την κυκλοφορία,

²²¹ Joshua Hagen, Rebuilding the Middle Ages after the Second World War: the cultural politics of reconstruction in Rothenburg ob der Tauber, Germany, *Journal of Historical Geography*, Volume 31, Issue 1, 2005, Pages 94-112 (<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0305748804000349>)

²²² Σελ.282

άνοιξαν τα καντούνια μας και έτσι αναπνεύσαμε όλοι
κι ο ήλιος επλημμύρισε τη σκοτεινή μας πόλη.
Εξ' άλλου μας ανάγκασαν όλους να ξεκινήσουμε
με κára και μ' αμάξια για να παραθερίσουμε,
ενόσω οι φλόγες που άναψαν χωρίς μεγάλον κόπο
απ' όλα τα μικρόβια καθάρισαν τον τόπο.
Μέσα στα τόσα τα καλά θεωρώ πρώτον και κύριον
που οι βόμβες μας απήλλαξαν από το Δικαστήριο
Κάηκαν όλα τα χαρτιά κι όλες οι αποφάσεις
και φόβος δεν υπάρχει πια να κάμεις ό,τι φτάσεις
Καταστροφή στο θέατρο-παμπάλαιο κι αυτό κτίριο!
Έτσι γλιτώσαμε και μεις μ' αυτό το μεγαθήριο,
έλειψε αυτή η ασχήμια πια κι άνοιξε λίγο θέσις,
θα χτίσουμε άλλο θέατρο με όλας τας ανέσεις
μοντέρνο με καλοριφέρ αντί από ψυγείο
που έκανε τις Κυρίες μας να τρέμουν απ' το κρύο.
Επίσης, σοβαρώτατο, καήκαν τα Σχολεία
και γλίτωσαν κι οι μαθηταί μ' αυτήν την φασαρία.
Όμως να μην ξεχάσουμε μια σοβαρήν απώλεια
(μάλιστα τώρα που έστιψαν όλα τα περιβόλια).
Οι βόμβες καταστρέψανε το ξακουστό πηγάδι,
θαύμα αρχιτεκτονικής, πολιτισμού σημάδι
που χτισε για χατήρι μας ο Κύριος Παρίνι.
Μα κι όλα πού να τα'χουμε; Κρίμα! Μα τι να γίνει..
..Μα τι είναι;..Βόμβος διέκοψε τη λύρα που ετραγούδα
Κι έτρεξα για να φυλαχτώ μέσα σε μία..σούδα.

ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αθανάσινας Γ, *Κέρκυρα Σεπτέμβρης 1943*, Μακεδονικές Εκδόσεις, 1999
Γκέκας Σάκης, *Ξενοκρατία, Οικονομία, Κοινωνία και Κράτος στα Επτάνησα (1815-1864)*, εκδόσεις ΕΑΠ, 2021
Γιωτοπούλου-Σισυλιάνου Έλλη, *Η Βενετοκρατία στα Επτάνησα. Η περίπτωση της Κέρκυρας*, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα 2023
Δεπούντης Ιάσων, Χ.Α. Donnet, *Ο βομβαρδισμός μίας άμαχης πολιτείας, Κέρκυρα 10 κείμενα-μαρτυρίες καταστροφής*, Μανδραγόρας, Αθήνα 2016
Καλούδης Νεκτάριος, *Η αποβίβαση των Γερμανών στην Κέρκυρα και η καταστροφή της πόλεως από τους αεροπορικούς βομβαρδισμούς το Σεπτέμβρη του 1943*, Αθήνα 1991
Κλήμης Κάρολος Οδυσσέας, *Ιστορία Νήσου Κέρκυρας*, Τυπωθήτω, Αθήνα 2002
Κοντοστόνιου Μεθοδίου, Μητροπολίτου Κερκύρας και Παξών, *Αρχείον και καθημερινά περιστατικά γεγονότα επί Ιταλικής και Γερμανικής κατοχής*, Κέρκυρα, 1949
Κυπριώτης Θεοφ., Μωραΐτης Χαρ., *Οι Λατινικές Εκκλησίες της Κέρκυρας*, Κέρκυρα 2019
Stamatoropoulos Nondas, *Old Corfu, History and Culture*, Corfu 1993

ΠΗΓΕΣ ΑΝΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΒΟΜΒΑΡΔΙΣΜΟΣ-«ΒΟΜΒΟΠΑΘΕΙΣ»- ΠΟΛΗ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ (τα φύλλα των ακόλουθων ημερομηνιών ανά τίτλο)

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

11/1/1958 , 19/2/1958 , 22/6/1958 , 13/8/1958 , 16/9/1958 , 18/10/1958 , 29/10/1958 , 8/7/1959 , 8/8/1959 , 23/9/1959 , 21/10/1959 , 23/10/1959 , 31/10/1959 , 27/1/1960 , 20/6/1961 , 3/5/1963 , 15/12/1966 , 8/2/1967 , 11/10/1969 , 12/11/1969

ΚΕΡΚΥΡΑ

24/10/1956 , 8/11/1956 , 21/5/1957 , 6/1/1958 , 26/7/1958 , 20/12/1961 , 12/1/1962 , 1/2/1962 , 31/3/1963 , 25/5/1964 , 12/11/1964 , 25/12/1964 , 12/5/1967 , 20/12/1968 , 8/4/1972 , 10/12/1972 , 10/11/1975

ΚΕΡΚΥΡΑΙΚΑ ΝΕΑ

12/12/1948 , 7/2/1949 , 11/4/1949 , 9/5/1949 , 20/6/1949 , 27/6/1949 , 11/7/1949 , 18/7/1949 , 25/7/1949 , 1/8/1949 , 8/8/1949 , 15/8/1949 , 12/9/1949 , 19/9/1949 , 24/10/1949 , 7/11/1949 , 12/12/1949 , 6/2/1950 , 20/2/1950 , 1/5/1950 , 19/6/1950 , 17/7/1950 , 20/11/1950 , 4/12/1950 , 12/3/1951 , 23/7/1951 , 5/9/1951 , 24/9/1951 , 8/9/1952 , 22/9/1952 , 29/9/1952 , 8/10/1956 , 26/8/1957 , 2/9/1957 , 16/9/1957 , 25/8/1958 , 6/7/1959 , 19/12/1960 , 27/2/1961 , 6/11/1961 , 24/6/1963 , 12/12/1966 , 20/3/1967 , 16/10/1967 , 23/6/1969

ΦΩΣ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

20/11/1964 , 15/8/1966 , 28/9/1970

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

1943, η μάταιη αντίσταση της μεραρχίας Άκουι, Corfu History

<https://www.corfuhistory.eu/?p=1832>

Κονταρίνης Ντένης, Η Κέρκυρα στις φλόγες (13-14 Σεπτεμβρίου 1943), Corfu History,

<https://www.corfuhistory.eu/?p=1404>

J.M. Diefendorf, (1989). *Urban Reconstruction in Europe After World War II*. *Urban Studies*, 26(1), 128–143. (<http://www.jstor.org/stable/43192341>)

Hagen Joshua, *Rebuilding the Middle Ages after the Second World War: the cultural politics of reconstruction in Rothenburg ob der Tauber, Germany*, *Journal of Historical Geography*, Volume 31, Issue 1, 2005, Pages 94-112

(<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0305748804000349>)

ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Εμπρησμός της Κέρκυρας, 13-9-1943, βίντεο στο you tube, Skordilis video photography lab, 3/10/2011

<https://www.youtube.com/watch?v=FTKShN3ms54>

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Corfu stories, Τεύχος 8, Σεπτέμβριος 2018

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ (τα φύλλα των ακόλουθων ημερομηνιών ανά τίτλο)

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ

19/1/1902

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ (ΚΕΡΚΥΡΑΣ)

30/1/1958, 21/3/1959, 31/3/1959, 2/4/1959, 2/10/1959, 31/1/1960, 5/5/1960, 28/8/1960, 29/1/1961, 11/2/1961, 14/2/1961, 3/3/1961, 1/8/1961, 2/8/1961, 3/8/1961, 23/9/1961, 7/5/1963, 13/1/1963, 5/4/1963, 28/9/1967, 24/2/1968, 22/2/1969, 14/5/1969, 3/9/1969, 4/12/1969, 16/10/1970, 2/12/1971, 23/12/1971, 16/2/1977, 8/7/1977, 6/1/1978, 21/2/1978, 7/7/1981

ΚΕΡΚΥΡΑ

21/7/1957, 31/12/1958, 21/7/1959, 16/12/1960, 26/1/1961, 16/2/1961, 20/7/1961, 10/8/1961, 31/8/1961, 30/6/1962, 31/3/1963, 12/11/1964, 2/12/1964, 31/12/1965, 20/1/1966, 10/2/1966, 20/3/1966, 30/4/1966, 10/6/1966, 30/6/1966, 10/12/1966, 12/11/1967, 12/10/1967, 12/3/1968, 12/7/1968, 12/2/1969, 10/10/1971, 10/7/1974, 10/11/1976, 10/1/1978, 10/7/1978, 10/8/1978, 10/6/1979, 10/7/1981, 10/4/1984

ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΑ ΝΕΑ

7/11/1949, 26/12/1949, 4/2/1952, 11/2/1952, 18/2/1952, 3/3/1952, 31/3/1952, 7/4/1952, 14/4/1952, 8/9/1952, 15/9/1952, 22/9/1952, 8/12/1952, 22/12/1952, 19/1/1953, 2/2/1953, 26/7/1954, 20/1/1957, 11/2/1957, 25/2/1957, 4/3/1957, 11/3/1957, 29/4/1957, 13/5/1957, 12/1/1959, 19/1/1959, 5/10/1959, 1/12/1960, 8/2/1960, 9/5/1960, 10/10/1960, 12/12/1960, 29/12/1960, 6/2/1961, 13/2/1961, 20/2/1961, 3/7/1961, 7/8/1961, 4/9/1961, 2/10/1961, 29/1/1962, 19/2/1962, 23/7/1962, 19/11/1962, 7/1/1963, 11/2/1963, 9/9/1963, 21/10/1963, 23/12/1963, 10/5/1965, 17/5/1965, 21/6/1965, 26/7/1965, 6/9/1965, 7/2/1966, 4/4/1966, 30/5/1966, 29/8/1966, 5/12/1966, 11/9/1967, 25/9/1967, 28/12/1967, 15/1/1968, 12/2/1968, 18/3/1968, 13/5/1968, 15/7/1968, 9/6/1969, 22/9/1969, 29/9/1969, 15/6/1970, 24/8/1970, 16/11/1970, 12/4/1971, 10/1/1972, 20/11/1972, 14/5/1973, 28/5/1973, 26/8/1974, 16/9/1974, 24/2/1975, 31/3/1975, 3/11/1975, 2/2/1976, 30/8/1976, 11/10/1976, 1/11/1976, 21/11/1977, 24/12/1977, 9/1/1978, 6/2/1978, 20/2/1978, 13/3/1978, 30/3/1978, 8/5/1978, 5/2/1979, 26/2/1979, 5/3/1979, 19/3/1979, 2/4/1979, 16/4/1979, 7/5/1979, 14/5/1979, 28/5/1979, 11/6/1979, 9/7/1979, 30/7/1979, 20/8/1979, 4/2/1980, 8/6/1981, 3/7/1982

ΦΩΣ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

1/9/1964, 25/9/1964, 5/1/1965, 20/4/1965, 25/9/1965, 15/7/1966, 30/11/1966, 31/1/1967, 28/11/1970, 20/6/1972, 21/10/1972, 30/9/1973, 31/5/1975, 16/8/1983, 7/2/1984, 20/8/1985, 15/11/1985, 15/9/1987

LIFO

Applaudito a Corfu, Χρ.Χωμενίδης, *Lifo*, Ιούλιος 2012 (αναδημοσίευση 22/8/2019)

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Αίσωπος Γ, Κανταρέλης Θ. « Ενσωμάτωση των αρχών του νέου ευρωπαϊκού Bauhaus στο έργο αποκατάστασης του Δημοτικού Θεάτρου Κέρκυρας», Παραδοτέα 1-2-3, 10/12/2024 (<https://pepionia.gr/wp-content/uploads/2025/03/1.fin%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A4%CE%95%CE%91-1-2-3-%CE%A4%CE%95%CE%9B%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%BC%CE%B5-%CF%83%CF%85%CE%BC%CF%80%CE%BB%CE%AE%CF%81%CF%89%CF%83%CE%B7-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%B4%CE%BF%CF%84%CE%AD%CE%BF%CF%85-3.pdf>)

Αίσωπος Γ, Κανταρέλης Θ, « Ενσωμάτωση των αρχών του νέου ευρωπαϊκού Bauhaus στο έργο αποκατάστασης του Δημοτικού Θεάτρου Κέρκυρας », Παραδοτέα 4-5, 10/2/2025, (<https://pepionia.gr/wp-content/uploads/2025/03/%CE%91%CE%99%CE%A3%CE%A9%CE%A0%CE%9F%CE%A3->

[%CE%95%CE%BD%CE%B7%CE%BC%CE%B5%CF%81%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CE%A0%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%B4%CE%BF%CF%84%CE%AD%CE%B1-4 5%CE%BC%CE%B5-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%83%CE%B7%CE%BC%CE%AC%CE%BD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82.pdf\)](#)

Ιστοσελίδα Αναγνωστικής Εταιρείας Κέρκυρας (<https://anagnostiki-etairia-kerkyras.eu/> «Αρχιτεκτονικός Διαγωνισμός για το Δημοτικό Θέατρο. Κέρκυρας», Αρχιτεκτονική, σελ.44-49 (<https://christessas.com/wp-content/uploads/2020/10/publication-building-green-july-2010-b-christessas.pdf>)

Ενημέρωση, «Διεθνής διαγωνισμός για την αποκατάσταση του Δημοτικού Θεάτρου», 3/5/2026 (<https://enimerosi.com/culture/102476/diethnis-diagonismos-gia-tin-apokatastasi-tou-dimotikou-theatrou>

Σαρηγιάννης Γ., «Μια αυλαία τριών αιώνων στην Κέρκυρα», *Τα Νέα*, 15/10/2002

(<https://www.tanea.gr/2002/10/15/lifearts/culture/mia-aylaia-triwn-aiwnwn-stin-kerkyra/>

Μπάγκης Δημ., «Απάντηση του Υπουργείου Πολιτισμού σε ερώτησή μας για το Δημοτικό Θέατρο», ανάρτηση στο facebook,

12/9/2025(<https://www.facebook.com/dimitrisbiagkis/posts/%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%85%CF%80%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%B5%CE%B9%CE%BF%CF%85-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%B9%CF%85-%CF%83%CE%B5-%CE%B5%CF%81%CF%89%CF%84%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CE%BC%CE%B1%CF%83-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF-%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF-%CE%B8%CE%B5%CE%B1%CF%84%CF%81%CE%BF-%CE%B7-%CE%BA%CE%AD%CF%81%CE%BA%CF%85%CF%81%CE%B1-%CE%B4/1160028882614937/>)

Corfu History, *Το θέατρο San Giacomo της Κέρκυρας* ,

(<https://www.corfuhistory.eu/?p=1506>)

Ypodomes, *Δυο νέα κτιριακά έργα 5,4 εκ.ευρώ στην Κερκυρα* ,28/8/2025

(<https://ypodomes.com/dyo-nea-ktiriaka-erga-5-4-ekat-eyro-stin-kerkyra/>)

ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Εικονική περιήγηση στο παλαιό Δημοτικό Θέατρο Κέρκυρας, βίντεο από φοιτητές του τμήματος Πληροφορικής του Ιονίου Πανεπιστημίου υπό τον κ.Αθ.Τσίπη, (κανάλι: Ionian islands virtual World) :

<https://www.youtube.com/watch?v=Ptq02KBG84Q>

ΙΟΝΙΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑ-ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ (τα φύλλα των ακόλουθων ημερομηνιών ανά τίτλο)

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

6/12/1958, 5/8/1959, 17/7/1960 ,1/12/1963 , 11/9/1964 , 6/10/1964 , 24/10/1964, 28/1/1965 , 13/2/1965 , 19/2/1965 , 3/4/1965 ,3/5/1966 , 14/4/1966 , 26/4/1966 ,

13/5/1966 , 12/7/1966 , 13/7/1966 , 14/7/1966 , 28/7/1966 , 12/8/1966 , 26/2/1967 , 1/8/1967 , 15/8/1967 , 8/5/1968 , 9/8/1968 , 22/6/1969 , 22/8/1969 , 25/10/1969 , 1/4/1970 , 3/12/1970 , 10/3/1971 , 15/12/1972 , 7/12/1973 , 12/2/1974 , 7/3/1974 , 25/6/1974 , 19/10/1974 , 3/1/1975 , 22/1/1975 , 28/6/1975 , 23/7/1976 , 27/1/1977 , 8/3/1977 , 20/5/1977 , 25/10/1977 , 21/12/1977 , 20/1/1978 , 21/2/1978 , 30.3.1978

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

17/3/1953

ΚΕΡΚΥΡΑ

6/7/1957 , 31/10/1957 , 15/12/1957 , 18/8/1958 , 5/12/1963 , 15/7/1964 , 31/8/1964 , 30/9/1964 , 20/10/1964 , 2/12/1964 , 25/1/1965 , 31/3/1965 , 15/5/1965 , 28/2/1966 , 10/4/1966 , 15/1/1969 , 10/12/1969 , 10/2/1970 , 10/7/1970 , 10/10/1970 , 10/9/1971 , 10/2/1972 , 10/10/1972 , 10/2/1974 , 10/11/1974 , 10/1/1975 , 10/9/1975 , 10/10/1975 , 10/10/1976 , 10/9/1977 , 10/8/1978 , 10/6/1979 , 5/4/1980 , 10/12/1980 , 10/6/1982 , 10/7/1983 , 10/3/1984 , 10/5/1984 , 10/9/1985 , 10/4/1986

ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΑ ΝΕΑ

1/1/1949 , 10/1/1949 , 17/1/1949 , 31/1/1949 , 2/5/1949 , 25/7/1949 , 14/11/1949 , 19/12/1949 , 2/1/1950 , 8/5/1950 , 9/7/1951 , 16/7/1951 , 30/7/1951 , 4/8/1952 , 12/1/1953 , 3/5/1954 , 30/3/1959 , 18/10/1960 , 17/4/1961 , 22/4/1963 , 17/6/1963 , 9/9/1963 , 5/4/1965 , 14/6/1965 , 18/4/1966 , 1/7/1966 , 28/8/1967 , 12/8/1968 , 7/4/1969 , 25/8/1969 , 12/1/1970 , 16/2/1970 , 20/4/1970 , 12/10/1970 , 9/11/1970 , 16/8/1971 , 13/9/1971 , 6/12/1971 , 10/1/1972 , 17/1/1972 , 7/2/1972 , 17/4/1972 , 17/7/1972 , 18/12/1972 , 7/5/1973 , 4/6/1973 , 22/10/1973 , 7/1/1974 , 29/10/1974 , 27/1/1975 , 14/4/1975 , 12/4/1976 , 26/7/1976 , 20/9/1976 , 29/11/1976 , 21/3/1977 , 9/5/1977 , 6/2/1978 , 6/3/1978 , 7/5/1979 , 4/2/1980 , 14/7/1980 , 6/10/1980 , 17/11/1980 , 16/2/1981 , 18/5/1981 , 21/12/1981 , 22/4/1982 , 4/6/1982 , 30/12/1982

ΦΩΣ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

10/10/1964 , 19/2/1965 , 10/5/1965 , 26/5/1965 , 4/4/1966 , 18/4/1966 , 2/5/1966 , 1/7/1966 , 15/7/1966 , 11/9/1966 , 28/2/1967 , 15/7/1969 , 15/8/1969 , 15/10/1969 , 30/11/1969 , 30/12/1969 , 14/11/1970 , 14/2/1971 , 30/5/1971 , 10/10/1971 , 13/3/1972 , 17/8/1972 , 21/12/1972 , 15/3/1973 , 15/6/1973 , 31/12/1973 , 30/3/1974 , 30/10/1974 , 15/11/1974 , 31/12/1974 , 15/1/1975 , 31/1/1975 , 14/2/1975 , 28/2/1975 , 30/6/1975 , 15/7/1975 , 31/12/1975 , 31/1/1976 , 15/3/1976 , 23/11/1982 , 15/12/1982 , 31/12/1982 , 24/1/1983 , 27/4/1983 , 27/6/1983 , 16/12/1983 , 15/5/1984 , 10/12/1984 , 8/4/1986 , 15/9/1987 , 12/10/1987

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Αγγελομάτη Ελένη, Ιστορικό Ιονίου Πανεπιστημίου από την επίσημη ιστοσελίδα (<https://ionio.gr/gr/prospective/university-history/>)

Βοσκοπούλου Χρυσούλα, Δημόσια κτίρια στην Κέρκυρα την περίοδο της Βενετικής κυριαρχίας, Διδακτορική διατριβή, Θεσσαλονίκη 2005

(<https://freader.ekt.gr/eadd/index.php?doc=25166&lang=el>)

Ιστοσελίδα Αναγνωστικής Εταιρείας Κέρκυρας (<https://anagnostiki-etairia-kerkyras.eu/>)

Ιστοσελίδα Δημόσιας Ιστορικής Βιβλιοθήκης Κέρκυρας (<https://corfulibrary.gr/>)

Κουρκουμέλης Νίκος, *Η στοιχειώδης και η μέση εκπαίδευση στα νησιά του Ιονίου, 1797-1864* (<https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/016-045-%CE%9D%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CE%BB%CE%B1%CE%BF%CF%82-%CE%9A.-%CE%9A%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%BA%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%AD%CE%BB%CE%B7%CF%82-%CE%97-%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%8E%CE%B4%CE%B7%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%BC%CE%AD%CF%83%CE%B7-%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7-%CF%83%CF%84%CE%B1-%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%AC-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%99%CE%BF%CE%BD%CE%AF%CE%BF%CF%85-1797-1864.pdf>)

Η Σύνοδος Κορυφής της Κέρκυρας (Ιούνιος 1994), από τη σκοπιά του Δήμου Κερκυραίων, Σύλλογος Albert Cohen (<https://www.albertcohen.gr/images/event-2019-june/sarlis-gr.pdf>)

ΑΝΟΥΝΤΣΙΑΤΑ

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Από την σελίδα στο Facebook “Save Annunziata”

https://www.facebook.com/groups/313723857937/?locale=el_GR

Ανουντσιάτα: Αποκαταστάθηκε μετά από 5 χρόνια εργασιών το καμπαναριό, Ενημέρωση, 11/4/2025 <https://enimerosi.com/social/95867/anountsiata-apokatastathike-meta-apo-5-xronia-ergasion-to-kampanario>

Ανουντσιάτα, «Έκθεση επικινδύνου» για άμεση παρέμβαση- Κίνδυνος κατάρρευσης, Corfu tv news, 21/3/2018, <https://corfutvnews.gr/anountsiata-ekthesi-epikindynou-gia-amesi-paremvasi-kindynos-katarrefsis/>

Η ακτιβιστική δράση καταλύτης για τη διάσωση του καμπαναριού της Ανουντσιάτα(ς), Κερκυραϊκή άποψη, 19/5/2024 (<https://kerkyraikiapopsi.gr/i-aktivistiki-drasi-katalytis-gia-ti-diasosi-tou-kabanariou-tis-anountsiatas/>)

Γιατί ο Δήμος Κέρκυρας δεν συναινεί στο έργο της Ανουντσιάτας Ενημέρωση, 24/2/2017 <https://enimerosi.com/news/8735/Giati-o-Dimos-Kerkuras-den-sunainei-sto-ergo-tis-Anountsiatas>

Καθολικός Αρχιεπίσκοπος: ο «Άγνωστος Στρατιώτης» της Ευρώπης η Ανουντσιάτα, Ενημέρωση, 10/8/2020, (<https://enimerosi.com/culture/47925/To-2023-euelpistoun-na-oloklirothei-i-apokatastasi-tis-Anountsiatas>)

Κέρκυρα: Τι έχει γίνει με το έργο αποκατάστασης της Ανουντσιάτα-Η απάντηση της Αρχαιολογίας, Corfu tv News, 11/2/2022 (<https://corfutvnews.gr/kerkyra-ti-echei-ginei-me-to-ergo-apokatastasis-tis-anountsiata-i-apantisi-tis-archaiologias-vinteo/>)

Ξεκινούν άμεσα τα έργα αποκατάστασης της Ανουντσιάτα, δελτίο τύπου Δήμου Κέρκυρας, 25/2/2020 (<https://corfu.gr/3ekinoy-n-amesa-ta-erga-apokatastashes-ths-anoyntsiata/>)

Το συμβληματικό κωδωνοστάσιο της «Ανουντσιάτα», Αρχαιολογία 25/6/2024, (<https://www.archaiologia.gr/blog/2024/06/25/%CF%84%CE%BF->

[%CE%B5%CE%BC%CE%B2%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%BA%CF%89%CE%B4%CF%89%CE%BD%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B9%CE%BF-%CF%84%CE%B7%CF%82-a%CE%BD%CE%BF%CF%85/](#)

Σπ.Γαούτσης, *Annunziata, ερείπια και θρύλοι*, Corfu History (<https://www.corfuhistory.eu/?p=487>).

Ηλ..Αλεξόπουλος, «Ο καλός στρατιώτης , Miguel Cervantes (και η Κέρκυρα), Corfu Stories, 6/10/2020 (<https://corfustories.com/2020/10/06/naymachia-lepanto-o-kalos-stratiotis-miguel-cervantes-kai/#>

ΦΕΚ (<file:///C:/Users/Administrator/Downloads/19660200175.pdf>

D. Foti, M. Diaferio, N. Giannoccaro, R. Nobile, & M. Sabbà. (2012). Dynamic Identification and Non-Destructive Characterization of a Greek Heritage Building.

Dynamic Identification and Non-Destructive Characterization of a Greek Heritage Building / Foti, D.; Diaferio, M.; Giannoccaro, N.; Nobile, R.; Sabbà, M.. - ELETTRONICO. - (2013), pp. 1050.500-1050.507. (Experimental Vibration Analysis for Civil Engineering Structures, EVACES 2013 Ouro Petro, Brasil October 28-30, 2013).<https://iris.poliba.it/handle/11589/16464>

Σιωπηρή διαμαρτυρία για την Ανονντσιάτα, Πλατεία Οκαζιόν, 23/9/2010, Corfuland (<https://www.corfuland.gr/el/diafora/kerkyra/siopiri-diamartyria-gia-tin-annunziata-plateia-okazion-23-09-2010.html>

Κ.Λάτσα, Αναμνηστική επιγραφή στην Ανονντσιάτα για τους πεσόντες στο Lepanto, [kerkyrasimera.gr](https://www.kerkyrasimera.gr), 8/10/2025, (<https://www.kerkyrasimera.gr/anamnistikiki-epigrafi-stin-anoyntsiata-gia-toys-pesontes-sto-lepanto/>).

«ΕΒΡΑΪΚΗ»

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ (τα φύλλα των ακόλουθων ημερομηνιών ανά τίτλο)

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

6/2/1960, 2/3/1961

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΩΝ ΕΙΛΗΣΕΩΝ

4/3/1953, 29/4/1953

ΚΕΡΚΥΡΑ

10/12/1980, 10/3/1981 ,10/11/1981

ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΑ ΝΕΑ

20/12/1948 , 9/5/1949 ,11/7/1949 ,6/2/1950 ,20/1/1950 ,22/9/1952 ,20/9/1952 ,29/9/1952 ,14/10/1957 ,28/12/1959 ,8/2/1960 ,26/6/1967 ,23/9/1968 ,30/9/1968 ,7/7/1969 ,28/7/1969, 5/4/1971 ,2/7/1973

ΦΩΣ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

30/4/1971, 25/10/1971 ,28/6/1973 , 31/5/1976

ΠΗΓΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Πάνω στο σταυροδρόμι : η εβραϊκή κοινότητα Κέρκυρας, ψηφιακή έκθεση, ιστοσελίδα Εβραϊκού Μουσείου (¹ <https://jewishmuseum.gr/psifiaki-ekthesi/%CF%80%CE%AC%CE%BD%CF%89-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%85%CF%81%CE%BF%CE%B4%CF%81%CF%8C%CE%BC%CE%B9-%CE%B7-%CE%B5%CE%B2%CF%81%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%AE-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%8C%CF%84/>).

Η εβραϊκή κοινότητα της Κέρκυρας, Corfu History (<https://www.corfuhistory.eu/?p=169>)
Παρίδης Χρήστος, Οι Εβραίοι της Κέρκυρας: Ένα ντοκιμαντέρ για μία ξεχασμένη κοινότητα αιώνων, Lifo, 4/5/2022 (<https://www.lifo.gr/culture/cinema/oi-ebraioi-tis-kerkyras-ena-ntokimanter-gia-mia-xehasmeni-koinotita-aionon>).

Σούσης Λίνος, Ισραηλιτικές Κοινότητες Ιονίων Νήσων, Ιστορία-Εκπαίδευση (<https://www.pdeionion.gr/wp-content/uploads/2022/05/134-158-%CE%9B%CE%AF%CE%BD%CE%BF%CF%82-%CE%A3%CE%BF%CF%8D%CF%83%CE%B7%CF%82-%CE%99%CF%83%CF%81%CE%B1%CE%B7%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B5%CF%82-%CE%99%CE%BF%CE%BD%CE%AF%CF%89%CE%BD-%CE%9D%CE%AE%CF%83%CF%89%CE%BD-%CE%99%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CE%95%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7.pdf>)

Μνημείο Ολοκαυτώματος στην Κέρκυρα, Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο Ελλάδος, 24/11/2001 (<https://www.kis.gr/koinotites/kerkyras/kerkira-eideisis-142/2009-04-30-11-05-24>)

ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Ντοκιμαντέρ στο YouTube,
Οι Εβραίοι της Κέρκυρας, <https://www.youtube.com/watch?v=wjn7MziqJp4&t=2089s>

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

ΦΕΚ 337/29-11-1949
Νόμος 1469/1950
Υπ'αρ.110.044]1140]15-11-1952 έγγραφο του Υπουργείου Παιδείας
ΥΑ 2258/4-2-1966 (ΦΕΚ 175/Β/26-3-1966)
ΦΕΚ 183/16.3.1967
Άρθρο 24 του Συντάγματος του 1975
Υ.Α.Φ18/46592/2305/24-7-1979 (ΦΕΚ52/Β/21-1-1980).

Άρθρο 4, Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός του 1985 (ν. 1577/1985)
Νόμος 3028/2002, ΦΕΚ 153 Α/ 28/6/2002
Ένταξη UNESCO, απόφαση 31 COM 8 B 40, 2007

...

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.